

V menn

UKE 23 6. JUNI 2025 kr 119

Gran Canarias
skjulte sider:

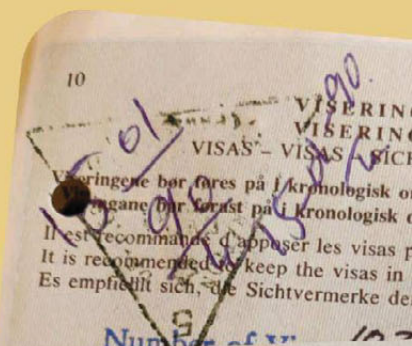
**Mutters alene
på ferieøya**

Oslo-mannen Per Høst:

– JEG SMUGLET

URAN TIL PAKISTAN

ÅTTE ÅR SENERE SPRENGTE DE SIN FØRSTE ATOMBOMBE

+ Den lesbiske seriemorderen DREPTE KUN HOREKUNDER

Dramaet i Manilahavet
**«Der er vannet!
Trekk opp!
Trekk opp!»**

**80-tallets
GTI-drømmer**

INNHold

REPORTASJER

6 Klossete krigsskip

Over én million klosser gikk med da Jim bygde en syv meter lang kopi av USS Missouri i lego.

14 Den norske atom-agenten

Nordmannen som skulle smugle uran til Pakistans atomvåpen.

26 Døden kjørte Mercedes

Lederen gjorde en brå manøver – og på et par sekunder ble publikumsfesten på Le Mans forvandlet til et uvirkelig, dødelig inferno.

34 True Crime: Motorveiens monster

Aileen Wuornos levde på gaten, men hatet menn så sterkt at hun ble seriemorder.

44 Dristige dansker

Danskene opprettet verdens nordligste handelssasjon på Grønland, men ekspedisjonen til stedet som ble kjent som Thule holdt på å koste polarheltene livet.

54 Den mørkeste dagen

Alt gikk galt, og før dagen var omme lå 19 døde, amerikanske spesialsoldater strødd i fjellsiden i Afghanistan. Én eneste overlevende kjempet for livet – alene mot Taliban på deres hjemmebane.

60 Verdens største

Gigantisk batteri-elektrisk ferje sjøsettes.

62 Bilklassiker: Peugeot 309 GTi

Tilhørte drømmelaget av fete GTi-biler på 1980-tallet.

68 Bil: Citroën C5 Aircross

Citroën har funnet tilbake til seg selv – med klassens beste bakseter.

74 Grancas hemmeligheter

I en dal på Gran Canaria ligger et forlatt spahotell som i dag ligner mest på en kulisser fra en Indiana Jones-film. Vi Menns fotoreporter Johnny Haglund har oppsøkt ferieøyas ukjente sider.

I DENNE UKENS VI MENN ...

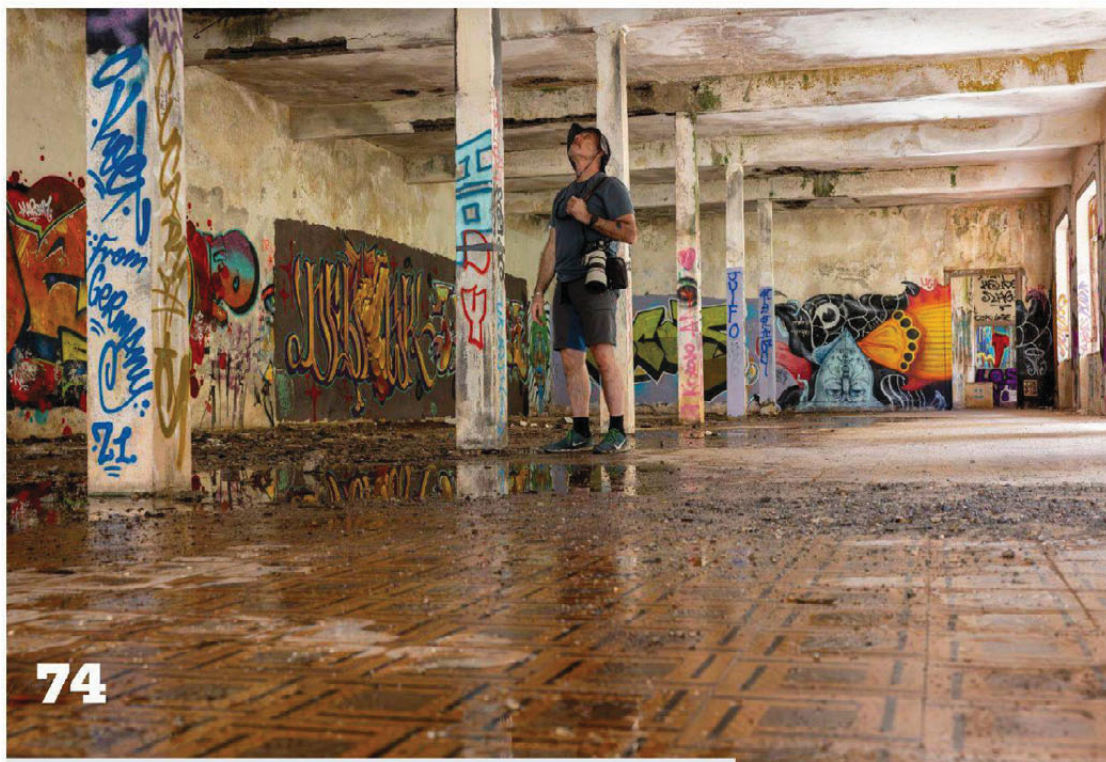
...kan du lese en historie vi ikke uten videre kan gå god for. Vi trykker den likevel. For når den tidligere eiendomsmegleren Per Høst fra Oslo står frem med navn og bilde og forteller en tilsynelatende konsistent historie, og alle vi har snakket med rundt mannen forteller om en solid og etterrettelig kar; ja da prøver vi oss.

Høst sin historie kan godt føye seg inn blant andre beretninger fra en internasjonal lyssky virk-

somhet med salg og smugling av våpen. I sin natur er slik virksomet preget av fravær av dokumentasjon. Kan vi tro på Per Høst? Les historien og døm selv. Som en kamerat av meg en gang sa: Er det ikke sant, er det forbanna bra jugi.

Takk for at du leser Vi Menn!

Lars-Erik Nygaard

« ... av turister som årlig valfarer til Gran Canaria, er det få som besøker fjelltraktene. Og enda færre som krabber ned i dype kløfter og mørke grotter.

NYHET!

ISUZU

Tøffest i klassen • isuzu.no

HELT NYE ISUZU D-MAX

BILER PÅ LAGER
FOR RASK
LEVERING!

TØFFERE, SMARTERE, SIKRERE

Nye Isuzu D-Max er utstyrt på nivå med topp moderne personbiler. Ta plass og opplev bl.a. nye el.justerbare premium skinnseter, trådløs Apple CarPlay, adaptive cruise control, 8 høyttalere, justerbart skinnratt – alt for å skape den beste kjøreopplevelsen. Isuzu er markedets sikreste Pick-Up, belønnet med 5 stjerner i Euro NCAP. Velg mellom: Pick up, Black Edition, Trooper, Magnum og Arctic Truck.

Fra kun kr 589.900,- inkl mva. (herav mva kr 84.301,-)

NORGES MEST SOLGTE
PICKUP-MODELL FØRSTE KVARTAL

ISUZU EL-PICK UP,
KLAR FOR BESTILLING
- LEVERING HØSTEN 2025

4X4

FIREHJULSTREKK

**1000
KG**

NYTTELAST

**3500
KG**

HENGERVEKT

ISUZU D-MAX EV 5-SETER
FRA KUN 739.900 INKL. MVA.

REKORDMANGE BESTILLINGER ALLEREDE MOTTATT!

INNHOOLD

FASTE SIDER

12 Sløseriombudsmannen

Skattebetalt kurs i sivil ulydighet.

22 Blinkskudd

Kongen av hveteåkeren.

24 Grafikk

Astronautenes nye treningsbasseng.

30 Yans 10 på topp

Verdens skumleste lyder.

32 Ny viten

Jordskjelv på Anfield.

40 Quiz

Vi Menns spesialquiz med tolv nye spørsmål og svar.

41 Kryssord

Vinn én million med flax!

42 Sudoku

Ukens hjernetrim.

43 TimeOut

Skråblikk på verden.

50 Kule sider

Lunch, Pondus, Radio Gaga, Rutetid, Absurdgalleriet m.fl.

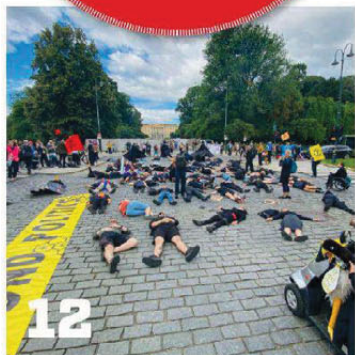
72 Reisemix

Dette er Norges beste hoteller.

82 Neste uke

12

...essensen av norsk, offentlig skattepenge-bruk; klima-fanatisme og post-moderne samtidskunst i skjønn forening.

30

LEDER

Melk og honning

I ukens lettbenete revisorrapport fra vår venn Sløseriombudsmannen, kan vi lese om miljø-fanatikerne som får skattepenger for å lære bort sivil ulydighet.

Du vet dem som stopper trafikk, ambulanser og brannbiler i verdens minst forurensende land fordi de mener at Jorden koker og det er vår feil?

Både Akershus fylkeskommune og Lillestrøm kommune, som har bevilget pengene, sliter med underskudd. Så de må kutte i en rekke tjenester skattebetalerne trenger.

Men pengebingen er visst der likevel - bare formålet er godt nok. Så istedenfor å utbedre den kommunale veien som kan ødelegge bilen din, sponser de radikale mennesker som likevel sørger for at du ikke kommer deg hjem fra jobb.

Da vi startet samarbeidet med Are Søberg - Sløseriombudsmannen himself - for en årrekke siden, ante det meg at her lå det mange god-biter for Vi Menns lesere.

Men at det var så hinsides, ante jeg ikke. Det er rullet opp saker som kunne gått rett inn i manuskriptet til en hysterisk komedie.

Vi fortsetter rapporteringen - vær sikker!

Redaktør:
Alexander Øystå
alexander.oysta@egmont.com

Story House Egmont er en del av Egmont. Egmont er et av Nordens største medieselskaper med 6300 ansatte og aktivitet i 140 land. Vi er en stiftelse, og Egmont Fondet deler årlig ut over 90 millioner kroner til et bedre liv for barn og unge. Vårt motto «We bring stories to life» har sterke publisistiske verdier. Vi står bak mer enn 700 magasiner, tegneserier, Klikk.no, TV 2, Nordisk Film, kinodrift, samt flere deleide selskaper.

Vi Menn arbeider etter Vær Varsom plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale i bladet oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presse-etiske spørsmål.

Adresse: PFU, Postboks 46 Sentrum, 0101 Oslo. E post: pfu@presse.no

W REDAKSJONEN

Mats Ulshagen
mats.ulshagen@egmont.com

Lars-Erik Nygaard
lars.erik.nygaard@egmont.com

Martin Jansen
martin.jansen@egmont.com

Jørgen Johannessen Kind
jorgen.kind@egmont.com

Tore Strøm
tore.strom@egmont.com

VIKTIG INFORMASJON OM ABONNEMENT!

Blå abonnent på **bladkiosken.no**
På **minside.egmont.no** kan du enkelt se på og administrere ditt abonnement.

KUNDESERVICE:

Tlf. hverdager 08-16: 22 58 52 30
E-postadresse: **abo-vm@egmont.com**
Fint om du har ditt kundennummer klart ved henvendelse til oss.
Abonnementet løper til du sier det opp.
Abonnementspriser: 1 år kr 2198,- (pristillegg utenfor Norden)

Produksjonsansvarlig:

Ingunn Elise Kristiansen,
ingunn.elise.kristiansen@egmont.com

Markedsansvarlig:

Maria Raza, maria.raza@egmont.com

Ansvarlig redaktør/direktør:

Axel Walø, axel.walo@egmont.com

ANNONSESALG:

Ad.venture AS
christian@ad-venture.no

UTGIVER:

Story House Egmont
ISSN 0042-4951

Besøksadresse redaksjon, markedsavdeling,
annonseavdeling: Nydalsveien 12, Oslo

Postadresse: Vi Menn,
Postboks 4980 Nydalen, 0441 Oslo
Tlf: 22 77 20 00

Redaksjonen overtar intet ansvar for manuskripter og bilder som ikke er bestilt. Vi Menn publiserer også digitalt og betaler i utgangspunktet ikke flere honorarer for samme artikkel. Dette blad må ikke utleies i ervervsmessig øyemed.

TRYKK: Egmont Printing Service

story house
EGMONT

Bli abonnent på Jakt!

5 utgaver til kun kr 279*

Få
kokkekniv
fra Fiskars
i gave!

Jakt er proppfullt med gode jakttips, jakt-reportasjer fra hele landet og masse tester av bårser, ammunisjon og annet jaktutstyr. For deg som allerede er jeger eller ønsker å bli det.

Jakt skrives av jegere, for jegere!

Fiskars Asiatisk Kokkekniv 17 cm.

En allsidig kniv for tilberedning av kjøtt, fisk og også grønnsaker.

- 17 cm
- 107 g
- Rustfritt stål
- Hardhet: HRC 53
- Softgrip®-overflate
- Tåler oppvaskmaskin

Bestill her

Send SMS med kodeord JAKT38 til 2205 eller

skann QR-koden med mobilkamera for å komme til bestillingsside

*+ kr 49 i porto for gaven. Abonnementet løper til oppsigelse. Etter introduksjonstilbudet er neste faktura kr 342 for 5 utgaver.

KLOSS-TER I GARASJEN

I tre år jobbet den Lego-frelste Jim McDonough iherdig med å lage en modell av et amerikansk krigsskip som skulle bli verdens største skip bygget av legoklosser. Så kom en amerikaner på banen.

Tekst: Inge Lundereng

Når skotten Jim McDonough (60) slår sammen sine tre interesser, blir resultatet storslagent. For Jim er dyktig på det han liker. Og det han liker aller best er Lego, båter og sjøfartshistorie.

Spesielt er hans enorme, ekstremt detaljerte marineskip bygd av legoklosser blitt legendariske. Fra 2013–2016 jobbet den skotske fiskeren med å lage en eksakt modell av det ikoniske amerikanske krigsskipet USS Missouri. Slagskipet som patruljerte i Stillehavet under 2. verdenskrig, var med i angrepene mot Iwo Jima og Okinawa hvor Japan til

slutt overga seg. Krigsskipet deltok også i Koreakrigen på 1950-tallet og så sent som på 1980-tallet under Operation Desert Storm.

Først i 1992 ble USS Missouri tatt ut av tjeneste og er i dag et museumsskip i Pearl Harbor på Hawaii. Modellen du ser på bildene er nøyaktig slik USS Missouri var under 2. verdenskrig –

med riktig antall kanoner og annen bestykning.

I løpet av de tre årene brukte Jim McDonough rundt en million legoklosser for å fullføre modellen som er cirka 140 centimeter høy, drøyt 90 centimeter bred og nesten 7,5 meter lang.

Vokste ut av garasjen
Prosjektets art gjør det kanskje

forståelig at kona ikke ville ha hobbyprosjektet i stua. Jim McDonough flyttet dermed klosser og tegninger ut i garasjen. Og selv den skulle vise seg å være for liten. Modellen av USS Missouri er så lang at akterenden stikker ut av garasjen.

Kona Mandy betyr at familien støttet prosjektet selv da skipet vokste seg ut av garasjen og diverse båtdeler lå strødd utover kjøkkenet under den kaldeste vinterperioden.

Med så stor innsats, sier det seg selv at Jim ikke har gått på akkord med detaljer eller overlatt

noe til fantasien. Alt er nøyaktig som moderskipet. Akterkranen er motordrevet og broa lysbelagt. Legokloss-fantasten forteller at det var en utfordring å feste dreietårnene på grunn av vekten, men støtteklosser på sidene av dem løste problemet.

– Jeg var fire eller fem år gammel da legoklossene kom på markedet, forteller Jim.

– Og jeg har drevet å kjøpt klosser siden. Nå er det kommet dit hen at vi ikke har plass til flere Lego-kreasjoner. Så vi må nok kjøpe et større hus.

Skotten bør også vurdere et

mer innbruddssikkert hus. I disse skiftende finanstider viser det seg nemlig at legoklosser er en bedre investering enn både gull og aksjer. Og Jim har garasjen full av Lego krigsskip, hangarskip, fly og fiskebåter. Kronen i Lego-samlingen så langt, USS Missouri står fortøyd ved siden av USS Arizona, som japanerne senket under angrepene mot Pearl Harbor i 1941, og et japansk hangarskip hvor japanske soldater står oppstilt på rekke og rad på dekk.

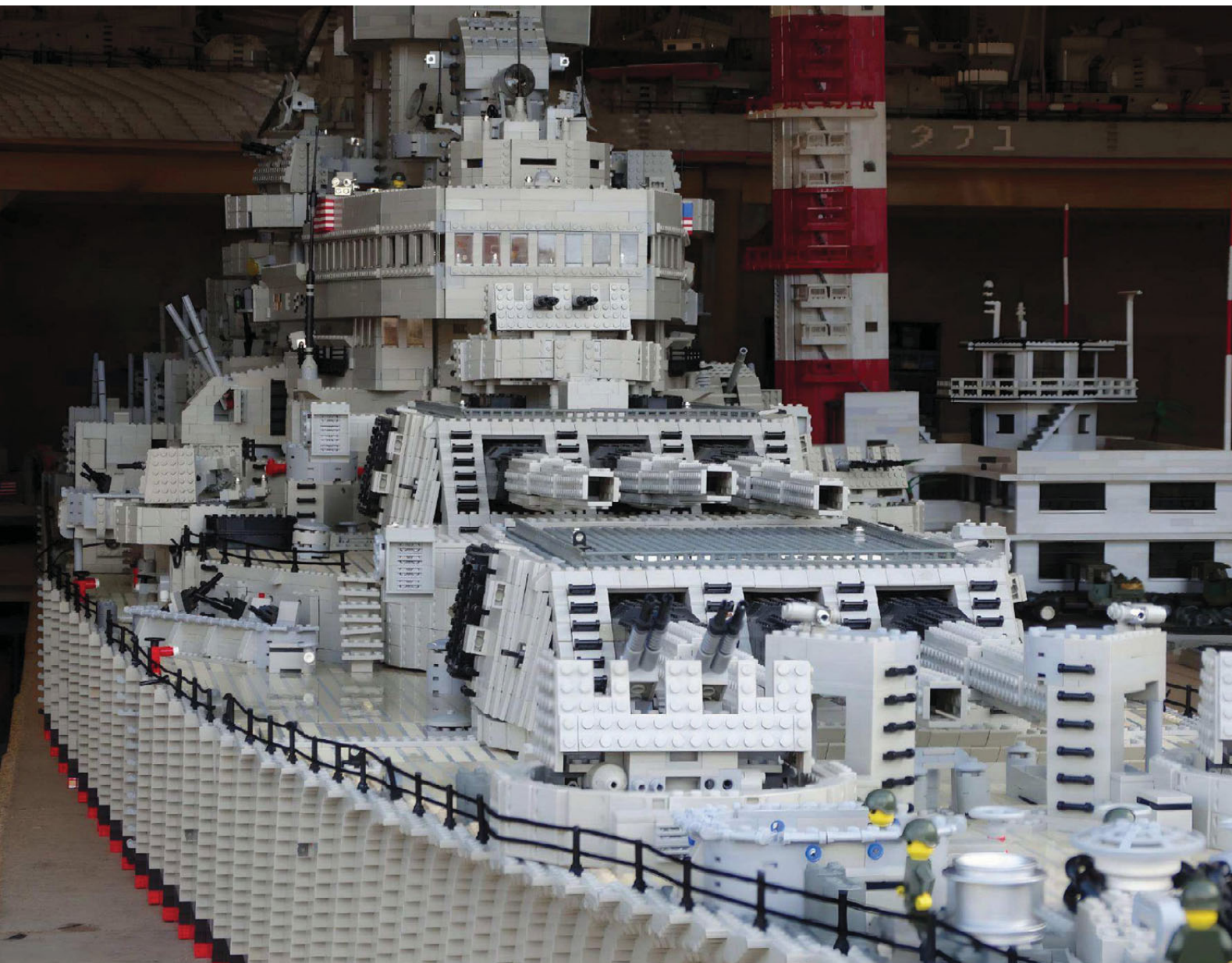
– Lim er juks

Jim setter sin ære i at ingen av

FRELST PÅ DETALJER: I tre år jobbet Jim McDonough med å bygge verdens største modellbåt av legoklosser. Da det 7,5 meter lange amerikanske krigsskipet USS Missouri sto ferdig, oppdaget han at en konkurrent nettopp hadde bygd samme båt med samme type legoklosser 25 centimeter lenger.

bitene skal limes sammen. Det regner skotten som juks.

– Alt jeg setter sammen skal kunne tas fra hverandre. Når du besøker Legoland, ser du at alt er limt. Det er juks; alle kan lime noe sammen.

PRIVAT

LEGO

Leketøyserie som består av fargerike plastklosser, tannhjul, figurer og andre deler som kan monteres sammen i nær sagt uendelig mange kombinasjoner.

Ole Kirk Christiansen, en fattig snekker fra Billund i Danmark, fant opp konseptet. Det hele begynte i 1920-årene som kan monteres sammen i nær sagt uendelig mange kombinasjoner.

I 1953 fikk klosslekene sitt legendariske navn; «LEGO-klossen». Selv om kloss-fascinasjonen stort sett deles av barn, driver et stadig større miljø av voksne med å bygge legomodeller.

Modellbyggeren gjorde grundige undersøkelser før han i 2012 begynte på USS Missouri ute i garasjen. Han ville nemlig være helt sikker på at skipet han bygde ville bli verdens største legoskip.

Men der gjorde han opp regning uten vert.

For da den siste legoklossen ble satt på plass og McDonoughs USS Missouri var klar til å bli presentert for verden, dukket det opp en amerikaner, en like entu-

siastisk Legotilhenger i Minneapolis som het Dan Siskind.

Siskind hadde også akkurat satt siste kloss i sin modell av USS Missouri, og sendte en melding til McDonough om at han nok trengte et enda større fartøy om han ville ha verdens største båt bygget av legoklosser:

Mens skotten Jim McDonoughs modell er 7.5 meter lang er amerikaneren Dan Siskinds nemlig 7.75 meter lang.

LIM ER JUKS: Klossene sitter som støpt selv om ikke en milliliter lim er blitt brukt. – Å bruke lim er juks, sier modellbåtbygger Jim.

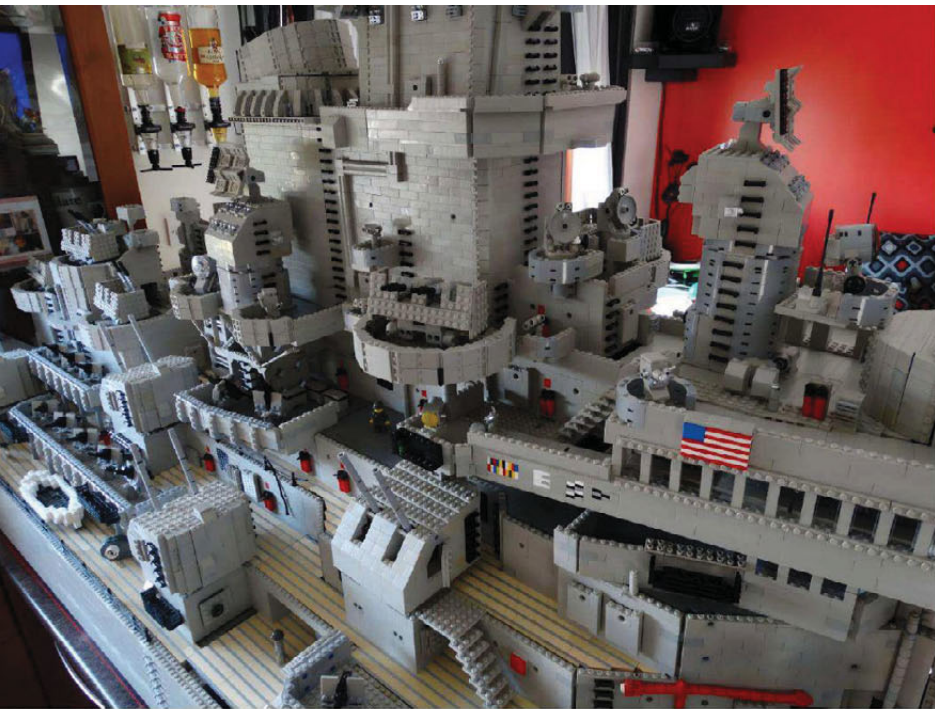
Den skotske fiskerens neste Lego-prosjekt var planlagt å være USS Saratoga. Men den ville bli mindre enn USS Missouri fordi originalen var mindre.

– Man må ikke tukle med målene, sier den dedikerte Klossmajoren. □

2. VERDENSKRIG:

USS Missouri var i aktiv tjeneste fra 2. verdenskrig frem til 1990-tallet, og gjennomgikk mange forandringer, spesielt når det gjelder våpen. Den Lego-frelste båtbyggeren valgte å være tro mot 2. verdenskrig-utgaven av krigsskipet.

«Når du besøker Legoland, ser du alt er limt. Det er juks.

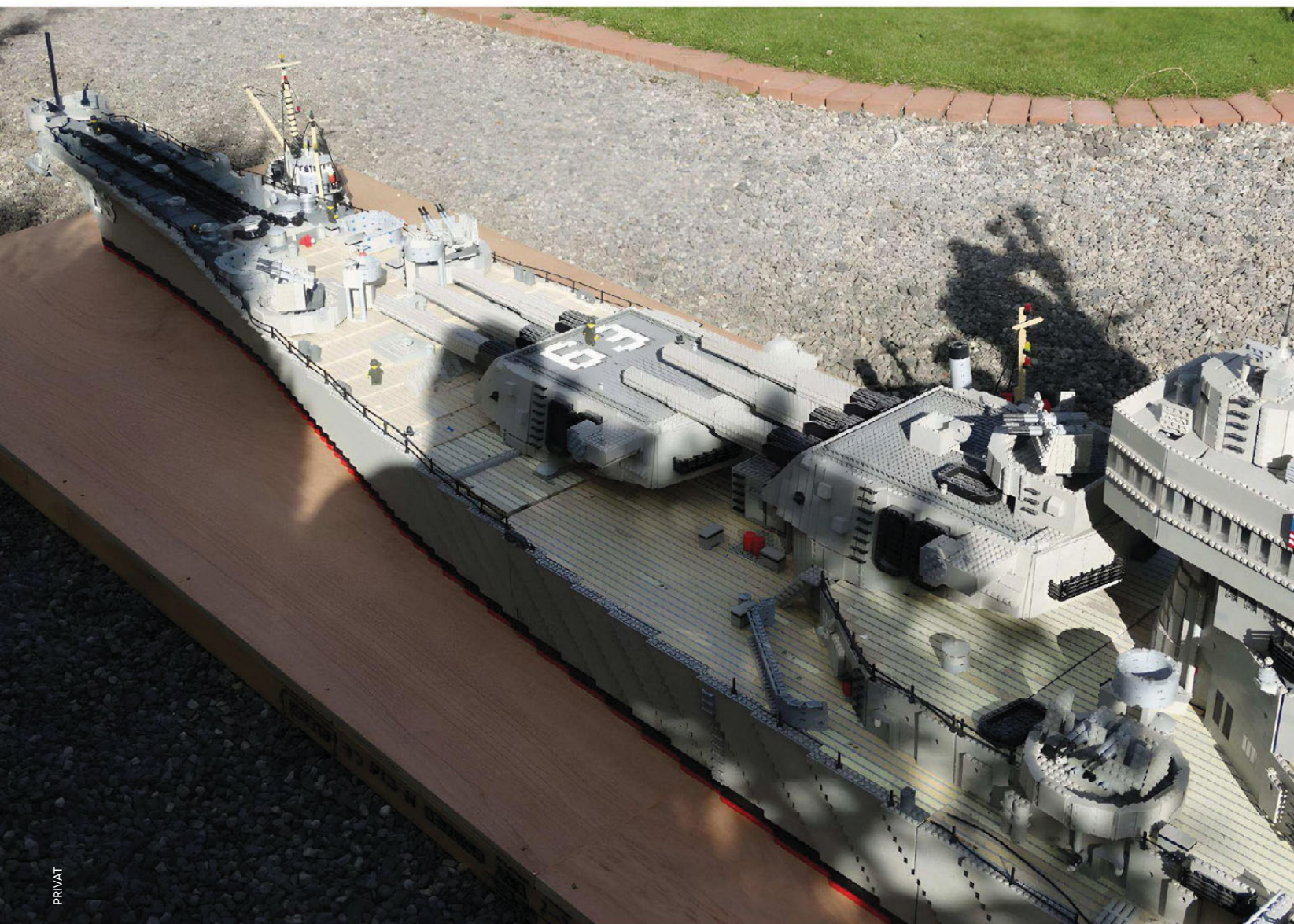
MILLION KLOSSER: Etter tre år og en million klosser var alle detaljene på plass.

PRIVAT

STØRRE: Amerikanske Dan Siskinds 7,75 meter lange USS Missouri-modell er større enn Jims versjon, men ikke på langt nær så detaljrik.

PRIVAT

PRIVAT

Vital Plus+

Sirkulasjonsstimulator

Vitalplus 1003

Oppgradert bestselger!

Medisinsk godkjent

30 000 solgte i Sverige og Norge

SPAR
800,-

NYHET!
Nå også med varme

~~2.750,-~~
NÅ KUN
1.950,-

Medisinsk godkjent apparat som brukes av tusenvis av nordmenn hver dag. Milde elektriske impulser stimulerer blodsirkulasjonen i ben og føtter. Resultatet er at føttene og legg-musklene utvider og trekker seg sammen, på samme måte som å gå en lang tur. Meget enkel i bruk! Behandlingen gjøres sittende i 10 - 30 minutter etter behov, mens du leser eller ser på TV. Helt uten smerte. Varmefunksjon for kalde føtter. Passer til alle aldre.

GRATIS! Verdi kr. 249,-

4 stk. pads inkludert i prisen ved svar innen 14 dager. Muskelstimulasjon og smertebehandling av bl.a. rygg, skuldre, nakke og armer. Helt uten bivirkninger. Kobles til Vitalplus 1003. Styres med fjernkontroll.

NYHET! Sirkulasjon og varme

- Øker blodsirkulasjonen, og kan forhindre kalde, urolige og hovne ben
- Vil kunne bidra til å redusere stivhet i muskler og ledd, samt forebygge åreknuter - en effektiv helseinvestering
- Hvis du har pacemaker eller er gravid må lege konsulteres før bruk
- Fjernkontroll og norsk bruksanvisning
Drives på strøm
- 30 dagers full returrett

Kjøp nå.
Betal senere
med Klarna.

BESTILL I DAG! Telefon: 69 39 90 40 | www.postshop.no

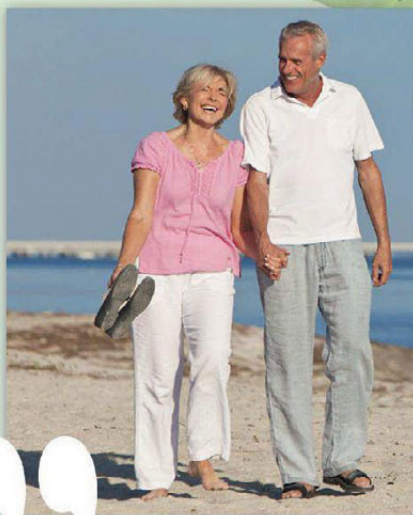
Frakt etter Postens takster tilkommer Leverandør: HELGESEN ENGROS AS

Klarna

ØK BLODSIRKULASJONEN I BEN OG FØTTER!

- hei, jeg kan ikke få fullrost Vitalplus. Etter å ha brukt den i et par uker - 30 min. hver dag - er leggkrampene mine borte!

- er en svoren bruker av Vitalplus
- smertene i bena er borte og
ny blodtrykksmåling kunne konstatere at
blodtrykket i bena var perfekt!

- jeg kjøpte den for 8 måneder siden,
og er veldig fornøyd - kalde føtter er
historie takket være Vitalplus sirkulasjons-
stimulator!

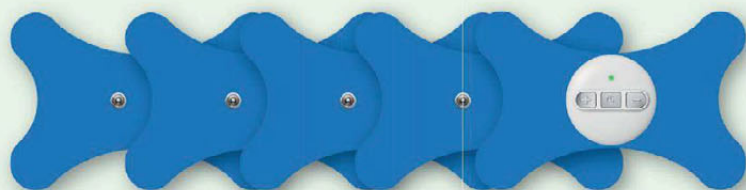
TENS Smertelindring Vitalplus 1005

Ønsker du å lindre muskel og leddsmerter på en enkel og effektiv måte?
Da er våre TENS-padsputer løsningen for deg! Muskelstimulasjon og smertebehandling
av bl.a rygg, skuldre, nakke og armer. Perfekt for behandling av korsryggen! Helt uten bivirkninger!

De er laget av høykvalitetsmateriale som er behagelig mot huden, og har en god klebeevne som
sikrer at de sitter på plass under bruk.

Inneholder:
Trådløs massasjeeenhet inkl. batterier og 5 stk utskiftbare TENS-padsputer
(Hver padspute har en varighet på 12 – 15 behandlinger)

PAKKEPRIS
695,-

Kjøp nå.
Betal senere
med Klarna.

Klarna

BESTILL I DAG! Telefon: 69 39 90 40 | www.postshop.no

Frakt etter Postens takster tilkommer Leverandør: HELGESEN ENGROS AS

Har du ris, ros eller henvendelser til Sløseriombudsmannen? Skriv til redaktør Alexander Øystå: alexander.oysta@egmont.com

Skattebetalt fanatikerkurs

Nå kan man ta kurs i sivil ulydighet i Lillestrøm. Kommunen og en ekstremistisk klimagruppe har slått seg sammen.

DET VAR ET salig tospann som gikk sammen om å arrangere kurs i sivil ulydighet i Lillestrøm – nemlig det fylkeskommunale «Nitja senter for samtidskunst» og den ekstremistiske klimagruppen Extinction Rebellion Norge. Organisasjonene representerer essensen av norsk, offentlig skattepenge-bruk; klima-fanatisme og postmoderne samtidskunst i skjønn forening. Vidunderlig.

Vi er etter hvert blitt godt kjent med Extinction Rebellion. Ivrige utøvere av sivil ulydighet som de er, og med et sterkt repertoar: De lenker seg foran offentlige bygninger. Forsøker å hindre bilister i å komme fram. Legger seg ned foran motorveier. Sprayer maling på kunst. Sprelske påfunn som ikke nødvendigvis vinner gehør hos oppegående mennesker, snarere tvert i mot.

AKSJONENE HAR DET med å utløse mye frustrasjon blant dem som rammes, altså folk flest, og mange mener at Extinction Rebellion egentlig ødelegger for klimasaken. Men byråkrater og politikere er sjelden som folk flest. Det finnes faktisk noen som synes disse ulydighetsaksjonene er så fantastiske at de kaster skattepenger etter dem.

Nitja Senter for Samtidskunst

er et offentlig finansiert kunst-senter i Lillestrøm som, med egne ord, har «spesialisert seg på visning og formidling av norsk og internasjonal samtidskunst med fokus på yngre kunstnere».

Nå har altså kunstsenteret og aksjonistene gått sammen om å arrangere kurs i sivil ulydighet. Det ble holdt søndag 11. mars, i senteret som er finansiert av Akershus fylkeskommune og Lillestrøm kommune, altså deg og meg. På våre skattepengers vegne kunne man blant annet lære om følgende:

1) Hvordan blokkere en vei i en klimaprotest? 2) Hvordan reagerer politiet når man deltar i en «sit-down-markering» på offentlig sted? 3) Hva er likheten mellom Martin Luther King Jr. og Fosen-samene? 4) Og ikke minst; hva er egentlig vold og hva er fred?

HØRES SPENNENDE UT, ikke sant? Og det er mer: Hele kurset er en del av Marte Eknæs' kunstprosjekt «Infraaktiv». Eknæs har tidligere skrevet en kronikk der hun tar til orde for at Forskerforbundet burde vedta en resolusjon mot videre norsk oljeleting. Kurset i sivil ulydighet kunne fortelle at sentralt i Eknæs' praksis «er kunst som et verktøy for deltakel-

HARDE BUD FOR AKERSHUS

Fylkesrådsleder Anette Solli (H) varsler at kuttet vil ramme alle deler av fylkeskommunen, men særlig kollektivtransporten.

– Vi må se på både dyrere billetter og eventuelt rutekutt, eller en kombinasjon av begge deler, sier hun.

Hvor stor prisøkningen blir, og hvilke ruter som kan bli lagt ned eller endret vet ikke Solli ennå.

Folk kan i hvert fall se langt etter priskuttene fylkesrådet lovet etter valgseieren i fjor høst.

De videregående skolene vil også bli rammet, ifølge Solli, selv om fylkesrådet prøver å unngå det.

– Nå jobber vi på spreng for å finne ut hvor vi skal ta kuttene hen. Men vi skal prøve så godt vi kan å skjerme ungdom, sier Solli.

(nrk.no 14. oktober 2024)

– Hva med å kutte i utgifter til ulydighets-kurs? (Sløseriombudsmannen juni 2025)

FREDRIK MOEN GABRIELSEN/NTB

GORM KALLESTAD/NTB

KRISE: Fylkesrådsleder Anette Solli (H) i Akershus varslet økonomisk krise. Knallharde kutt må til. Det rammet tydeligvis ikke senteret for samtidskunst.

FAKSIMILE MITTILLESTROM.NO/FOTO: LISBETH LUND ANDRESEN

KREVENDE: - Jeg tror det blir en krevende jobb, og en stor jobb, spør ordfører Kjartan Berland i Lillestrøm om årets budsjett. Han nevner ikke kommunens bidrag til kurs om sivil ulydighet.

SNARVEIEN: Hva skal man med demokratiske valg og storting når man bare kan legge seg ned i veien og stoppe alt til man får viljen sin?. Det er jo ren barnelærdom. Extinction Rebellion i sving i 2021.

se, forstyrrelse og transformasjon. Prosjektet «Infraaktiv» dykker ned i de mange infrastrukturene som omgir oss – skjulte, synlige, fysiske og immaterielle – for å finne strategier for mulige endringer i samfunnet, særlig i møte med klimakrisen.»

DENNE TEKSTEN må være en klassisk innertier for å få innvilget statlig kunstner-stipend, da 1) det er svært utfordrende å skjønne hva dette egentlig handler om og 2) ordet «klima» er inkludert. Vinn-vinn.

Antagelig betyr teksten at vi må nedlegge vår sivilisasjon og innføre en kommunistisk øko-dystopi som kommer til å kollapse allerede den første vinteren, når det går opp for befolkningen at ingen har brukt sommeren til å hugge ved. Det kommer hverken strøm ut av veggen eller penger inn på konto, og hvor har de gratis mat, igjen?

Ulydighetskurset bød også på foredrag om historien og filosofien bak ikkevoldelig aksjon og sivil ulydighet, diskusjoner om ikkevoldens betydning, samt «øvelser

som viser hvordan ikkevold fungerer i praksis».

FESTLIG FRA KRABATENE

som kaster maling og lenker seg fast for å kreve å få politisk gjennomslag i saker nasjonens demokratiske flertall ikke støtter.

Hvordan står det til med økonomien til Lillestrøm kommune og Akershus fylkeskommune siden de tar seg råd til å finansiere ekstrem ulydighet? Vel, mittlillestrom.no skrev i mars at kommunen trolig må spare over 400 millioner kroner. Her blir det med

stor sannsynlighet kutt i både skole, helse/omsorg samt andre førstelinje-tjenester. Det vil svi.

Det står ikke bedre til i fylkeskommunen. Den må kutte i kollektivtransport og skolesektor, i henhold til NRK høsten 2024.

Her har innbyggerne en fantastisk mulighet til å vise politikerne og byråkratene i kommune og fylkeskommune sivil ulydighet i praksis.

Aksjonér, folkens!

En ting er å arrangere kurs om det, noe helt annet er å få det midt i fleisen.

DEN NORSKE ATOM-AGENTEN

Kan virkelig en norsk eiendomsmegler i økonomisk trøbbel ha bidratt til at Pakistan fikk atomvåpen? Nordmannen Per Høst forteller at han ble vervet til en slik operasjon i 1990. Så sent som i april i år fryktet verden at Pakistan og erkefienden India skulle bruke atomvåpen mot hverandre.

Tekst: **Tore Ulabrand Johansen**

Noe vet vi. Ikke mye, men litt. Som at Pakistan i 1998 erklærte seg som verdens syvende land med eget atomvåpenarsenal. Og at Pakistan i over 20 år slet med å utvikle et slagkraftig svar på erkefienden Indias overraskende atomprøvesprengning i 1974.

Vi vet at Pakistans fremste problem var å skaffe nok høyrenriket uran til å lage bomber.

Vi vet også at slike operasjoner er designet for at alle involverte skal kunne nekte for alt. Ingen skriftlige kilder, ingen overrekkelsseseremonier, ingen opptak eller fotografier skal kunne røpe noe.

I Oslo sitter én som sier han vet mer.

– Dypt involvert

Per Høst er en sprek og vital mann for sine snart 82 år. Han har de siste årene bodd i en liten leilighet i rolige og hyggelige omgivelser på Bygdøy. Den lille stuen er full av kunst på veggene, et stort skrivebord har også fått plass. Her har Høst har skrevet «Med rødvin til Karachi» – bok-

manuset om sine utrolige opplevelser.

For han var dypt involvert i operasjoner som endte med at Pakistan ble atommakt.

Hevder han.

Høst har svært god hukommelse, han snakker lett og utvungent både om livets opp- og nedturer.

– Jeg sliter av og til med navn, men ellers klarer jeg meg fint, forteller 81-åringen.

Historien Per Høst serverer er ikke mulig å verifisere. Vi Menn har sjekket det vi kan og kommet til at historien henger sammen. Vi Menn har snakket med flere som kjenner Per Høst, og alle sier det samme: Mannen virker å være ved sine fulle fem og troverdig.

Stemmer deres vurderinger, spilte en fallert eiendomsmegler fra Oslo som knapt hadde tørket opp etter jappetidens elleville

ELLEVILL HISTORIE: Per Høst var på vei mot ruin da en tidligere jugoslavisk etterretningsoffiser ba ham om en tjeneste. Slik havnet den norske eiendomsmegleren i et livsfarlig internasjonalt spill for å sikre Pakistan atomvåpen – sier han selv.

TORRE ULABRAND JOHANSEN

fester, en nøkkelrolle i et internasjonalt drama som senest denne våren fikk verden til å holde pusten.

Svimlende belønning

I september 1989 ble advokaten og eiendomsmegleren Per Høst fra Oslo vervet til en operasjon som var så vill at den nesten ikke er til å tro den dag i dag.

Mot et mulig honorar på 25 millioner dollar skulle han bidra til å smugle 60 kilo anriket uran fra Sovjetunionen på randen av sammenbrudd til Pakistan.

Bak den tilsynelatende vanvitlige operasjonen sto en umake gruppe, ifølge Høst:

- Fire pakistanske generaler som handlet i forståelse med landets øverste ledelse.

- I Moskva satt tre korrupte generaler i et land som var mer eller mindre i oppløsning.

- I Norge og Sverige opererte «Robby» Popovski – en tidligere major fra jugoslavisk etterretning. Han var engasjert av en såkalt «Armageddon-gruppe» i Sverige. Ett av medlemmene var en respektert svensk advokat, Høst omtaler ham som «Bjørn», en annen var Ahmed, svoger til en av de pakistanske generalene. Gruppen skulle skaffe høyanriket uran tilsvarende det som trengtes til Hiroshima-bomben i Sovjet, og hyret inn Majoren for å få transportert uranet til Pakistan.

Uran med våpenkvalitet var ikke lett å få tak i, og omsetning strengt forbudt. Prisen var derfor enorm for det russiskproduserte smuglerpartiet: 950 millioner dollar, eller rundt fem milliarder norske kroner i datidens verdi, skulle de pakistanske generalene betale.

I dyp krise

I september 1989 var Per Høst opptatt av helt andre ting enn sommerminner og tiltagende fargeprakt på løvtrærne på Skøyen i Oslo. I kontorene til Meglerhuset AS, kjempet Per Høst – én av hovedstadens mest fremtredende eiendomsmeglere gjennom mange år, med å redde livsverket. Et enormt kontaktnett til tross, nå sto han alene.

– Jeg var i mitt livs største krise. Jeg syntes jeg hadde vært

vellykket frem til da – 80-årene var jo et mekka, jeg tjente godt og hadde skaffet meg en flott villa, blant annet. Men alt dette skapte et altfor stort ego. Jeg kjøpte meg hvit Mercedes, den var stilet i Tyskland, jeg kjøpte hvit smoking og esker med Churchill Morning-sigarer. I dag gremmes jeg over alt dette. Men på den tiden var

det normalt. Jeg var forgjengeren til det man i dag kaller «champagnemeglerne».

I tillegg hadde hans kone forlatt ham. Noen år tidligere hadde Høst skrevet den staselige villaen på Madserud over på henne. Det fikk han svi for nå.

– Plutselig mistet jeg alt jeg hadde – og som jeg var stolt av.

Et øyeblikk løftet Per Høst blikket og kikket ut av vinduet. En rådyr Mercedes hadde parkert på hans private plass. Minutter senere kom bileieren uten videre inn på hans kontor.

Mannen presenterte seg som «Robby» Popovski. Høst omtaler ham som «Majoren».

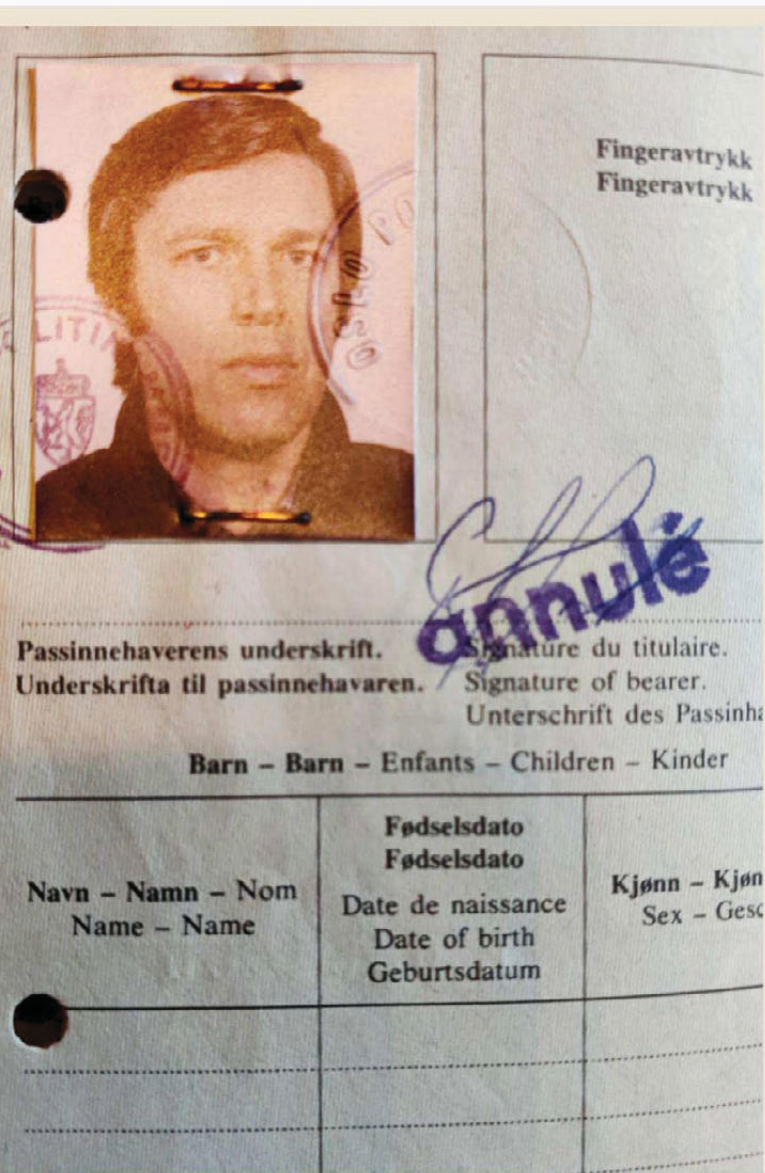
I løpet av et par dager skulle Majoren snu Per Høsts liv fullstendig på hodet.

– Lukrativt prosjekt

– Majoren åpnet med å fortelle at han ønsket min hjelp til å kjøpe en bygård eller to i Oslo, helst i området bak Slottet, forteller Per Høst.

Men da eiendomskjøpet noen

« en liten, tung klump på størrelse med fire sukkerbiter.

BEVIS: Internasjonal handel med uran av våpenkvalitet, etterlater få spor. Men Per Høst sitt gamle pass dokumenterer at den norske eiendomsmegleren og advokaten var i Pakistan samtidig som en større last høyrenriket uran var på vei fra Sovjetunionen.

dager senere skulle diskuteres videre, hadde mannen skiftet mening.

– Årsaken er et lukrativt prosjekt som brått har konkretisert seg, og som jeg vil drøfte med deg, fortalte han.

Majoren hevdet at han i en del år hadde arbeidet med salg og formidling av våpen, fra MIG kampfly til stridsvogner, og alle typer automatvåpen, i hovedsak sovjetiske. Så langt hadde han arbeidet alene, men nå trengte han en partner, og han hadde sett seg ut Per Høst.

Trosset betenkeligheter

«Armageddon-gruppen» i Stockholm ville få en prøve på uranpar-

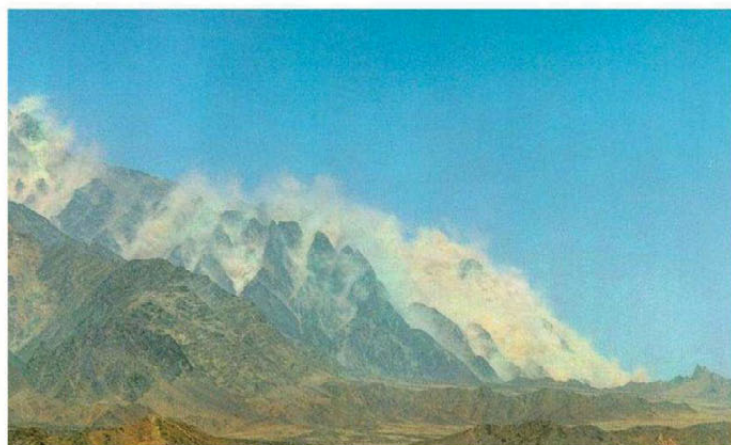
tiet levert til de fire generalene i Pakistan. Majoren ønsket at Høst skulle bringe vareprøven fra Bulgaria til Karachi i Pakistan for analyse og godkjenning. Imens skulle Majoren dra til Sovjetunionen for å plukke opp hovedleveransen på 10 flasker, 60 kilo, og sørge for å få uranet transportert til Karachi.

Majoren sto for kontakten med de sovjetiske uran-selgerne.

– I Moskva er jeg på hjemmebane. Her har jeg vært flere ganger, og kjenner personlig de tre generalene Igor, Dimitrij og Vladimir. De skaffer alt vi ber om innenfor militært utstyr, sa Majoren smilende og stolt over sine gode forbindelser. ▶

SKRIVER BOK: Per Høst har i lengre tid jobbet hjemme på Bygdøy med en bok med historien om da han var atom-kurer for Pakistan.

OFFISIELT: 28. mai 1998, drøyt åtte år etter at Per Høst angivelig var involvert i smugling av uran for våpenproduksjon til Pakistan, sendte pakistanske myndigheter ut dette bildet som skal vise deres første atombombeprovsprenkning.

POTENT KONFLIKT: India utviklet atomvåpen som ble testet i 1974. Erkefienden Pakistan fikk det travelt med å utvikle sine egne, og ble i 1998 medlem nummer syv i verdens såkalte «Atomklubb». I dag har Pakistan slike mellomdistanseraketter med atomstridshode.

FIRDOUS NAZIR/NURPHOTO VIA GETTY IMAGES

PHCS TERRY MITCHELL/US NAVY

KRUTTØNNE: Så sent som i mai i år holdt verden pusten som følge av åpne kamphandlinger mellom India og Pakistan over Kashmir.

– Han sa rett ut at fortjenesten kunne bli formidabel – 50 millioner dollar eller mer på et års tid for oss to, forteller Høst.

Per Høst legger ikke skjul på at han ble sjokkert, men han endte med å akseptere tilbudet.

Moralske og praktiske betenkeligheter til tross, han bestemte seg for å bli internasjonal smugler av uran.

– Jeg håpet og trodde pengene jeg kunne tjene skulle gi meg tilbake den statusen jeg hadde hatt tidligere.

Klumpen i stoffet

I februar 1990 var alt klart for Per Høst og hans del av operasjonen.

Høst hadde vært med Majoren til Sverige for å møte «Armageddon-gruppen», de to hadde vært i Bulgaria og fått overlevert vareprøven diskret under på en stor fest.

– Jeg var på vei til toalettet da en høy, tynn, senete mann kom opp på siden av meg, og ga meg noe i hånden. «Please, take care»,

SABIR MAZHAR/ANADOLU VIA GETTY IMAGES

FRYKT: 8. mai i år traff indiske droner storbyen Karachi i Pakistan. Frykten var stor for at Pakistan skulle svare med atomvåpen på angrepene.

sa han bare, og forsvant i mengden, forteller Per Høst, 35 år senere.

– Så enkelt foregikk det. I hånden hadde jeg nå en liten, tung klump på størrelse med fire sukkerbiter, innpakket i noe jeg tror

vare bly, som igjen var pakket inn i et rødretet bomullsstoff. Det var denne klumpen som skulle bringes til Karachi.

Høst sier han var opptatt av strålefaren «spesielt for de eldre organer», men ble forsikret om at

det ikke ville være noen strålingsfare.

Pågrepet på flyplassen

Ett spor viser at eiendomsmegler Per Høst fra Oslo faktisk reiste til Pakistan på sen vinteren 1990: På side 10 i hans utgåtte pass står et pakistansk visumstempel og et innreisestempel. Purpose of Stay: Business.

Klokken nærmet seg midnatt da flyet fra Frankfurt til Karachi satte hjulene ned på rullebanen og passasjerene i tur og orden ruslet mot passkontrollen. Den slanke og høye nordmannen så seg rundt etter et kjent ansikt, men så ingen. Derimot så han overraskende mange personer i sennepsgule uniformer, alle med skuddklare automatvåpen.

At de var så mange, overrasket ham.

Den lille pakken han hadde med seg brant i bukselommen hans. Hva ventet ham om han skulle bli tatt? Høst så for seg tortur, fullpakkede fengselsceller, sult og annen elendighet.

Plutselig grep to uniformerte menn armene hans. De dreide ham hardt til høyre og ut gjennom en dør merket «Ingen adgang». Høst prøvde å rive seg løs, men fikk beskjed om ikke å gjøre motstand.

Mennene førte Høst resolutt utenom politi- og tollkontrollen.

– Jeg forsøkte å rope, spørre hvem de var og hvor vi skulle, men fikk ingen svar. Da jeg klaget på at jeg måtte få med bagasjen min, fikk jeg bare beskjed om den var tatt hånd om.

Høst innså etter hvert at den håndfaste mottakskomiteen hverken var kidnappere eller ute etter

å arrestere ham. De innlosjerte Høst på luksushotellet Pearl Continental Karachi, med beskjed om å holde lav profil.

Flere på sporet

Den røffe mottagelsen skyldtes at operasjonen ikke var så hemmelig som de selv trodde. Opplysninger om hva som pågikk, hadde tilflytt etterretningstjenester som Mossad, som angivelig hadde to agenter på flyet Høst tok fra Frankfurt til Karachi.

På forhånd var Per Høst blitt advart om nettopp Mossad: Majoren hadde fortalt at Israel ville gjøre sitt ytterste for å hindre Pakistan i å få et større våpenarsenal enn det de allerede hadde.

– Jeg unngikk nok å bli tatt av Mossad på grunn av mottagelsen før passkontrollen, mener Høst i dag.

UTSKIPINGSHAVN:

Slik så Vladivostoks havn ut i september 1990, på den tiden Sovjetunionen var i ferd med å bryte sammen og verden fryktet masseødeleggelsesvåpen fra Sovjets enorme arsenal skulle komme på avveie. Per Høst forteller at korrupte generaler var klar for å selge 60 kilo høyrenriket uran til Pakistan.

– Mine partnere hadde hatt full kontroll. «Ali», én av dem jeg hadde møtt i Stockholm høsten før, hadde ansvaret for å organisere mottagerapparatet. Ingen ting var overlatt til tilfældighetene. Etter ankomsten til Karachi dukket flere fra «Armageddongruppen» opp. Til ett møte hadde de med seg oberst Abdul Usman. Han tilhørte også Stockholmsgruppen, men bodde i Karachi der han hadde en høy stilling i etterretningstjenesten. Vareprøven i det røde bomullstørkleet ble overlatt til oberst Usman som skulle få den til laboratoriet for undersøkelser.

– Det tok et par uker før svaret fra generalene kom. Vareprøven var av høyeste kvalitet, og nå ønsket man hovedleveransen så raskt som mulig.

«... telefonsamtalene blir eller kan bli, avlyttet. Det kan bli farlig for oss begge.

Tiden i Karachi skulle bli preget av til dels endeløs venting. Høst fikk ikke bevege seg utenfor hotellområdet uten livvakter og pansret bil. Majoren var fordultet, og pakistannerne begynte å miste tålmodigheten.

– Hvorfor hører vi ikke noe fra ham? Hvor langt tror du han er kommet? maste de hver eneste dag.

Omsider kom det et livstegn fra Majoren – i form av en telefon til Høst på hans hotellrom.

Nødløsning

Major Robby befant seg i Vladivostok og ventet på uranleveransen fra russerne. Han hadde funnet en båt med skipper som tok på seg lyssky oppdrag. Sjøreisen til Karachi skulle ta to-fire uker, avhengig av været.

Noen dager senere ringte Majoren igjen. Nye problemer: Transporten hadde kommet ut for kraftig uvær og var tvunget til å gjøre vendereis. Varene ville bli minst et par uker forsinket.

Så ble det stille fra Majoren.

I Karachi var generalene utålmodige. Under et møte på hotellet mistet etterretningsoberst Abdul Usman beherskelsen, truet Høst med pistol og ropte at han skulle skyte ham. Ahmed klarte å snakke ham til rette, og obersten brøt sammen i gråt.

– Det ville ha blåst hele transaksjonen, men situasjonen roet seg, sier Høst.

Ettersom det ikke var mulig å komme i kontakt med Majoren, bestemte Høst seg for å prøve en nødløsning: Majoren hadde gitt Høst telefonnummeret til en CIA-oberst ved navn Casey, som visstnok skulle være informert om operasjonen. Høst ringte, men fikk en ordre om å makulere nummeret av en rasende amerikaner:

– Det er en sensitiv operasjon, og telefonsamtalene blir eller kan bli, avlyttet. Det kan bli farlig for oss begge, sa han og la på.

Avbrutt midt i setning

Bekymringen steg nå også hos Per Høst, først og fremst for økonomien og noe så banalt som penger til hotellregningen. Han bestemte seg for å forlate Karachi. Kort etter at han var tilbake i Oslo, ringte Majoren: Han var fortsatt i Vladivostok, uranet var i sikkerhet, men

skipperen som skulle frakte lasten til Karachi var forsvunnet. Dagen etter ringte Majoren tilbake – enda mer bekymret. Samtalen ble brutt midt i en setning. Siden hørte Per Høst ikke mer fra Majoren.

– Jeg måtte gi opp. Jeg visste ikke hva som hadde hendt hver-

ken i Pakistan eller Sovjet, jeg skjønnte bare at operasjonen hadde gått galt, forteller Høst.

Frem til høsten 1992 holdt han seg unna Oslo. Men 14 dager etter at han kom hjem, ringte Overvåkingspolitiet.

– De ønsket en samtale med

meg på politihuset klokken 10 dagen etter. Du kan komme frivillig, eller bli hentet i bil, var den kontante meldingen fra mannen som ringte. Jeg møtte frivillig.

POT, som overvåkingspolitiet het den gang, kjente angivelig til det meste av det Høst hadde vært

« **Jeg har aldri blitt straffet for det jeg var med på.**

SKJULESTED: Hotellet Pearl Continental var det første femstjerners luksushotellet i den pakistanske storbyen Karachi. Her ble Per Høst innkvartert mens uran-prøven han smuglet inn i landet ble sjekket.

innblandet i. Men han hadde ikke begått noen straffbare handlinger i Norge, og siden ingen andre land var ute etter ham, endte politiets synlige interesse for ham etter to dager med avhør.

– Jeg har aldri blitt straffet for

TOR ULABRAND JOHANSEN

AVHØRT: Overvåkningspolitiet fattet interesse for Per Høst, og han opplevde at norske hemmelige tjenester var godt informert over operasjonen han hadde vært en del av.

det jeg var med på, smiler den nå snart 82 år gamle pensjonisten.

Vi Menn har rettet en henvendelse til dagens PST for å få bekreftet at Høst var der til avhør, men den er ikke besvart.

Et av sakens uopklarte mysterier er hvorfor en fallert eiendomsmegler fra Oslo ble valgt ut av Majoren på agentjakt.

– Det vet jeg ikke. Det kan ha vært at han hadde lest om meg i mediene, jeg drev jo en ganske omfattende meglerforretning, og nå var det så som så med suksessen. Kanskje han mente at jeg derfor ville være åpen for tilbud av denne typen, spekulerer Per Høst. □

OPERASJONEN RAKNET

Dagen etter at Per Høst reiste hjem fra Karachi, sprakk hele smuglingsoperasjonen.

I 1993 fikk Høst vite at Ahmed fra Armageddon-gruppen hadde flyttet til Norge, og tok kontakt med ham.

– Ahmed fortalte at Oberst Usman hadde i fylla blåst alt sammen til en kvinne han traff på en bar. Hun kontaktet forsvarsstaben og hele opplegget ble avslørt. Generalene ble pågrepet og satt i husarrest. Ahmed ble varslet av sin søster som var gift med en av dem og klarte å rømme til Sverige og senere til Norge der han fortsatt bor, forteller Høst.

Vi Menn har forsøkt å komme i kontakt med Ahmed, men han skal være indisponert som følge av alvorlig sykdom i familien.

Per Høst mener at Uran-kjøperne i Pakistan helt sikkert varslet selgerne i Sovjet om at opplegget var avslørt. For å få kontroll på uranet og forhindre at operasjonen ble kjent for all verden, måtte de sovjetiske generalene slette alle spor, eliminere Majoren og dessuten ta hånd om uranet som var deponert i Vladivostok.

Senere har Kina blitt anklaget for å ha hjulpet Pakistan med tilgangen til høyanriket uran, men har avvist anklagene. De to landene har offisielt hatt omfattende samarbeid om atomkraft.

BLINKSKUDD

ERLEFULLT OPPDRAG

Til tider kan det være temmelig strabasiøst å være erle. Noen flyr eksempelvis strekningen mellom Sørlandet og savannene sør for Sahara to ganger i året.

Derfor setter denne gulerlen ganske sikkert stor pris på øyeblikk som dette. En rolig stund, helt alene mens den skuer utover en bølgende hveteåker et sted i Andalucia, nær sydspissen av Spania.

Gulerlen er en nær slektning av den enda mer kjente linerlen, og mange gulerle-par tilbringer altså somrene langs sørlandskysten, som en hvilken som helst ferierende nordmann. Gulerlen omtales gjerne som pen å se på, men som sanger er den visstnok ikke mye tess. «En av de mest beskjedne sangene i hele fugleverdenen», lyder dommen i et leksikon – uten at det stanser vår venn i åkeren.

ANDRES M. DOMINGUEZ/NATUREPL.COM

Går under vannet

En britisk milliardinvestering skal revolusjonere trening for romfart og undervannsteknologi.

Tekst: **Mats Schjølberg Ulshagen**

Foto: **NTB** Grafikk: **Graphic News**

På en nedlagt flybase i Cornwall er det britiske selskapet Blue Abyss i ferd med å bygge det som skal bli det dypeste forskningsbassenget i verden, et 50 meter dypt basseng med et volum på 42 000 kubikkmeter – 42 millioner liter. Det er tre ganger større enn Deep Dive Dubai, og dette bassenget er ikke laget for turister. Her skal det forskes og utvikles teknologi, og astronauter skal kunne trene.

Med en investering på over to milliarder kroner skal Blue Abyss legge til rette for at astronauter, dykkere og ingeniører skal kunne forberede seg på ekstreme forhold både under vann og i verdensrommet. Anlegget skal stå ferdig innen 2027.

– Dette blir verdens fremste testanlegg for rom- og undervannsteknologi, uttaler Blue Abyss-grunnlegger og tidligere RAF-pilot John Vickers i en pressemelding.

Industri, forsvar og forskning

Tidligere i år inngikk Blue Abyss en samarbeidsavtale med NASA Glenn Research Center i Ohio. Avtalen innebærer deling av teknisk kompetanse og bruk av bassenget til astronaututtreining. NASA har selv et nøytral oppdriftsbasseng i Houston, men det er kun 12 meter dypt – noe helt

annet enn det som nå bygges i England.

I motsetning til flere av verdens dypeste basseng, som brukes til fritidsdykking og opplevelser, er Blue Abyss eksklusivt rettet mot industri, forsvar og forskning. I tillegg til NASA er også den europeiske romfartsorganisasjonen ESA, olje- og gassindustrien og ulike forsvarsaktører blant de potensielle brukerne.

Anlegget får en rekke spesialfunksjoner, inkludert trykkammer, treningsrom, observasjonsplattformer og simulering av ulike

gravitasjonsnivåer – fra månen til Mars.

Inn i det ukjente

Treningen i vann gir astronautene mulighet til å øve på bevegelse og oppgaver i en tilnærmet vektløs tilstand, uten å måtte forlate planeten. For forskerne og utviklerne gir det også mulighet til å teste teknologi før den skytes opp i rommet eller senkes ned i havdypet.

– Prosjektet representerer et betydelig løft for Storbritannias rolle i den globale romfarts- og marineteknologisektoren, sier Vickers i pressemeldingen.

Blue Abyss omtaler seg selv som «en ny dør til det ukjente». Med verdens største forskningsbasseng på gang, kan både astronauter og dykkere nå ta de neste stegene inn i ukjent terreng. □

Astronauter får gigantisk nytt treningsbasseng

Arbeidet er i gang i England med å bygge det dypeste forskningsbassenget i verden – et anlegg som skal brukes til å trene forskere og astronauter i krevende undervanns- og rommiljøer.

Blue Abyss

Astronauter kan oppleve vektløshet i basseng ved å blåse opp romdrakten til dens tetthet tilsvarer vannets – såkalt **nøytral oppdrift**

● **Skyvbart tak:** Åpnes for å kunne levere større utstyr

● **Belysning:** Kan justeres for å etterligne ulike miljøer

● **Bomoduler**

● **Basseng:** 42 000 m³ – tilsvarer 17 olympiske svømmebasseng

Kunstnerisk illustrasjon

● **Trinndesign:** Ulike strømmer kan simuleres på forskjellige dyp

Hypobare og hyperbare kamre

● **Tilgang:** 30-tonns kran leverer tung last

● **Dybde:** Den sylindriske delen har en rekorddybde på 50 meter

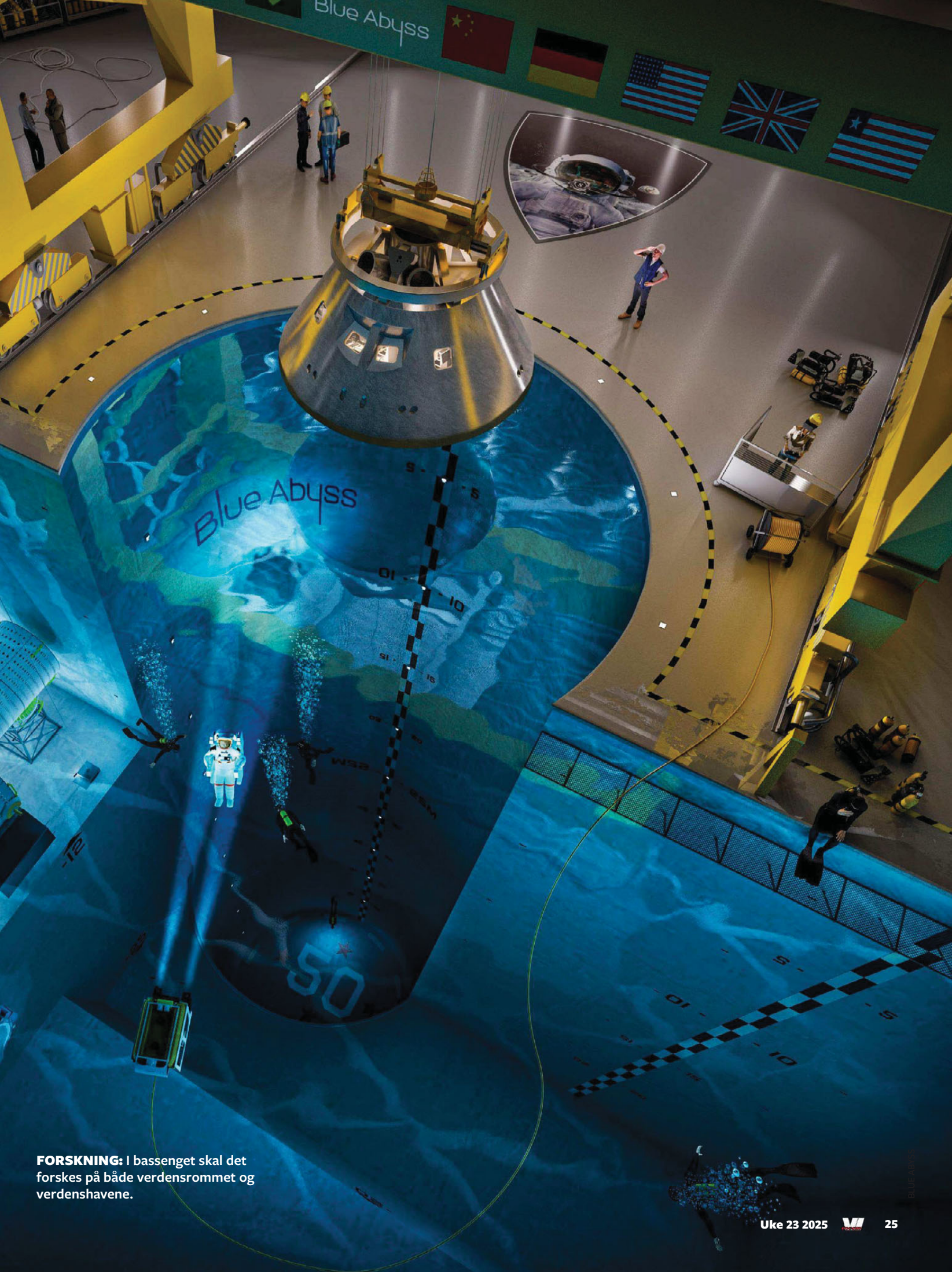
● **Forhold:** Saltinnhold og temperatur i vannet kan justeres for å etterligne ekte miljøer

● **Jan 2025:** NASA inngår avtale om teknisk støtte og trening i bassenget – deres eget nøytrale oppdriftsbasseng er bare 12 meter dypt

KILDER: HOW IT WORKS, BLUE ABYSS

FOTO: BLUE ABYSS

GRAFIKK: GRAPHIC NEWS ©

FORSKNING: I bassenget skal det forskes på både verdensrommet og verdenshavene.

DØDEN KJØRTE MERCEDES

Under 24-timersracet i Le Mans i 1955 kolliderte franskmannen Pierre Levegh med sin Mercedes i 240 kilometer i timen. Deler av bilen krasjlandet midt i folkehavet på tribunen. 84 mennesker omkom og over 120 ble skadet.

Tekst:

Jørgen Johannessen Kind

Foto: Getty Images, NTB

På tribunene frydet 250 000 tilskuere seg over 24-timersklassikeren på Le Mans og biler som var raskere enn noen gang. Klokken var ti på halv syv, lørdagskvelden 11. juni 1955.

På et par sekunder ble motorfesten forvandlet til et uvirkelig inferno.

Uventet manøver

En brå manøver fra mannen som ledet racet skulle bli opptakten til en av bilsportens mest tragiske ulykker:

Britten Mike Hawthorne kjørte sin grønne Jaguar inn på den på den lange rettstrekningen foran hovedtribunen langs den legendariske racerbanen i Le Mans. Etter 35 runder ledet han det prestisjetunge og legendariske franske 24-timers bilracet.

Plutselig oppfattet han et signal fra depotet. De ville at han skulle stoppe for å fylle drivstoff.

Hawthorne var akkurat i ferd med å passere landsmannen Lance Macklin med en runde. Nå dreide han i stedet over mot høyre og bremsset hardt for ikke å passere innkjørselen til depotet.

Macklin reagerte instinktivt, svingte brått mot venstre, og unngikk dermed sammenstøt med Hawthornes Jaguar. Men bakfra kom franskmannen Pierre Levegh (49) i sin sølvfargede Mercedes. Han rakk så vidt å gi et advarende vink til sjåføren i bilen bak, argentineren Juan Manuel Fangio, før han traff Macklins bil i rundt 240 kilometer i timen.

Panseret ble en giljotin

Den skrå bakenden på Macklins bil foran virket som en rampe: Leveghs Mercedes ble slynget opp i luften og fløy mot banens venstre side. Der traff den toppen av den lave jordvollen som skilte banen fra hordene av tilskuere.

Panseret og frontakslingen løstnet fra chassiset og fløy inn i folkehavet på tribunen. Som en flyvende giljotin halshugde panseret tilskuere som sto tett-i-tett langs banen.

HER ENDE DØDSFERDEN: Ulykkesbilen traff beskyttelsesvollen foran tribunen. Etter flere rundkast stanset den dødbringende ferden etter snaut 100 meter. Magnesiumchassiset brant fullstendig opp, bildeler havnet blant tilskuerne og panseret ble omgjort til en flygende giljotin.

BETTMANN/GETTY IMAGES

KAOTISK INFERNO: Brannmannskaper kjempet mot flammene, mens sivile og helsepersonell fortvilet forsøkte å hjelpe de skadde.

Leveghs bil eksploderte i et flammehav. Sjåføren knuste hodeskallen da han landet og døde momentant. Levningene ble halt ut av flammehavet, fortalte vitner til avisa The Guardian. Bilen skulle brenne i flere timer.

Idyll ble inferno

Redselsscenene var utallige. De nærmeste tilskuerne var sjanseløse. De løse bildelene smadret alt som kom i deres vei. Vrakdeler og kroppsdeler lå strødd overalt. Mange omkomne var maltraktert til det ugjenkjennelige.

Hundrevis av tilskuere hjalp redningsmannskapene. En prest vandret sakte blant de skadde og ga det siste sakrament til de som var døende. Frivillige dekket til de omkomne med aviser og klær. Allerede samme kveld var

dødstallet kommet opp i 77. De fleste omkomne var franske, mange av dem barn. De neste dagene steg dødstallet til 83, 120 ble skadet.

Festet videre

Men ute på banen fortsatte løpet som om ingen ting var hendt. Hawthorne fylte drivstoff – mens røyken fra den brennende Mercedesen steg mot himmelen noen meter bak ham.

Flere timer gikk før publikum på andre tribuner skjønte hva som hadde hendt. Ingen beskjeder gikk ut over høyttaleranlegget.

24-timersløpet var jo en fest, og folk danset og kjørte karusell. Først klokken to om natten kom

signaler om at noe var galt.

På ordre fra den legendariske manageren Alfred Neubauer trakk de gjenværende Mercedes-bilene seg fra løpet, selv om en av dem lå i ledelsen.

– Arrangørene ønsket at vi skulle fortsette så lenge. De fryktet at ambulanser og hjelpemannskaper skulle bli hindret hvis 250 000 tilskuere plutselig dro

hjem samtidig, fortalte en talsmann for Mercedes.

Sent på ettermiddagen kjørte vinnerbilen over mål. Det var bilen til Mike Hawthorne, som nesten et døgn tidligere utløste tragedien. Bilen hadde holdt en snittfart på 170 km/t gjennom hele konkurransen – ny rekord.

Hawthorne klarte aldri å nyte triumfen. Men han følte seg ikke som noen syndebykk, og ble støttet av de andre førerne.

« Vi trenger et nytt signalsystem. Bilene går for fort.

JIMMY PRICKETT/NTB

MIRRORPIX/GETTY IMAGES

SKREKK-SLAGNE: Livredde tilskuere flyktet i hopetall fra flammene.

HJERTE-SKJÆRENDE: Døde og skadede lå strødd etter Pierre Leveghs dødsferd.

LE MANS

- Berømt utholdenhetsløp for sportsbiler, arrangert første gang i 1923.
- Konkurransen kjøres i ett døgn på en 13 km lang runde som for det meste består av vanlige landeveier rundt byen Le Mans i Frankrike.
- Fram til 1980-tallet var det vanlig med to førere pr. bil. I dag er det tre.

ANDRE TRAGEDIER

- **Weyberg 1952:** 13 mennesker ble drept da en bil dro av banen under trening på Weyberg-banen i Tyskland.
- **Guidizzolo 1957:** Ferrari-føreren Alfonso de Portago, hans annenfører og ti tilskuere ble drept i en liten landsby utenfor Brescia under utholdenhetsløpet Mille Miglia i Italia.
- **Monza 1961:** Wolfgang von Trips Ferrari traff et tilskuergjerdet etter en kollisjon med Jim Clarks Lotus. Von Trips og 12 tilskuere døde.

AFP/NTB

BERNARD CAHIER/GETTY IMAGES

ADVARTE: Pierre Levegh i sin Mercedes før 24-timersløpet i 1955. Ironisk nok hadde han selv advart mot manglende sikkerhet knyttet til de stadig raskere bilene.

– Hawthorne gjorde en stor feil, men den store farten må ta skylden for ulykken, sa Lance Macklin – han som måtte bråbremse og gjøre unnamanøver da briten skjønte inn mot depotet.

Bannlyst

Avdøde Pierre Levegh var ironisk nok blant dem som hadde advart mot utviklingen. Veteranen var bekymret fordi Le Mans-banen var laget i 1923, og var tilpasset langt tregere biler.

– Vi trenger et nytt signalsystem. Bilene går for fort, hadde Levegh sagt foran 24-timersløpet i 1955.

Lite ante han om at han selv måtte bøte med livet for å bevise teorien sin.

Bilsporten var i sjokk etter tragedien, og mange storløp ble

avlyst. I Sveits ble sporten bannlyst for godt.

Le Mans-ulykken omtales ofte som «krasjet som forandret motorsporten».

Dype sår

Etter katastrofen ble sikkerheten endelig tatt på alvor. Baneprofilene og bilene ble sikrere. Førerne fikk nye, strengere regler. Tribunene ble flyttet lenger unna banen.

Men sårene var dype, og ikke alle kom til hektene igjen. Mercedes, som dominerte bilsporten, valgte å legge ned hele racingsatsingen etter den skjevnesvangre 1955-sesongen. Først på slutten av 1980-tallet kom de tilbake.

De tre andre førerne som var direkte innblandet i ulykken, fikk vidt forskjellige skjebner. Lance Macklin kom uskadet fra løpet, men satte seg aldri i en racerbil igjen.

Argentinske Juan Manuel Fangio sa alltid at Levegh hadde reddet livet hans med sitt advarende vink. Han vant Formel 1-mesterskapet tre år på rad etter ulykken.

Mike Hawthorne tok Formel 1-tittelen i 1958 og bestemte seg straks for å avslutte karrieren.

Bare noen måneder senere ble han drept.

I en bilulykke ...

Ved Yan Calmeyer Friis

10 PÅ TOPP

Verdens skumleste lyder

Dette er hverdagslydene som skremmer. Ofte små og ubetydelige lyder, men de kan sette fantasien i sving og ødelegge nattesøvnen. Lykke til.

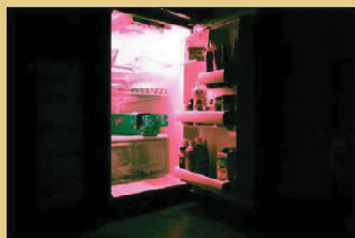
1. Knas under skoen i stuen

Du vet instinktivt at det ikke er popcorn. Eller toast. Dette er alvor, du fant nettopp igjen brillene dine, eller høyre Air-Pod. Ett av to. Det kjennes ikke godt.

6. Mikroen slår seg på igjen

Stephen King vender tilbake. Maskinen husker. Den husker restene dine. Den vet hvor du bor. Den ser hva du gjør. Og den vet når du har snudd ryggen til.

2. Et klikk fra kjøleskapet i nattens stillhet

Du er plutselig fanget i en Stephen King-roman. Det var vel bare termostaten? Var det ikke? Kanskje man skal forsøke seg med et skremt kremt.

7. Ingen lyd fra 2. etasje

Barna er musestille. Ikke så mye som et knirk. Stillhet i barneuniverset er alltid et rungende varselsignal. Noe rives i stykker. Noe klusses på. Noen har funnet mors pessar.

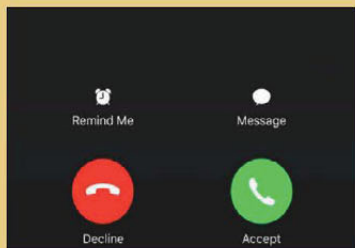
3. Lyden av drypp, men ikke fra kranen!

Du blir Sherlock Holmes med vannskade-angst. Ørene skjerpet. Stigende puls. Mysende blikk. Hm. Var det der? Nei, der! Eller ... Det blir en lang natt.

8. PLOPP! fra tomt toalett

Du trakk ned for lenge siden. Du blir stående som forstenet, lik en arkeolog foran ruinene av sivilisasjonen. Vender kabelen tilbake?

4. Mobilen ringer, uventet tidspunkt, ukjent nummer

Ingen ringer lenger – med mindre det er noe alvorlig. Eller svindel. Eller jobben. Eller Ice. Alle er i grunnen like ille, og du må svare.

9. Dur fra vaskemaskin i ubalanse

Du løper til badet, forberedt på det verste. Og som fryktet, sentrifugen har bestemt seg for å flytte ut. Trommel-rage er ikke til å spøke med.

5. Plutselig aktivitet i epost-innboksen

Pling! Pling! Pling! Pling! Du var bare på do i syv minutter. Nå har du tre deadlines og en invitasjon til et Teams-møte du ikke ba om.

10. Bilalarm i nabolaget

Det er sjelden forårsaket av tyver, det bare starter, slutter, starter og slutter og PLAGER – og ingen gjør noe med det. Aller minst de som eier bilen og ikke vil blandes opp i noe.

Medisinsk ansvarlig: Tor Austad

Få undersøkt blodårer og indre organer

En helsesjekk med ultralyd er en omfattende undersøkelse. Røntgenlegen undersøker om organene dine er normale og vurderer en rekke risikofaktorer.

Inkluderer kartlegging av plakk i blodårene og beregning av dine blodårs biologiske alder, en av de beste indikatorene for risiko for hjerte og karsykdom.

Bestill nå

70 01 16 72

austaddiagnostikk.no

PRØV
30 DAGER
GRATIS

Alle dine favorittblader – i en app

Med Flipp får du tilgang til mer enn
90 underholdende ukeblader og magasiner.
Test gratis i 30 dager! Les mer på flipp.no

Hold kamera over
denne QR-koden for
å komme i gang!

Flipp.no

flipp

Ordinærpris etter gratisperiode er 129 kr for nye kunder, 29 kr for abonnenter. Ingen bindingstid, abonnementet løper til du stopper det. Gratisperioden gjelder hvis du ikke har brukt gratisperioden tidligere.

DEJAN LAZAREVIC/NTB

Seismisk fotballglede

➤ Du tror kanskje det bare er en klisjé når kommentatoren sier at «stadion rister», men da Alexis Mac Allister hamret inn 2–1-målet mot Spurs i den avgjørende kampen i den engelske ligaen, eksplo-der-te det på Anfield-tribunen. Og midt blant 60 000 rødkledde fans sto forskere fra Universitetet i Liverpool med måleutstyr likt det som blant annet blir brukt til å overvåke jordskjelvsoner i Chile og Italia. De registrerte ekte rystelser, der den kraftigste ble målt til 1,74. Mer enn nok til å kunne registreres som et lite jordskjelv.

Målfesten endte 5–1 og sikret Liverpool ligagull. Alle seks scorin-ge-ne, inkludert Tottenhams i begynnelsen, førte til små skjelv.

– Hver jubel setter spor i bak-ken, sa en av forskerne, Farnaz Kamranzad.

– Det er som et seismisk finger-avtrykk av glede.

Kilde: *The Guardian*

Hvalene gjødsler

DET ER EN kjent sak at det er temmelig bortkastet å tisse i havet, om man ønsker at det skal ha noen effekt. Når hvalen gjør det, har det imidlertid svært mye å si. Hvalenes urin spiller nemlig en avgjørende rolle i å opprettholde havets helse. En nylig studie publisert i *Nature Communications* avslører hvordan hvalenes dovaner bidrar til å gjødsle nærings-fattige havområder og støtte opp om marine økosystemer

Hvaler som knølhval, gråhval og bardehvaler migrerer årlig fra næringsrike polare farvann til tropiske områder for å pare seg og føde. Underveis frakter de med seg enorme mengder næringsstoffer gjennom sin urin, avføring, hudavfall og til og med døde kropp. Denne prosessen, kjent som «hval-pumpe-fenomenet», bidrar til å distribuere

næringsstoffer over store havområder.

Hvalurin er rik på nitrogen og fosfor, nærings-stoffer som er essensielle for planteplankton, grunnlaget for marine næringskjeder. En enkelt finnhval kan produsere opptil 950 liter urin daglig. Dette fungerer som næringstilførsel og stimulerer veksten av planteplankton, som igjen støtter fiske-bestander og andre marine organismer.

Planteplankton spiller også en rolle i karbon-fangst, ved at den absorberer CO₂ gjennom fotosyn-tese. Studien estimerer at hvalenes næringstrans-port kan føre til at opptil 18 000 tonn karbon fjernes fra atmosfæren årlig. Dette er en brøkdel av menneskeskapte utslipp, men understreker likevel hvalenes betydning i globale karbonkretsløp.

Kilde: *Phys.org*

VISSTE DU AT...

... månen ikke har egen atmos-fære og derfor får enorme temperaturforskjeller mellom dag og natt?

... is dannet fra rent vann fak-tisk er gjennomsliktig, mens luftbobler og urenheter gjør isen hvit?

... hjernen renses for avfalls-stoffer om natten via det glym-fatiske systemet?

... mer enn to milliarder men-nesker har aldri sett snø?

... rekorden for å sitte ned-senket i is er på 2,5 timer?

Perfekt pasta

➤ I det som må sies å være en vitenskapelig triumf har forskere nå kommet fram til det som er den perfekte cacio e pepe-sausen. Cacio e pepe er en klas-sisk romersk rett med pasta, pecorino og pepper. Den har det med å klumpe seg, og en gruppe italienske forskere bestemte seg for å løse dette kulinariske pro-blemet ved hjelp av vitenskap. Etter å ha konsumert omtrent 6 kg ost i eksperimentets navn, fant de løs-ningen: å tilsette en nøyaktig mengde potet- eller maisstivelse i vannet før osten blandes inn.

Kilde: *BBC Focus*

Psykedelisk helse

➤ Stadig mer forskning peker på at stoffer som psilocybin, virkestoffet i såkalte magiske sopper og andre rusmid-ler, har kraftige betennelsedempende egenskaper, noe som kan åpne for nye behandlingsmetoder innen psykisk helse.

En fersk studie fra Brigham and Women's Hospital i USA viser at psykede-lika kan «nullstille» samspillet mellom

hjernen og immunforsvaret, ved å dempe betennelsesreaksjoner ofte knyttet til psykiske lidelser som depresjon og angst. Forskning ledet av farmakologen Charles D. Nichols har vist at de betennelsedem-pende effektene kan skilles fra de hallusi-nogene, noe som vil kunne gi helseforde-ler uten rusopplevelsen.

Kilde: *New Scientist*

VISSTE DU AT...

... sukkerspinn ble funnet opp av en tannlege i 1897?
 ... Australia er den landmassen som beveger seg raskest, 7 cm nordover, hvert år?
 ... maur ikke har lunger, men puster gjennom små hull i kroppen kalt spirakler?
 ... elektriske signaler i hjernen beveger seg med en hastighet på opptil 400 km/t?
 ... det finnes flere bakterier i munnen din enn det finnes mennesker på jorden?
 ... regnbuer er sirkler, vi ser bare halvparten fra bakken?

Beinsamler og troféjeger

➤ I Hawaiis tette jungel lurte en larve som kunne vært med i «Alien». Forskere har nettopp avdekket en kjøttetende larve som bruker skjelettdeler som rustning.

Larven er fra møllslekten *Hypsmocoma*, men denne nyoppdagede varianten – som passerende nok heter «knokkelsamleren» – har en brutal hobby. Den lever i spindelvev, spiser byttedyrene til edderkoppen, og dekorerer sitt silkespunne kamuflesjehus med kroppsdeler som maurbein og fluehoder. Taktikken? Bli usynlig for den egentlige eieren av nettet: en morderisk edderkopp.

Forskerne har bare funnet 62 individer, alle i et knøttlite område på Oahu.

Kilde: *Science Focus*

UNIVERSITY OF HAWAII, MANOA

Vitenskapelige fakta

Dinosaurens paringsdans

Forskere har funnet bevis på en dinosaurs paringsdans i 100 millioner år gamle steiner.

Dette viser at dinosaurene hadde en paringsatferd som minner om den til fuglene – deres moderne slektninger.

Rekonstruksjon av paringsatferden til store theropoder (fuglelignende, tobeinte dinosaurer)

Lenge etter dansen

Forskere med fossile skrapemerker etter dinosaurer funnet vest i Colorado

Paringsritual: skrape med klørne

Dansen fortsetter: Paringsdans til *Atwaters* præriehøne (venstre), hanner av arten slåss om paringspartnere

© TNS/Bulls KILDER: Paleontologist Martin Lockley ved University of Colorado Denver. Illustrasjoner av Lida Xing og Yujiang Han

Verdens største

➤ Når man snakker om verdens største byer, er det gjerne Mexico City, Tokyo og Beijing som kommer opp. Men byen som faktisk kan regnes som den største har du muligens aldri hørt om. Kinesiske Chongqing er nemlig verdens største by – både målt i areal og flere andre definisjoner.

Byprovinsten Chongqing dekker et område på over 82 000 km² – omtrent på størrelse med Østerrike. Innenfor dette området bor det over 30 millioner mennesker. Imidlertid bor bare rundt seks millioner av dem i det urbane sentrum. Resten er spredt over fjell, landsbyer og mindre byer.

Kilde: *IFLScience*

Usynlig kjempe

➤ I tiår har astronomer stirret ut i verdensrommet – uten å se det enorme beistet som har ligget rett ved siden av oss. Nå har forskere avdekket en gigantisk molekylsky kalt Eos, bare 300 lysår unna Jorden. Den er 60 lysår lang, veier 3400 ganger mer enn sola og strekker seg over et område på himmelen som tilsvarer 40 fullmåner. Grunnen til at ingen har sett den før er rett og slett at Eos nesten er usynlig for vanlige teleskoper. Den inneholder lite karbonmonoksid, som astronomene vanligvis bruker for å finne slike skyer. Men ved hjelp av et koreansk instrument som fanger opp ultrafiolett lys, oppdaget forskerne at hydrogenet i skyen lyser svakt i mørket – en slags kosmisk selvlysende tåke.

Eos ligger i utkanten av den såkalte «Local Bubble» – et enormt romhull skapt av gamle supernovaeksplosjoner. Oppdagelsen gir ikke bare et nytt bilde av nabolaget vårt i galaksen, men åpner også døra til å finne flere skjulte kjemper der ute.

Om noen millioner år vil Eos løses opp – med mindre den kolliderer og lager nye stjerner før det.

Kilde: *Rutgers*

MOTORVEIENS MONSTER

Kvinnen spilte rollen som haikende gateprostituert. I virkeligheten var hun en lesbisk seriemorder som systematisk skjøt og drepte horekunder, tømte lommene deres for småpenger og stjal bilene.

Tekst: Solveig Bådsvik

Ord som «Lesbe» og «seriemorder» i en og samme setning ble rett og slett for mye for enkelte amerikanere.

Moralske og konservative amerikanere gikk nærmest av hengslene da Aileen Wuornos tragiske livshistorie eksploderte i mediene i 1991. Hun ble omtalt som USAs første kvinnelige seriemorder – en mannshater som drepte kundene i ren forakt. Alle ofrene hadde plukket den prostituerte kvinnen opp langs motorveien i Florida.

Aileen Wuornos bidro betydelig til skrekkbildet av seg selv. Da hun ble dømt for det første mordet i januar 1992, ropte hun til dommeren:

– Dra til helvete, ditt avskum! To måneder senere, etter at hun hadde tilstått ytterligere tre drap, snudde Wuornos seg mot den assisterende statsadvokaten i Florida og skrek:

– Jeg håper din kone og dine barn blir voldtatt i ræva!

I over ti år satt hun på dødens venteværelse i delstatsfengselet i Florida, dømt for drap på seks menn. Selv hevdet hun å ha tatt livet av syv, men liket av det syvende offeret ble aldri funnet. Klokka kvart på ti om morgenen onsdag 9. oktober 2002 fikk den da 46 år gamle Aileen Wuornos giftsprøyten som gjorde slutt på et liv som skulle gi inspirasjon til flere filmer og bøker, og til og med en opera.

Tragisk barndom

Aileen Wuornos endte opp som en kaldblodig morder, men var også selv offer. Historien om hennes oppvekst overgår enhver roman om «white trash», den hvite underklassen.

Hun ble født i Rochester, Michigan 29. februar 1956 av en pedofil og psykopatisk far, og en ustabil mor. Faren hengt seg i

fengselet mens han sonet en dødsdom for voldtekt og drapsforsøk av en syvårig jente.

Helt siden Wuornos var liten skal jentungen ha vært utsatt for omfattende omsorgssvikt, vold og sexmisbruk. Tenåringsmoren stakk da Wuornos var fire år, og Aileen og broren Keith vokste opp hos alkoholiserende og voldelige besteforeldre – finskattede Lauri og Britta Wuornos. ▶

WIKIMEDIA COMMONS

TRAUMATISK OPPVEKST:

Historien om Aileen Wuornos er like trist som barndommen hennes. Hun ble forlatt av moren sin da hun var fire, faren tok livet sitt og besteforeldrene, som hun vokste opp med, var alkoholiserende og voldelige.

TVIL: Var Aileen Wuornos sprøyte gal? Eller var hun en kaldblodig seriemorder som hevnet en vond oppvekst? Striden pågikk helt frem til dødsstraffen for seks drap ble effektivt.

13 år gammel ble Aileen Wuornos gravid, og rakk så vidt å fylle 14 før hun fødte en liten gutt som ble adoptert bort. Da bestemoren døde av leverkreft i 1971, pakket 15-årige Aileen Wuornos sakene sine og startet livet på landeveien. Hun haiket gjennom flere stater og endte opp langs veistrekningen I95 i Florida, der hun livnærte seg som prostituert.

I løpet av de neste årene døde broren av kreft og bestefaren tok selvmord. Wuornos var 20 år og helt alene. Hun viftet med tomme og fortsatte livet på veien.

Gift i en måned

En av dem som plukket henne opp, var den bemidlede forret-

ningsmannen Lewis Fell (69). Han ble stupforelsket i Aileen, og fridde nesten umiddelbart. De giftet seg i delstaten Georgia, men svært raskt ble det klart at Wuornos kanskje ikke var den perfekt hustru. Hun havnet ofte opp i slåsskamper på barer, og ble arrestert for trakassering og fyllekjøring.

En måned etter bryllupet tok Fell ut skilsmisse. Så fulgte år med rusmisbruk, prostitusjon,

vandalisering og fengselsopphold på Aileen Wuornos.

Wuornos var alene og sint på verden da hun i 1986 traff lesbiske Tyria Moore (24) på en bar i Daytona. Ikke desto mindre ble de to umiddelbart opp etter ørene forelsket. For én gangs skyld så livet litt lysere ut for Wuornos som for første gang i livet følte at noen ga henne ubetinget kjærlighet.

Tyria var ankeret hun trengte.

JAKT: Etterforskerne (f.v.) Richard Vogel, Bob Kelley, Larry Horzepa Jake Erhart ledet jakten på Aileen Wuornos, her med etterforskningsbilde av hennes første offer Richard Mallory.

Tyria sa opp jobben som stuepike på et hotell for å reise rundt med kjæresten, som tjente et par hundre dollar i uken på å selge kroppen sin. De to forsøkte å få til et liv sammen, men det var tøft å leve på Wuornos beskjedne inntekt. Paret ble drevet fra det ene tarvelige motellet til det andre. Enkelte netter måtte tilbringes i skogen. Livet i solskinsstaten Florida så ganske mørkt og dystert ut.

« Dra til helvete, ditt avskum! »

ACEY HARPER/GETTY IMAGES

Mordraidet

Wuornos var livredd for at hun skulle miste sin store kjærlighet, og så muligheten til å loppe horekundene sine for penger. Dermed begynte et drapsraid som skulle vare i 11 måneder.

Aileen Wuornos første offer var den 51 år gammel elektriker Richard Mallory. Han ble funnet dumpet i et skogsområde 13. desember 1989, skutt fire ganger med et 22-kalibers håndvåpen. Bortsett fra det hadde politiet få spor å gå etter.

Det neste drapet skjedde seks måneder senere. Før politiet rakk å identifisere liket, ble et tredje drapsoffer funnet.

Innen 18. november 1990

NTB SCANPIX

hadde ytterligere tre menn måttet bøte med livet etter å ha blitt skutt på kloss hold. De fleste ofrene var delvis nakne og skutt med samme kaliber.

Etterforskerne hadde fått stadig sterkere mistanke om at de hadde med en seriemorder å gjøre. Men kunne gjerningspersonen virkelig være en kvinne?

Avtrykk

Politiet hadde få spor å gå etter. Kriminalteknikerne hadde rett nok sikret ett interessant finger-

avtrykk på en forlatt bil langs motorveien der drapene hadde skjedd. Bilen tilhørte den savnede Peter Siems, som politiet antok var morderens syvende offer. Avtrykket skulle senere vise seg å stemme overens med avtrykk politiet hadde sikret fra Wuornos i forbindelse med tidligere arrestasjoner.

Flere vitneforklaringer ledet politiet til to «omstreifende kvinner» på Daytona Beach, altså Aileen og Tyria. Etterforskerne begynte å jobbe «undercover».

SPARKET ADVOKATENE:

Aileen Wuornos i retten i Daytona Beach, Florida i 2001, etter at hun har sparket advokatene sine, trukket anken og godtatt dødsdommen.

Om kvelden 9. januar 1991 kom den ene av de to politispanerne i prat med Wuornos i baren med det treffende navnet «The Last Resort Bar».

Wuornos drakk tett for å drukne sine sorger. I samtalen med undercover-spaneren kom det frem at forholdet mellom de ▶

GETTY IMAGES

to kvinnene var slutt. Etter at spanerne hadde spandert noen øl på henne, forlot de baren sammen.

Pågripelsen og tilståelsen

Utenfor baren ble Aileen Wuornos pågrepet, siktet for ulovlig våpenbesittelse. Men for en serie-drapssiktelse trengte politiet mer. Et fingeravtrykk fra bilen til den savnede Peter Siems var ikke nok. Uten lik forelå heller ikke noe bevis for at det drap hadde funnet sted. Om politiet kunne finne et drapsvåpen, ville mye vært gjort.

Men politifolkene fant ikke noe våpen i vesken hennes. Dermed ble all oppmerksomhet rettet mot ekskjæresten Tyria, som politiet sporet opp hos søsteren i Pennsylvania.

Tyria valgte å samarbeide med FBI. På oppdrag fra den FBI-agentene ringte hun Wuornos, som satt i varetekt. Tyria fortalte at hun fryktet at politiet var etter henne og ba Wuornos om å tilstå og forklare alt.

Wuornos visste at telefonsamtalene ble avlyttet, og prøvde å snakke i koder. Budskapet hennes

HENRETTET: Liket av Wuornos fraktes vekk etter hun ble henrettet med giftsprøyte 9. oktober 2002, dømt for å ha drept seks menn langs motorveier i Florida i 1989 og 1990.

NTB SCANPIX

var klart nok: Aileen Wuornos ville gjøre alt hun kunne for at Tyria skulle være trygg.

I neste telefonsamtale begynte Tyria å gråte, og sa hun vurderte å ta livet sitt. Det fikk Wuornos til å legge alle kort på bordet.

– Jeg gjorde det, og kan gå i den elektriske stolen, sa hun til etterforskerne som avhørte henne.

PROTESTERTE: Det var internasjonale protester mot dødsstraff utenfor delstatsfengselet i Florida 9. oktober 2002, samme dag som Aileen Wuornos fikk den dødelige giftsprøyten. Wuornos var den andre kvinnen som ble henrettet i Florida siden staten gjeninnførte dødsstraff i 1976.

Kanskje var tilståelsen det eneste humane Aileen Wuornos gjorde i denne saken: Å ta det hele og fulle ansvaret selv, og gang på gang hevde ekskjærestens uskyld. Drapsvåpenet ble like etter funnet intakt i en elv i nærheten av et av motellene hun bodde på.

Voldtatt med biljekk

Men da Aileen Wuornos ble stilt for retten, hevdet en anspekt og intens tiltalt at hun var uskyldig, og at hennes første offer Richard Mallony hadde voldtatt henne med en biljekk. Drapet var begått i selvforsvar, hevdet hun.

ARREST-PUB BLE TURIST-ATTRAKSJON

13 år etter henrettelsen, strømmer turister fra hele verden til puben der den da 34-årige Aileen Wuornos drakk sin siste øl.

Et innrammet bilde av seriemorderen står i baren på «The Last Resort Bar», der hun ble arrestert 9. januar 1991. Portrettet av henne er også å finne på T-skjorter og dresssingflasker, som for øvrig er til salgs for publikum.

På motellene i nærheten får innehaverne ofte spørsmål om hvilket rom den kvinnelige seriemorderen leide. Al Bulling har eid den lille puben «The Last Resort Bar» i 37 år. Han var også med i filmen om Aileen Wuornos liv, «Monster» fra 2003. Hollywood-stjerna Charlize Theron spilte hovedrollen og fikk både Oscar og Golden Globe for den.

Denne hendelsen førte til at hun ble seriemorder, forklarte hun.

Men de tekniske bevisene på åstedet sa noe annet: Vitnemålet fra Tyria Moore tydet heller ikke på at en voldtekt hadde funnet sted. Hun fortalte at Aileen over et kveldsmåltid plutselig kunne si:

– Jeg drepte forresten en mann i dag.

Men Aileen hadde ifølge ekskjæresten aldri nevnt noe om voldtekt.

Våren 1993 fikk Aileen Wuornos seks dødsdommer. Tyria Moore, som mange mener burde gått til politiet da hun fikk vite om drapene, fikk ikke så mye som en flekk på sitt rulleblad.

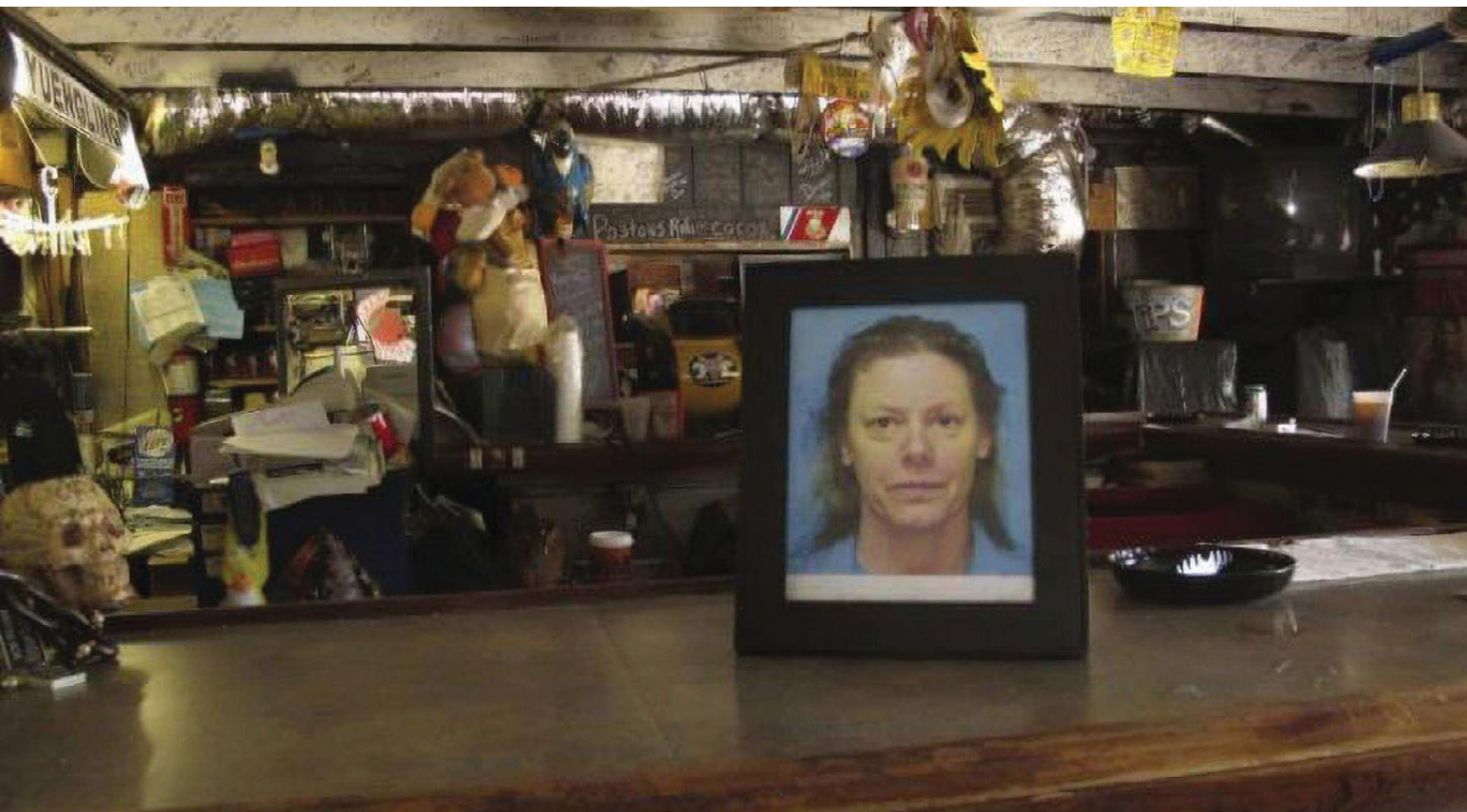
Så frem til å dø

I fengselet begynte Aileen Wuornos å lese Bibelen. Noen begynte å stille spørsmål ved hennes mentale helse: Om hun var utilregnelig, ville hun slippe dødsstraff.

Aileen Wuornos anket dommen til USAs høyesterett i 1996, men anken ble avvist. Til slutt slo hun seg til ro med at hun skulle dø. Og påsto hardnakket at hun faktisk så frem til befrielsen døden ville bringe.

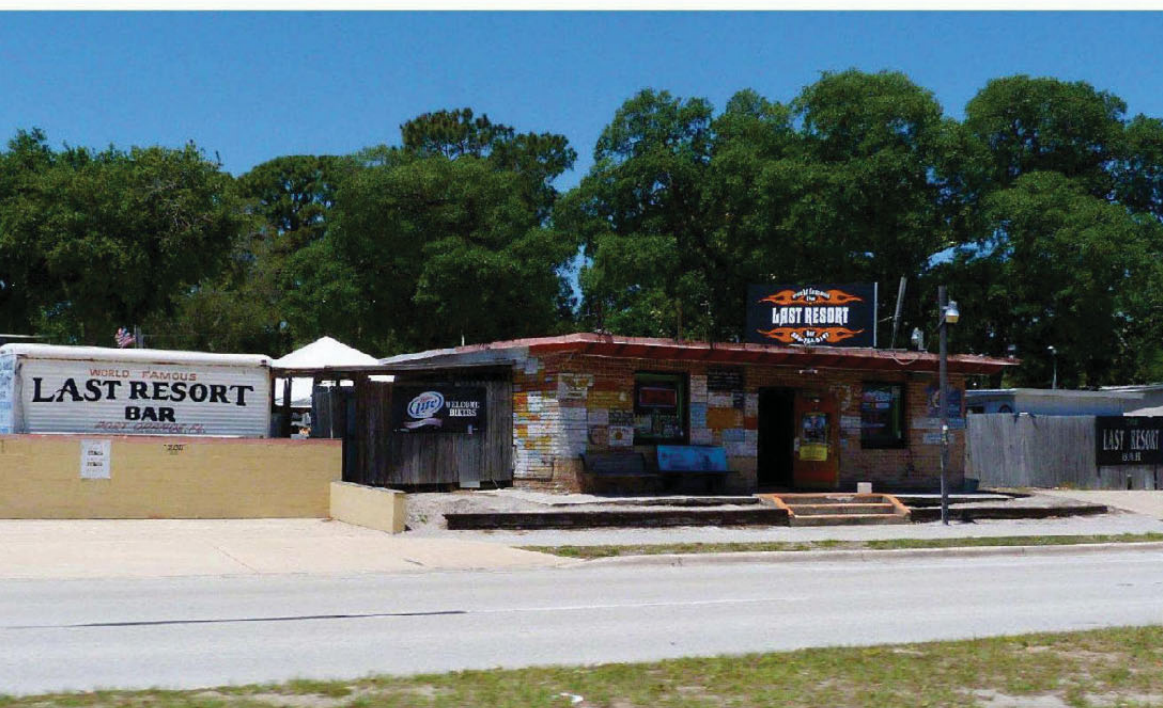
Aileen Wuornos ga sitt aller

«Jeg drepte forresten en mann i dag.

AP/NTB

MINNESTED: Puben The Last Resort har fortsatt utstilt gjenstander som knytter stedet til pågripelsen av Aileen Wuornos.

WIKIPEDIA

TURISTATTRAKSJON: The Last Resort Bar hvor Aileen Wuornos drakk sin siste øl.

siste intervju til den anerkjente britiske dokumentarfilmskaperen Nick Broomfield dagen før henrettelsen. Hun var preget av stress og paranoia, og var vill i blikket. Etter 35 minutter avbrøt hun plutselig intervjuet. Da hadde hun babet i vei om at hun

skulle bli ført fra jorda av engler og romskip. Broomfield mente hun var sinnssyk og at hun fullstendig hadde mistet sine fulle fem.

En gruppe psykiatere foretok en 15-minutters undersøkelse av henne like før den dødelige gifteinjeksjonen, og konkluderte med at hun var tilregnelig. Hennes siste måltid var en kopp svart

kaffe. Da hun forlot fengselscella for alle siste gang om morgenen 9. oktober 2002, sa hun at hun gledet seg til å komme tilbake til jorda og at hun da skulle ha en mektig rolle.

Hennes aller siste ord før hun klokken 9.47 fikk giftsprøyten som fullbyrdet dødsdommen var «I'll be back».

– UTNYTTER TRAGEDIEN

Bulling sier at portrettbildet av henne er hans måte å ære henne på, vel vitende om at det provoserer familie og venner av ofrene. Dawn Botkins var den eneste personen som sto ved Aileens side hele livet. De skrev brev til hverandre mens Aileen satt i fengsel, og de var også sammen i timene før 46-åringen fikk den dødelige injeksjonen. Botkins mener at Bulling utnytter tragedien for å tjene penger. Pubeieren er ikke enig. – Hun ble dømt og sonet sin straff. Jeg holder minnet hennes levende. Jeg har ingen problemer med å fortelle hennes historie til kundene mine, hvis de spør. Jeg snakker om henne med respekt, sier Al Bulling til AP.

Kilder: «Life and death of a serial killer», Nick Broomfield (dokumentar fra 2003), «Monster», Patty Jenkins (film fra 2003), «Lethal Intent», Sue Russel, www.fbi.com, biography.com

For deg med vett
under issen

1. Hvilken kjent meksikansk skuespiller (58, bildet) fikk nylig oppmerksomhet etter å ha figurert som forsidepike på det amerikanske sportsmagasinet Sports Illustrated?

2. Hva het TV2s første debattprogram, som gikk i årene 1992 til 2008, og hvor Nils Gunnar Lie og Oddvar Stenstrøm var programledere?

3. Hvilket lag slo i mai Manchester City og kunne heve den gjeve pokalen til den engelske FA-cupen?

4. Hva heter den nye YouTube-kanalen hvor Rødts Mimir Kristjansson og FrpUs Simen Velle møter 20 oppnøyer og debatterer kontroversielle spørsmål?

5. Norsk Redaktørforening har i en stor kampanje tatt til orde for et grep de mener skal sikre at norsk journalistikk overlever presset fra de store tech-selskapene. Hva foreslår de?

6. Den 20. juni 1970 ble det satt ny varmerecord i Norge, med 35,6 grader. Hvor ble denne temperaturen målt?

7. Hva heter Norges nest lengste fjord?

8. Denne planeten er godt synlig fra Jorden, og er Sol-systemets varmeste, med en overflatetemperatur på 400 grader celsius, selv om den ikke ligger nærmest Solen...?

9. Hva heter Nordens største flyselskap?

10. Hvilket band sørget for listetopper verden over med singelen «The Living Daylights» i 1987?

11. Hva heter arkitekten som tegnet kronprinsresidensten Skaugum, Vikingskiphuset og Oslo Rådhus, og som innledet en ny retning i norsk arkitektur, kalt sorenskriverstil?

12. Hvilken pokerhånd kommer mellom flush (fem kort i lik farge) og fire like i poker?

Svar: 1: Salma Hayek 2: Holmgang 3: Crystal Palace 4: "Gutta" 5: Å sikre redaksjonell uavhengighet gjennom Grunnloven. 6: Nesbyen 7: Hardangerfjorden (183 kilometer lang, nummer to etter Sognefjorden på 205 kilometer). 8: Venus 9: Norwegian 10: A-ha 11: Arnstein Arneberg 12: Hus, tre like pluss to like

										FISK	KANAL	BRUKES I ROBÅTEN	ANGA	SAMLING	AV	LYD	↓	KAMPERE	↓	BÅT
										↓							FORHATT SJØI USA			
										→								↘		BIFAL- LENDE
										AKK OG ...			BITTER					MUSIKK- GRUPPE MINSTE		
										★	PIGG SKUFFE					KJØLE- ROM HUSGUD				
										... UTE- LIGGER		TRÆR	STUDENT					↓		★
TELE- GRAM- BYRÅ	SKRØNES	↓	BILDE- BES- KJEDER	↓	VASKE- MIDDEL	↓	FORSLÅ	FØSTRE									BØNN LØVTRE			VIST
↓			GEBYR					ASIAT RØR- STYKKE					FIGUR KLAGE OG SYTE							
TO			TØY- STYKKET GREI							VIS- ENDE										
EURO- PEISK BY		↓			BIBL. PERS.			TRE- SLEKT							LAND I ASIA	REV				
↓						KJEMISK SYMBOL	↘						TALL FEENE						PEERS MOR	
BIBELSK NAVN					HAIER IOWA			SKRIKER ULLMAKER									ORG. UNION			ORM
AVDØDE						INNBO	SLEIVA BE- HOLDER				SLEDE VERKTØY							SPRÅK- GRUPPE SPØRRE		
FOLKE- MUSIKK	RUS- DRIKK	↓	MORGEN- SANG		RISE MAT								FIR- KANTET STADIG							
↓					PUB			EKLE O.A.							MUSIKK- SKIVE	SÆRT DELER				
KORT TONE								BARNET DAMPET										★	↓	FIRMA
↓		↓			DÅRLIG PLATE- SELSKAP						TERPE DVASK									UTROP
PLASSEN						DEN HØYE				↘					KAPPET		BLÅSE- INSTR. DEL			
FRANSK BY	POLAR- TORSK SØVN							★		FORM		DIREK- TORAT								LAG
↓						VÅRTEGN	RIKKER	KASUAR- FUGL SAGN- VESENER				BANN- ORDET FORE.							SJELE- FRED	
STANG		↓			BEKJEN- TE GODTA							TIDS- ALDER DANSER				ILDEN			VENT KANNEN	
↓						FISK ELENDE				ARBEIDS- BORD JAMMER										HIGER
ARR. KILO- NEWTON			TYRANNI- SERE HURTIG											MASE						SKJEMT
↓		↘																		
MÅNE- RELA- TERT		ADV HIMMEL- RETNING						UNG I NORGE		BEGLO		FARGE UKEBLAD								
↓						KANTENE									BRØNSE- VINNER					
OPPSIKT						PAPIR											ØKT			TO

SUDOKU

	3	7			1			
		4		2	7		3	
1					8		5	
2						3	7	
	4						8	
	5	6						9
	9		1					8
	6		8	7		1		
			5			2	4	

LETT

			1		3			5
	5	4					7	
				4	9	8		2
2	6	3						
	7	5				6	8	
						5	2	3
5		2	7	3				
	3					9	5	
8			9		5			

2			5	8			9	
			9					
		6		1		3		
7							1	
4			2	6				3
					8			
						5		6
	1			5		4		
		4	7				2	

MIDDELS

9	8		2					
4				1				6
				4		8		
	2		1					
1		3				4		7
					5		1	
		4		3				
6				5				3
					2		7	5

			6			9		
7					5			
	5		3		4	1		7
	4			9		6		
2			8		1			9
		9		5			7	
3		1	5		7		2	
			1					4
		4			3			

VANSKELIG

7							5	9
1		5	2					8
				8			1	
2						4		
			4					
			1	5			3	
	4				6			
5	3				8	2		
8			7					3

LØSNINGER: SUDOKU

8	1	6	7	2	4	5	3
5	3	7	9	1	8	2	6
9	4	2	5	3	6	1	8
4	7	9	1	5	2	8	3
6	8	1	4	7	3	9	2
2	5	3	8	6	9	4	7
3	9	4	6	8	5	7	1
7	2	8	3	4	1	6	5
1	6	5	2	9	7	3	4
7	2	8	3	4	1	6	5

VANSKELIG

5	8	4	2	6	3	7	1
6	2	7	1	8	9	3	5
3	9	1	5	4	7	8	2
1	3	9	4	5	6	2	7
2	7	6	8	3	1	5	4
8	4	5	7	9	2	6	1
9	5	8	3	2	4	1	6
4	1	2	6	7	8	9	3

5	3	9	4	2	8	7	5	3	4
7	1	5	7	6	8	2	7	5	3
5	9	4	3	1	2	9	7	2	6
3	6	8	7	6	5	1	2	4	3
9	2	5	4	3	6	1	8	9	
8	4	6	3	7	5	9	1	2	
1	9	3	6	2	8	4	5	7	
5	2	7	1	9	4	3	6	8	
7	6	2	5	4	3	8	9	1	
4	3	5	8	1	9	7	2	6	
9	8	1	2	6	7	5	3	4	

MIDDELS

6	5	4	7	3	9	8	2	1
8	1	7	6	5	2	4	3	9
3	2	9	8	4	1	5	7	6
5	3	2	1	7	8	9	6	4
4	9	1	2	6	5	7	8	3
7	6	8	3	9	4	2	1	5
9	8	6	4	1	7	3	5	2
1	7	5	9	2	3	6	4	8
2	4	3	5	8	6	1	9	7

8	4	1	9	6	5	2	3	7
7	3	6	4	2	1	9	5	8
5	9	2	7	3	8	1	4	6
4	8	9	6	1	7	5	2	3
1	7	5	3	9	2	6	8	4
2	6	3	8	5	4	7	1	9
3	1	7	5	4	9	8	6	2
9	5	4	2	8	6	3	7	1
6	2	8	1	7	3	4	9	5

1137

3	8	7	1	5	6	9	2	4	3
5	3	6	2	8	7	4	1	9	5
8	4	9	5	1	3	2	7	6	8
9	7	5	6	2	8	3	4	1	9
2	9	4	3	7	1	6	5	8	2
6	2	1	8	4	9	5	3	7	6
7	1	2	9	3	4	8	6	5	7
5	8	4	6	2	7	9	3	1	5
6	3	7	9	5	1	8	2	4	6

MILLIONX uke 17

[illegible]

Vinner

Tron Ingar
Finstadjordet

Navn:

Adresse:

Løsningen sendes i en konvolutt til
Vi Menn, 0441 Oslo (merkes uke 23)
eller legg inn løsningsgatene på nettstedet
krysord.no/innleveringer
Svarfrist: 20. juni

Ved Mats Schjølberg, Uthagen

NYTT FRA NETT

➤ DET ER BARE TO TYPER FOLK OM MORGENEN. DE SOM HAR DRUKKET KAFFE OG DE SOM HATER LIVET.

nugget

Cammie Sosa

@camiamm_

I am so fascinated by people who don't drink coffee. What is your morning vice to get you through the day?

fries van noten

@DamnDidHeReally

Hatred

NUGGET/INSTAGRAM

Særinteresser

Hvordan de som hadde foreldre som sa «vi har valgt å ikke ha TV hjemme» blir, når de vokser opp.

SJOKKMØTE I ISØDET

Den danske polarhelten Peter Freuchen snakket varmt om den isdekkede øya Grønland overfor den amerikanske presidenten i 1931. Lite kunne han vite om at amerikanerne skulle ta ham så bokstavelig, 94 år senere.

Tekst: Erling Gangsøy Greftegreff

Lukten av jettfly-bensin hang konstant i luften. Levenet fra fly som landet og tok av satte sitt voldsomme preg på atmosfæren mellom snø- og isdekte fjell. 8500 amerikanske militære vrirlet rundt på asfalterte veier der en liten handelsstasjon hadde stått.

Den danske polarhelten Peter Freuchen var rystet. Opplevelsen av gjensynet med Thule på Grønland i 1952 var hjerteskjærende. Og verst av alt: Freuchen hadde vært med på å legge til rette for at amerikanerne rykket inn nord på Grønland.

Nå vil amerikanerne ha mer. President Donald Trump vil ha hele Grønland, ikke bare fri adgang til hele den isdekkede

PÅ GAMLE TOMTER:

Peter Freuchen ble invitert til Grønland sammen med kona Dagmar Cohn på 1950-tallet. Gjensynet med stedet han etablerte en liten handelsstasjon ble hjerteskjærende.

LOKKET MED IS: Den danske polar-pioneren Ludvig Mylius-Erichsen inviterte Peter Freuchen med på ekspedisjonen til Grønland med skipet «Danmark».

kjempeøya. I Danmark råder fortvilelsen.

Kanskje hadde alt sett annerledes ut om ikke medisinstudenten Peter Freuchen hadde blitt med i en revygruppe på Universitetet i København rundt 1905.

Møtet med helten

Lorentz Peter Elfred Freuchen ble født i 1886, i Nykøbing i Danmark. Faren Lorentz Benzon Freuchen var en vellykket forret-

ningsmann, og unge Peter ble ledet inn på medisinstudiet ved Universitetet i København.

Peter hadde akademiske evner, men mistrivdes i livet som student. Men studentlivet hadde mer å by på: Revy-løyer, for eksempel. Peter Freuchen ble med i universitetets revygruppe som skulle sette opp en satirisk forestilling om en av Danmarks store polarhelter, Ludvig Mylius-Erichsen.

Den storvokste Peter, han var nærmere to meter høy og kraftig bygget, troppet like godt opp på døren hos Mylius-Erichsen for å lære mer om mannen de skulle karikere.

Møtet skulle endre Peters liv. Og Grønlands historie.

Lokket mot nord

Ludvig Mylius-Erichsen hadde nylig vært på noe han kalte «Den danske, litterære ekspedisjon» til Grønland. Polarhelten hadde søkt inspirasjon til å skrive ved å leve sammen med inuittene i ti måneder. Nå planla han en ny ekspedisjon, og spurte Peter Freuchen om han hadde lyst til å bli med.

Peter nølte ikke. Medisinstudiene ble avsluttet, og Peter slo inn på en ny og vågal karriere som polarutforsker og eventyrer.

24. juni 1906 la ekspedisjonsskipet «Danmark» ut fra hjemlandet med kurs for Grønland. Målet for «Danmarksekspedisjonen» var gjennomføring av ulike vitenskapelige studier på Grønland. Om bord på skipet var vitenskapsmenn som skulle studere meteorologi, geologi og

UKJENT/WIKIMEDIA COMMONS

VISTE VEI: I 1910 etablerte Knud Rasmussen og Peter Freuchen handelsstasjon (innringet) langt nord på Grønland, og kalte den Thule. Hensikten var å etablere dansk suverenitet.

IDAG: Fjellet på bildet over skimtes til høyre i dette bildet. Amerikanerne har fri tilgang til Pituffik Space Base og andre interessante områder på Grønland, men vil likevel annektere landet de ble tipset om av danske polarhelter med norsk hjelp.

KNUD RASMUSSEN/WIKIMEDIA COMMONS

ARKTISK INSTITUT

POLAR-IKON: Peter Freuchen ble en mytisk figur etter at han reddet livet ved å grave seg ut av hardpakket snø med frossen avføring.

SUKSESS: Peter Freuchen (t.v.) og Knud Rasmussen hadde stor suksess som handelsmenn og bindeledd mellom den danske kolonimakten og inuittene på Grønland. Men så tok eventyrlysten overhånd.

isforhold i det østlige Grønland. Peter Freuchen fikk snart enkle oppgaver knyttet til de vitenskapelige observasjonene. Han leste av meteorologiske og atmosfæriske måleresultater fra utstyr plassert ulike steder på land, og var med på å sende opp værballonger.

Ekspedisjonen ga mersmak. Danmarkseksedisjonens yngling var klar for mer.

Okkupert med handel

Tilbake i Danmark kjente Peter Freuchen på en tiltagende lyst til å dra på en ny ekspedisjon til Grønland. Knud Rasmussen, en

annen kjent dansk polarforsker gikk med de samme tankene. I fellesskap begynte de to å jobbe mot et nytt mål: Å opprette en handelspost på den isolerte, nordvestre delen av øya.

En baktanke med handelsstasjonen var å sikre danske interesser.

Ingen nasjoner hadde så langt hevdet autoritet over det nordlige Grønland. Rasmussen var særlig bekymret for den norske oppdageren Otto Sverdrup, som nylig hadde annonsert planer for en selfangststasjon i området. Peter og Rasmussen mente begge at Danmark, som en kolonimakt, var

en bedre eier av området enn Norge. Også Russland, USA og Canada hadde territorier i nord, og var ventet å ønske Grønland som sitt.

Freuchen og Rasmussen håpet at deres handelsstasjon skulle sikre Danmark retten til territoriet.

I 1910 var Peter Freuchen og Knud Rasmussen, tilbake på Grønland. I North Star Bay, nord for området som allerede tilhørte Danmark, opprettet de to handelsstasjonen sin rundt et prefabrikkert hus de hadde med seg fra Danmark.

Snart kom inuitter fra områ-

dene rundt til stasjonen for å bytte til seg kniver og annet danskene hadde med seg. I retur fikk de reveskinn, støttenner fra hvalross og annet som kunne selges i Europa med fortjeneste.

«Thule» kalte de to danskene handelsstasjonen.

Fra et isøde med noen få fastboende inuitter, utviklet Thule seg til å bli et aktivt handelsentrum.

Dødsfelle

Men Peter Freuchen hadde ikke ro på seg til å forbli stasjonær handelsmann. Eventyrlysten var høyst levende. I 1923 la den da 37

BRENNPUNKT ISØDET: Markøren står der den amerikanske basen Thule/Pituffik ligger.

WIKIMEDIA COMMONS

« Nå kjørte jeg i en amerikansk bil på en asfaltert vei.

år gamle Peter ut på en ekspedisjon til de arktiske områdene av Canada, som kunne nås med hundeslede fra Thule.

Ekspedisjonen skulle preges av en potensielt dødelig snøstorm som kom kastende over menn, hunder og sleder.

Peter Freuchens eneste mulighet for å berge livet var å krype sammen under den velte hundesleden og vente. Da stormen omsider var over, var han fanget. Snøen hadde pakket seg over og rundt sleden. Det var umulig å grave seg ut med hendene. Verktøy hadde han ikke. Han var låst inne i en dødsfelle.

Men kreativiteten skulle redde den danske eventyren: Peter Freuchen formet sin egen avføring sin til et graveredskap før den frøs til. Med redskap klarte han å klore seg gjennom de hardpakkede snømassene og ut i friheten.

Men Peter var merket for livet. Han forfrøs flere tær som det gikk koldbrann i, og som han amputerte selv. Koldbrannen spredte seg, og han ble nødt til å amputere venstre fot. Episoden bidro sterkt til myten om polarhelten Peter Freuchen. Men for Peter selv, innebar episoden at han måtte forlate Grønland for godt.

Snakket varmt

Peter Freuchen slo seg ned i København, og begynte å skrive bøker med utgangspunkt i opplevelsene sine. Han ble en internasjonal celebritet, og i 1931 ble han invitert til Det hvite hus av president Herbert Hoover for å snakke om Grønland.

Det viste seg at presidenten allerede visste mye om øya i nord.

Amerikanernes interesse for Grønland var tent og flammen var voksende.

Da USA under 2. verdenskrig sjekket muligheten for å bygge en flybase på Grønland, kontaktet de imidlertid en nordmann; Bernt Balchen hadde vervet seg til tjeneste i US Air Force og hadde kontaktnettet i orden. Konsulent Balchen hadde to gamle venner han kunne be om råd. De to var Peter Freuchen og Knud Rasmussen. De to danskene kunne fortelle at Thule hadde både en dyp havn og lange, flate sletter. Balchen reiste til området, og fikk bekreftet det han antok:

Thule var et perfekt utgangspunkt for en flybase.

Danmarks ambassadør til USA, Henrik Kauffmann, inngikk i 1941 en forsvarsavtale for Grønland med USA. Avtalen ga USA

fullmakt til å forsvare Grønland mot tysk aggresjon, og amerikanerne begynte å bygge militære installasjoner på øya, blant annet ved Freuchen og Rasmussens handelsstasjon Thule.

Rystet

I 1951 ble baseavtalen mellom USA og Danmark fornyet. I største hemmelighet bygget amerikanerne det som frem til 2023 var kjent som Thule Air Base, men som i dag bærer det lokale navnet Pituffik.

En av de få utlendingene som ble invitert til den splitter nye basen, var Peter Freuchen. Han takket ja. Det Thule han fikk se i 1952, var et annet enn det han forlot 29 år tidligere.

POOL/GETTY IMAGES

– Jeg bygde det første huset i Thule. Nå kjørte jeg i en amerikansk bil på en asfaltert vei, rapporterte han hjem.

8500 amerikanere hadde inn tatt Thule. Den gamle jeger og fangstkulturen hadde blitt erstattet av den moderne verden.

– Mitt gamle hjem er ikke lenger et fjernt punkt langt fra sivilisasjonen, sa en rystet Freuchen.

En av de lokale inuittene beskrev sin egen opplevelse av endringene:

– Nå er vi rikere enn danskene. Vi trenger ikke å jobbe lenger.

For Peter var det hjerteskjærende å se hva Thule hadde blitt. Han forsøkte å advare, fortalte internasjonale nyhetsbyråer om sel som flyktet, og hvordan inuittenes liv ble snudd på hodet.

« Nå er vi rikere enn danskene. Vi trenger ikke å jobbe lenger.

VIL HA MER: Den amerikanske visepresidenten JD Vance spredde skrekk og fortvilelse både i Danmark og på Grønland ved sitt besøk på basen som frem til 2023 bar navnet den var gitt av polarhelten Peter Freuchen; Thule.

Han snakket til døde ører.

Peter Freuchen døde 2. september 1957 på Elmendorf Air Force Base i Alaska. Sammen med tre av sine gamle eventyrer-venner var han ute på en siste ekspedisjon, å fly over Nordpolen. Det rakk han aldri. □

Kilder: *Wanderlust, an exentric explorer, an epic journey, a lost age* av Reid Mitenbuler, *Store norske leksikon*, *polarhistorie.no*. Wikipedia. TV2 Danmark.

FIKK TILGANG

Etter at Peter Freuchen og Knud Rasmussen opprettet handelsstasjonen på Thule, annekterte Danmark også resten av Grønland.

Den danske kontrollen var ubestridt fra 1937 til utbruddet av 2. verdenskrig.

Etter Tysklands okkupasjon av Danmark i 1940, handlet Danmarks ambassadør til USA på egen hånd uten å spørre den nazi-kontrollerte danske regjeringen, og inngikk en forsvarsavtale for Grønland med USA.

I 1951 ble avtalen revidert og fornyet, og i 1952 etablerte USA Thule Air Base. Etter den nye avtalen hadde nå amerikanerne fri adgang, i regi av NATO, til alle områder på Grønland. De lovet å konsultere både Danmark og Grønland før enhver vesentlig endring av sin militære tilstedeværelse på Grønland.

I 1962 ble «Early warning-radaren» montert på Thule Air Base: 3589 antenner skulle fange opp og varsle dersom et sovjetisk missil hadde kursen mot USA.

Den korteste strekningen mellom Russland og USA går over Grønland, og et angrep kunne dermed avverges, eller i verste fall gjengjeldes før missilet slo ned. Thule Air Base ble dermed et viktig element i avskrekingspolitikken til USA overfor Sovjetunionen.

Under den kalde krigen jobbet opp mot 10 000 personer på basen.

I dag består den av ca. 650 mennesker, hvorav ca. 150 er amerikanske soldater.

Stimulans

– Jeg visste ikke hvor kreativ jeg var før jeg kjøpte et medlemskap på et treningssenter.

– Hva skjedde da?
– Jeg fant på utrolig mange unnskyldninger for ikke å gå og trene!

Rask diagnose

Atle var på bar med kona.

Etter at de hadde stått og drukket ved bardisken en stund, begynte ei ung dame ved siden av Atle å flørte nokså åpenlyst med ham.

– Hun der har nok sånn long covid, hvisket Atles kone nokså spisst.

– Hvorfor tror du det?
– Fordi det er helt tydelig at hun fullstendig mangler smak!

Filmsamling

Lars kom inn i baren og så at kompisen Arne satt dypt ned i en drink.

– Hvorfor sitter du her og sturer? spurte Lars.

– Jeg skulle låne kjæresten min sin laptop et lite øyeblikk, svarte Arne, – og så oppdaget jeg at det var lagret haugevis av pornofilmer på den.

– Er det så ille, da?

– Ja, for gjett hvem som spilte hovedrollen i alle sammen!

Tiden flyr

– Dette med å bli eldre er noen merkelige greier.

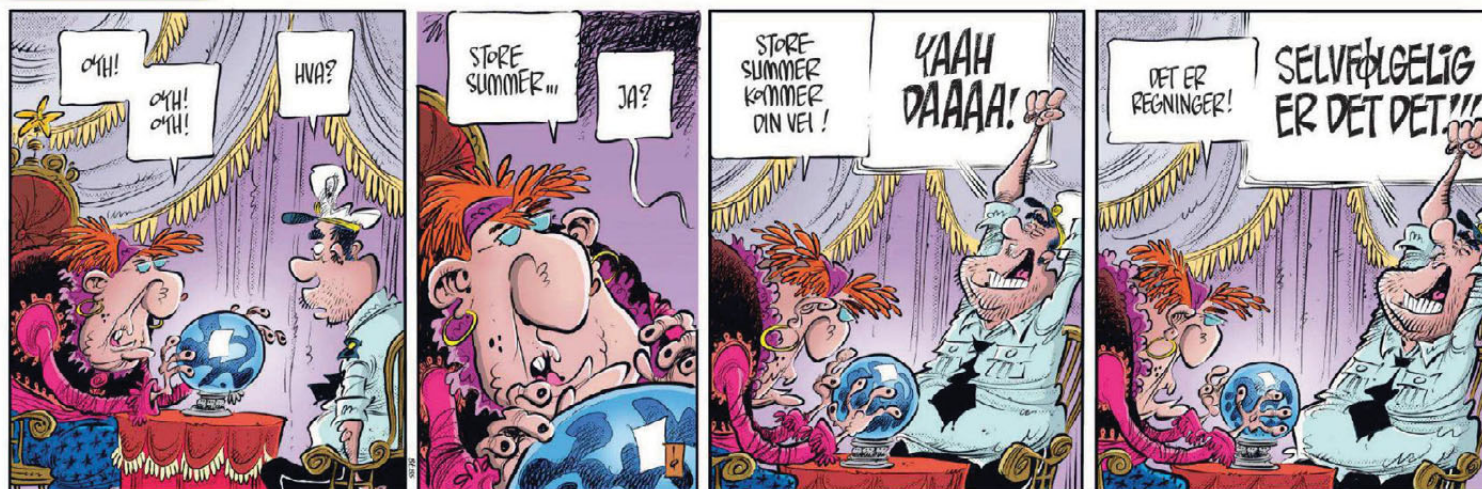
– Hva tenker du på?

– Jo, den ene dagen er man ung og uten bekymringer, den neste har du plutselig et favoritt-apotek!

OPPGULP

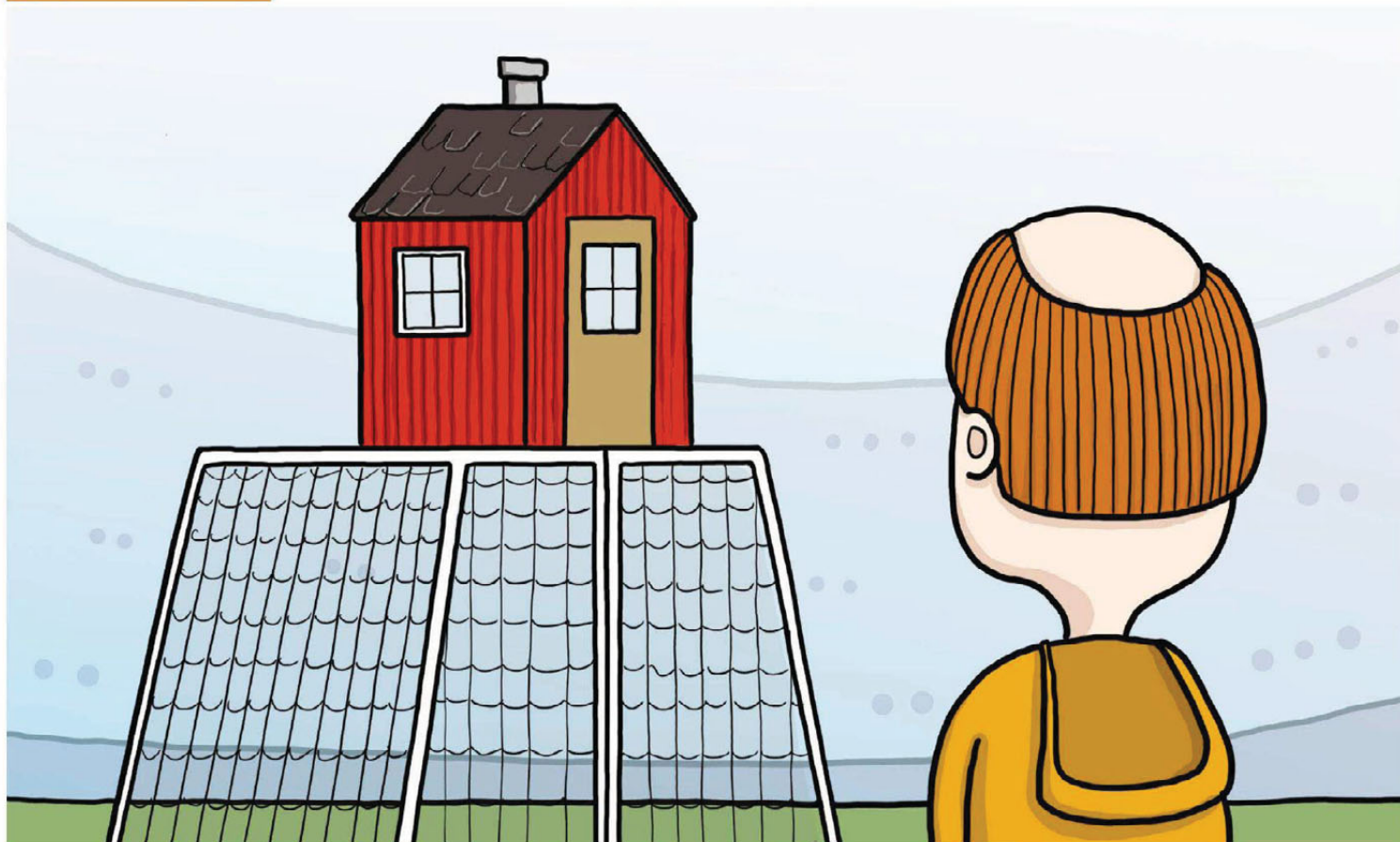

PANOLIS

PANOLIS

Ron så det på lang avstand. Eiendommen på to mål var et bomkjøp

Baksnakk

Hva sa den ene rumpeballen til den andre?

– «Mellom deg og meg, så synes jeg det stinker her!»

Komplisert

– Kjæresten min anklaget meg for å være utro.

– Hva svarte du henne?

– At hun begynte å høres ut som min kone!

Giverglede

– I dag donerte jeg klokka mi, lommeboka og mobilen til en som hadde mye mindre enn meg.

– Jøss, hvordan følte du deg etterpå?

– Utrolig lettet, da han stakk pistolen ned i baklomma igjen!

Snublefot

Hvordan du vet at turen på byen er bra?

Når du går over dansegolvet på vei til toalettet – og vinner dansekonskurransen!

Et definisjonsspørsmål

En mann ba en katolsk prest om å få skrifte og ble vinket inn i skriftestolen.

– I går var jeg nesten utro mot min kone, begynte han.

– Hva var det som skjedde, min sønn?

– Vel, jeg ble med ei dame hjem, og vi kledde av oss og havnet i senga sammen. Men vi gned oss bare mot hverandre, altså, jeg puttet den ikke inn.

– Fy og fy, eksploderte presten, – at dere gned dere mot hverandre, er like ille som å putte den inn. Det blir ti Ave Mariaer på deg, og legg fem euro i kollektbøssa når du går!

Mannen gikk ut av skriftestolen, men presten kunne høre skrittene fjerne seg uten at det klirret i kollektbøssa.

– Vent, ropte presten, – jeg skjønner nok at du ikke puttet på penger!

– Det stemmer, sa mannen, – jeg gned bare pengene mot sprekken, det er jo akkurat det samme som å putte dem inn, sa du.

FLISESPIKKER

© Øyvind Sagåsen

Ukas engelske

A husband got a message from his neighbor one day.

It read: «Hey, I'm sorry I had to tell you like this, but I have been doing your wife for months now.»

The husband went to grab his gun and shot his wife.

He hid the evidence and a few hours later he got another message from his neighbor saying: «Sorry, using your wif, I meant.»

Tanken var god

– Hunden til kjæresten min døde, så jeg prøvde å muntre henne opp ved å skaffe henne en helt maken.

– Hva sa hun til det?

– Hun ble om mulig enda mer fra seg, og skrek: «Din gærning! Hva skal jeg med TO døde hunder?!»

Hørt på gamle-hjemmet

– Kjæresten min dumpet meg.

– Hva gjorde du da?

– Jeg stjal gåstolen hennes, og gjett hvem som kom krypende tilbake!

Både dårlig og verre

En mann våkner etter en operasjon der han har fått amputert begge beina.

– Jeg har én god og én dårlig nyhet til deg, sier kirurgen. Hvilken vil du høre først?

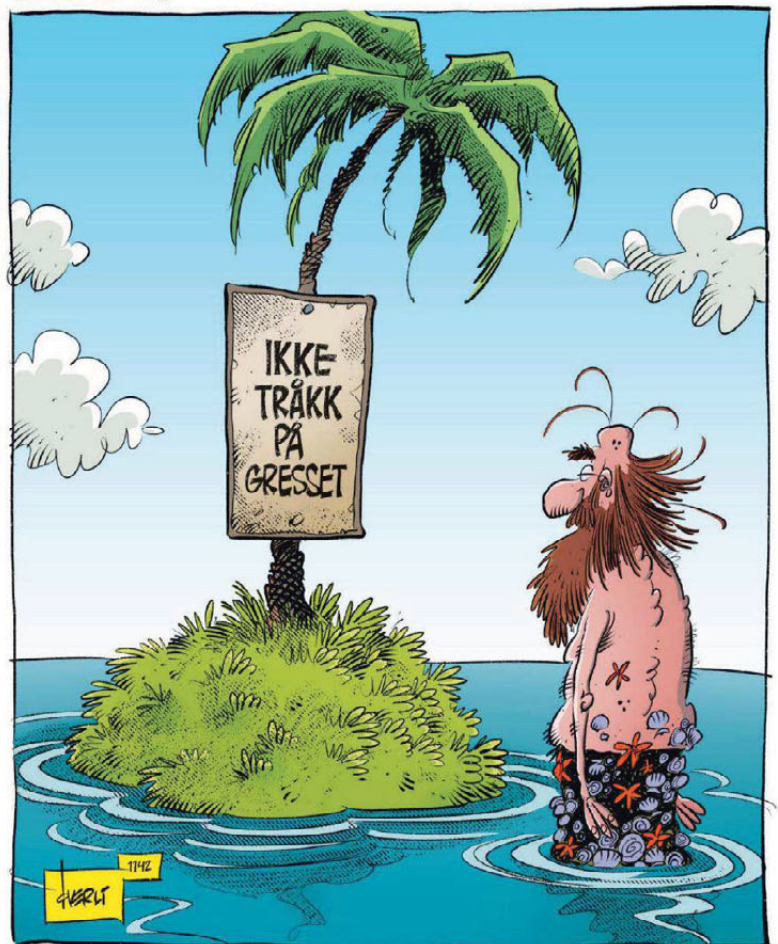
– Gi meg den dårlige...

– Greit, under operasjonen, så la kjæresten din igjen en lapp her om at hun forlater deg til fordel for en annen mann.

– Hjelpe meg, sier pasienten, – det var et hardt slag. Men hva er den gode nyheten, da?

– Den er, sier kirurgen, – at jeg skal plukke henne opp klokka sju.

Ruteid

av Børge Lund © B. Lund/distr./strandcomics.no

Nådeløst

Stian var på konferanse utenbys, og hadde forvillet seg inn på en veldig dyr nattklubb, der det bare var rike, unge og velstylede mennesker.

Han drakk seg til mot på fancy drinker, og etter en stund fant han tiden moden for å prøve seg på en vakker blondine i 20-åra.

– Jeg tror ikke det, sa hun og mønstret ham kjølig, – for hvis jeg skulle ta en taxi fra øyebrynene til hårfestet ditt, så ville det kostet meg minst 200 kroner ...

Langvarig morderjakt

– Jeg har lett etter min manns morder i over to år nå.

– Har du funnet ham?

– Nei, utrolig nok er det tilsynelatende ingen som vil utføre sånt her omkring!

Skolefjernsyn

En sein kveld da Svein trodde kona hadde gått og lagt seg, slo han over på en pornokanal på tv-en.

Han hadde imidlertid forregnet seg, for plutselig hørte han kona komme inn i stua bak ham. Svein skiftet brennfort over til sportsfiske-kanalen, og håpet med dette at han hadde unngått å blamere seg.

– Bare skift tilbake til den forrige kanalen, du, sa kona da hun var på vei ut igjen, – for du kan jo tross alt fiske ...

Fisk eller grønnsaker

– I morges overrasket jeg kona mens hun masturberte med en gulrot.

– Hvordan reagerte du på det?

– Jeg sa: «Hei, jeg var fysen på den der, men nå kommer den jo til å smake gulrot!»

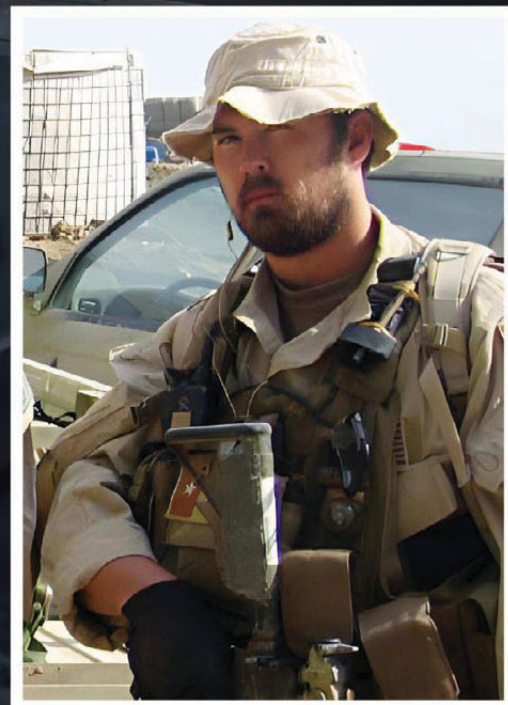
SENIOR AIRMAN NATHANIEL STOUT/455TH AIR EXPEDITIONARY WING

DØDELIG TERRENG: En haleskytter ser ut over fjellene i nordøst-Afghanistan fra et CH-47 Chinook-helikopter. I fjellområdene var Taliban ofte på hjemmebane. I Kunar-provinsen ble det fatalt for 19 amerikanske spesialsoldater under et feilslått oppdrag i juni for 20 år siden.

NAVY SEALS MØRKESTE DAG

BARE MARCUS KOM NED FRA FJELLET

Det skulle vært et enkelt rekognoseringsoppdrag. Fire mann inn, fire mann ut. Men alt gikk galt, og snart lå 19 døde, amerikanske spesialsoldater strødd i fjellsiden i Afghanistan. Og én kjempet for livet – alene.

ENESTE OVERLEVENDE: Marcus Luttrell, en kjempe på 1,96, ble kjent som en ekte «American Hero» etter sin kamp for livet i de afghanske fjellene. Det var eneste lyspunktet på en svart dag i amerikansk militærhistorie.

Tekst:
Jørgen Johannessen Kind

Marcus Luttrell dyttet jord i sårene i de sønderskutte beina sine, og håpet han ikke ville blø i hjel. Han lente ryggen mot fjellet og la merke til at mørket begynte å senke seg. Den verste dagen i hans liv begynte altså å gå mot slutten. Det suste i hodet og hjertet hamret, men for første gang på flere timer holdt fjellet fred rundt ham. Ingen Allah Akbar-rop, ingen knatrende AK-47-salver hørtes.

Luttrell visste godt at stillheten var midlertidig. De jaktet ham fortsatt, geriljakrigerne som hadde overrumplet den lille spesialstyrken hans i de ugjestmilde, stupbratte sidene på fjellet Shawtalo Sar. Det var bare han igjen. Luttrell hadde sett de tre kameratene dø. Han var ikke spesielt pigg selv heller, med kulehull og splinter i de blodige beina og en rygg som ganske sikkert var knekt av alle fallene ned fjellet. Alt av utstyr var borte, til og med bukene var revet av i en eksplosjon. Uten kart og kompass ante han ikke hvor han var. Det eneste han hadde var våpenet, og viljen til å leve.

– Jeg må finne vann, tenkte Luttrell. I timevis slepte han seg videre. Akkurat da han endelig hørte det sildre fra en bekk, hørte han en stemme.

– Hei, amerikaner!

Luttrell kikket opp. En mann sto på en klippe noen meter unna. Skjegg, turban – og noe gjemt under den svarte vesten? Luttrell antok at den dårlige dagen var i ferd med å bli enda dårligere. Så løftet han våpenet.

Den mørkeste dagen

I de 20 årene som har gått siden marerittet på Shawtalo Sar, har Luttrell prist seg lykkelig over at han holdt inne med skuddet. Mannen åpnet bare vesten for å vise at han var ubevæpnet. Han het Mohammed Gulab, og fra det øyeblikket han så den hardt skadde soldaten, handlet han ut fra det eldgamle æreskodekset til pashtunstammen: En person som trenger beskyttelse og hjelp, for-

svares til døden. Gulab sørget for at Luttrell ble fraktet til fjellandsbyen Salar Ban. Der ble han værende til redningen kom, tre dager senere. Selv ikke da geriljaen kom og forlangte ham utlevert, bøyde Gulab seg for kravet.

Slik overlevde Luttrell, og slik ble en amerikansk heltehistorie skapt. Luttrells bok om hendelsene, «Lone Survivor», ble senere til en Oscar-nominert film, kritikerrost for sin realisme.

Ingen hyller sine krigshelter mer enn amerikanerne, men bortsett fra at Luttrell på mirakuløst vis klarte seg, står oppdraget i de afghanske Hindu Kush-fjellene igjen som et helsort kapittel. Tre av fire spesialsoldater fra den opprinnelige styrken ble drept.

I tillegg mistet alle 16 om bord livet da opprørerne skjøt ned et helikopter som forsøkte å komme Luttrell og de andre til unnsetning. Ikke siden 2. verdenskrig

hadde marinens spesialstyrker opplevd større tap av menneskeliv på én dag.

Skulle ta militsleder

Den katastrofale operasjonen, med kodenavn Red Wings etter hockeylaget fra Detroit, var i utgangspunktet et amerikansk forsøk på å spore opp en lokal militsleder, Ahmed Shah, i fjellene ved Asadabad i Kunar-provinsen. Krigen mot terror var inne på femte året.

Å fjerne Shah, som ifølge etterretningen hadde nær tilknytning til Taliban, ville gjøre det tryggere for folk å stemme ved det nært forestående valget på ny nasjonalforsamling i Afghanistan.

« Ingen hadde tenkt på geitene.

U.S. NAVY

FØR KAMPEN: Navy SEAL-soldater på basen før den katastrofale Operasjon Red Wings under krigen mot terror i Afghanistan. Fra venstre: Matt Axelson (29), Daniel R. Healy (36), James Suh (28), Marcus Luttrell (30), Eric S. Patton (22) og Michael P. Murphy (29). Luttrell overlevde. De øvrige ble drept. Axelson og Murphy var med i Luttrells gruppe, mens de tre andre satt i helikopteret som ble skutt ned.

I ly av mørket firte derfor Navy SEAL-løytnant Mike Murphy, sanitetsmann Marcus Luttrell, skytter Danny Dietz og sambandsmann Matthew Axelson seg ned fra et Chinook-helikopter natten til 28. juni 2005, og satte føttene på 2800 meter høye Shawtalo Sars skråninger. Den lille styrken tok seg deretter til en utkikkspost i fjellsiden. Gjennom kikkerten skulle de lokalisere Shah, og gi beskjed om hvor han

befant seg. Så skulle en kampgruppe rykke inn og kidnappe eller ta livet av terroristen.

En enkel og grei plan.

Men ingen hadde tenkt på geitene.

Omringet

Først hørte de bjellene, så kom flokken. Og tre gjetere.

– Vi var i fiendeland, og vi visste at de høyst sannsynlig ville varsle Shah, sier Luttrell. ▶

U.S. NAVY

OFRET SEG: Navy SEAL Mike Murphy ble den første marine-spesialsoldaten siden Vietnamkrigen som ble tildelt Medal of Honor. Han fikk den posthumt.

PRIVAT

SISTE OPPDRAG: Murphy sammen med Navy SEAL Matt «Axe» Axelson (t.h.) som også ble drept i den fatale operasjonen.

« De tok oss skikkelig.

ARBEIDSHESTEN: Et Chinook-helikopter inn for landing på et hus i det nordøstlige Afghanistan i 2003. I juni 2005 fikk opprørerne inn et sjeldent lykketreff, og skjøt ned et slikt med 16 mann om bord.

I boken hevder han kontroversielt at soldatene stemte over gjernes skjebne. Et av alternativene var henrettelse. Men i visshet om at de risikerte krigsrett dersom de ikke fulgte stridsreglene, hvor det sto klart at «Sivile er ikke mål», lot de gjeterne gå.

– Jeg har angret på det, innrømmer Luttrell. Å gjøre det riktige kostet kameratene hans livet.

– Vi visste at vi var i trøbbel, og prøvde å skjule oss i en kløft. Men det tok ikke én time engang før de dukket opp på fjellryggen over oss. Jeg skjøt først, og så var det i gang, sier Marcus Luttrell.

Antallet fiender er også omstridt. I sin første rapport skrev Luttrell 20-30, i boken var det blitt til 200. Blant Shahs

menn var det to som filmet kampene, og enkelte militærekspertene hevder at de bare ser 8-10 menn på disse klippene, som er tilgjengelige på YouTube. I den offisielle beskrivelsen av hendelsesforløpet, bruker US Navy antallet «minst 50». Uansett hvem som har mest rett: De var for mange.

Geriljasoldatene omringet amerikanerne, og hamret løs med maskingeværer og granater.

– Trekk tilbake! ropte Murphy. Men det var bare én vei ut. Rett ned fjellsiden.

– Vi falt og hoppet, fem-ti meter om gangen, og prøvde å finne nye forsvarsstillinger. Dietz ødela begge beina. Jeg bar ham på ryggen, og han skjøt, helt til han ble truffet i bakhodet av en kule, og vi tumlet videre nedover.

DREPT: Navy SEAL Danny Dietz ble også drept i fjellkampene.

Den sikre død

I det skogkledde, forrevne terrenget hadde det helt siden de ble

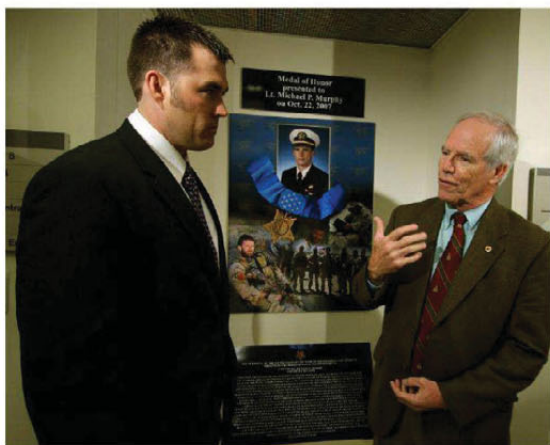

JOINT FORCE HEADQUARTERS - PENNSYLVANIA NATIONAL GUARD

SKJERMDUMPI/YOUTUBE

BYTTE: En militssoldat smiler til kameraet med krigsbytte fra de døde amerikanerne foran seg. Hele den to timer lange kampen i fjellet ble filmet av opprørerne, og senere delt på sosiale medier.

U.S. NAVY

STERKT MØTE:

Marcus Luttrell i samtale med Daniel Murphy, faren til avdøde Mike Murphy, i forbindelse med utdelingen av Medal of Honor posthumt til Mike.

oppdaget, vært umulig å oppnå radiokontakt med basen. Til sist, med Dietz død, Axelson blindet og overmakten altfor stor, tok løytnant Murphy et valg.

Han søkte ut i åpent lende, opp på en høyde for å få dekning på satellittelefonen. Selv hadde han ikke dekning i det hele tatt. Han rakk å oppgi posisjon og be om hjelp før han ble truffet flere ganger i overkroppen. Luttrell så hvordan han krabbet vekk, og hørte ham bønnfalle.

– Jeg har hørt ropene hver dag siden. «Hjelp meg, Marcus, hjelp meg!», sier Luttrell.

Men Luttrell var knapt i stand til å bevege seg selv. Han så at Axelson, som var truffet i fjeset, lå under en stein. Han hørte nye skuddsalver, og ropene fra Murphy stilnet. En kort stund var det ingen lyder i det hele tatt.

– De tok oss skikkelig. Hold deg i live, Marcus, og fortell Cindy at jeg elsker henne, hvisket Axelson.

Så eksploderte en granat. Lut-

trell ble slynget utfor fjellet. Da han kom til seg selv, dyttet han jord i sårene på beina, håpet han ikke ville blø i hjel og slepte seg videre.

Murphy ble tildelt Æresmedaljen posthumt for forsøket på å redde sine menn. Skjebnens brutale ironi var at helikopteret med redningsstyrken han tilkalte, ble truffet av en rakett. Alle om bord, åtte av marinens Navy SEAL-soldater og åtte Night Stalkers fra hæren, styrtet i døden. Ifølge Navy SEAL Museum er det antatt at 35 geriljakrigere mistet livet i sammenstøtet med Luttrells gruppe.

Uventet hjelp

Det visste ikke Luttrell mens han oppholdt seg i fjellandsbyen under pashtun-beskyttelse. Der ble han overveldet over hvor langt menneskene han tidligere hadde sett på med dyp mistro, var villige til å strekke seg. Gulab og de andre innbyggerne var urokkelige, og sto imot Talibans

trusler om hevn dersom de ikke ga fra seg amerikaneren. Landsbyens eldste ba Shah om å fjerne seg.

– Shahs menn prøvde seg flere ganger, og ved et tilfelle var de inne i rommet der jeg lå. De forhørte meg, og slo en del, men jeg er trent til å tåle det. Og de var ikke noe særlig tress til det heller, sier Luttrell.

Etter tre dager fanget et amerikansk helikopter opp signaler fra en nødpeilesender han hadde satt i vinduskarmen, og Luttrell ble brakt i sikkerhet. Hjemme i USA ble han gjenforent med familien, som hadde fått beskjed om at han var en av 20 døde i skråningene til Shawtalo Sar.

Noen ganger betyr forskjellen på 19 og 20 alt.

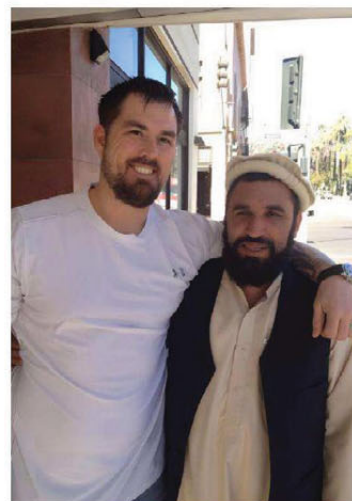
GJENSYN: Marcus Luttrell med sin redningsmann, Mohammed Gulab, i Texas. Gulab var vennlig innstilt til amerikanerne i Afghanistan fordi de hadde bygd en jenteskole i dalen.

SLIK GIKK DET SIDEN

Marcus Luttrell: Ble tildelt Navy Cross og Purple Heart. Vendte tilbake til tjeneste, men ble på ny hardt skadd i Irak, og forlot tjenesten av medisinske årsaker i 2009. Hans bok om det feilslåtte oppdraget ble en bestselger, men det har vært kontroverser rundt sannhetsgehalten i enkelte påstander. Luttrell holder foredrag og er involvert i støtteforeningen for soldater, Team Never Quit. Han bor i Texas, er gift og har to barn. Sønnen heter Axe, oppkalt etter Matt Axelson, som døde på fjellet.

Mohammed Gulab: Beholdt kontakten med Luttrell og besøkte ham flere ganger i Texas. Ifølge enkelte rapporter ble han utsatt for represalier fra Taliban. Etter at filmen «Lone Survivor» kom ut, ble det kjent i media at representanter som hevdet at de handlet på vegne av Gulab, krevde halvparten av Luttrells inntekter fra filmen. I en artikkel i Newsweek uttalte Gulab at mye av Luttrells fremstilling var oppdiktet. Han flyktet fra Afghanistan i 2015 og oppholder seg i USA.

Ahmed Shah: Dro over grensen til Pakistan med krigsbyttet fra de falne Navy SEAL-soldatene. Han benyttet sin nyvunne popularitet i Taliban til å samle en ny styrke, men hans celle ble knust og Shah såret under en amerikansk aksjon i august 2005. Shah ble drept av pakistansk politi i 2008.

PRIVAT

Verden største

Verdens største batteri-elektriske fartøy er sjøsatt

Tekst: Martin Jansen

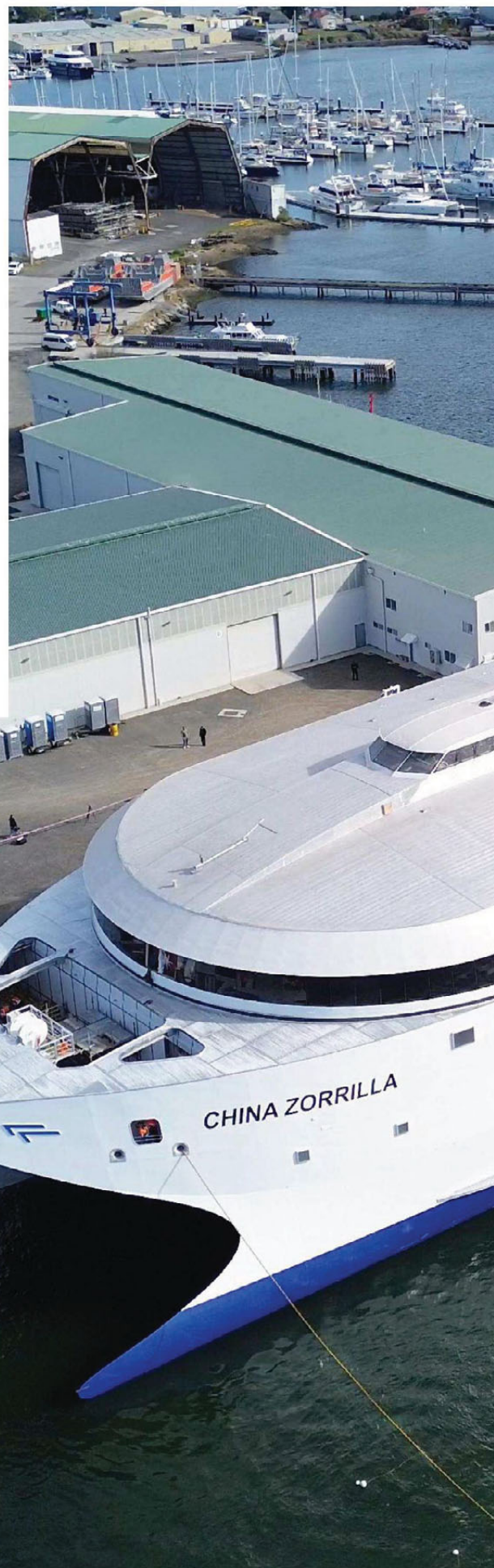
DEN OPPRINNELIGE PLANEN omfattet LNG som drivstoff, men i stedet blir katamaranen «China Zorrilla» ikke bare verdens største elektriske fartøy, men også det største batteri-elektriske fremkomstmiddelet som noen sinne er bygget, ifølge Incat-verftet på Tasmania.

Med en lengde på 130 meter er «China Zorrilla» 21 meter lengre enn «Fjord FSTR» som seiler mellom Kristiansand og Hirtshals. Det elektriske fartøyet skal utstyres med over 250 tonn med batterier og et energilagringssystem (ESS) med mer enn 40

megawattimer installert kapasitet. Drivlinjen omfatter også hele åtte elektrisk drevne vannjet-aggregater fra finske Wärtsilä. «China Zorrilla» skal frakte opptil 2100 passasjerer og 225 kjøretøyer over River Plate mellom Buenos Aires i Argentina og Montevideo i Uruguay for fergeselskapet Buquebus.

Men før den tid skal hurtigbåten ferdigstilles. Den er ennå ikke testet. Toppfarten er dermed foreløpig en hemmelighet, men den slår neppe rekorden til den 99 meter lange katamaranen «Francisco», som i 2012 krysset River Plate i 58,1 knop (108 km/t) med gassturbiner. □

TAXFREE: «China Zorrilla» skal drives av åtte elektriske vannjetaggregater, mens passasjerene kan boltre seg på et 2300 kvadratmeter stor taxfree-område.

SKUESPILLERINNE: Katamaranen er oppkalt etter en argentinsk-uruguayansk skuespillerinne.

1987 Peugeot 309 GTi:

En del av drøm

På 1980-tallet kom det en rekke fete GTi-biler og Peugeot var blant de viktigste bidragsyterne. 309 GTi var en av bilene mange drømte om.

Tekst og foto: Christopher Skjæveland

Peugeot 309 er i seg selv en sjeldenhet. Jeg kan ikke huske siste jeg så en 309, i hvert fall ikke GTi-varianten. Men her er en. Solgt ny fra en forhandler på Oppdøl. 11. juni 1987 for å være eksakt. Første eier hadde den knapt et år. Deretter opplever bilen flere eierskap før den i april 2018 havner hos dagens eier, André Steenmark-Rødde.

André har sans for det franske og litt sære. Det legges han heller ikke skjul på. Derav hans omdøping av 309-en til «Estelle». Det klinger unektelig fransk. Før bilen havnet i André's eie, hadde den stått litt bortgjemt på en låve. Men bilen var i god mekanisk stand og bar preg av å ha blitt mekanisk vedlikeholdt, men det skortet litt på finishen.

– Det var litt «krokan» rundt omkring, men

med litt rehab hver vinter, blir det stadig mindre av det, forteller eieren entusiastisk.

Merkelig sak

Tilblivelsen av Peugeot 309 er en litt merkelig historie. Den skulle i utgangspunktet lanseres som en Talbot Arizona, men underveis i utviklingsprosessen ble det bestemt at Talbot som personbilmerke skulle fases ut og det ga

KLASSIKER

mmmelaget

GATEBIL: Med frontfanger med spoiler og tåkelys, «lavprofildekk» og noe lavere bakkeklaring, ser 309 GTi ganske sportslig ut. En ekte gateracer. Med 1.9-literen på 130 hk, går den fort også.

derfor lite mening å lansere en ny personbil. Ei heller var den ment som en erstatter for Peugeot 305, som i henhold til Peugeot's egen navngiving skulle bære nummer 306 (denne ble ikke lansert før i 1993, da som arvtager etter nettopp 309).

Ettersom 309 egentlig skulle ha vært en Talbot, ble den designet «in-house» i stedet for hos eksterne designhus, slik som Pininfarina, som Peugeot brukte flittig på den tiden.

Mye av designet til 309 er inspirert av Peugeot's VERA Plus designstudie. Store vindusruter, grålig støtfangere med rød pinstripe, sideskjørt i matchende farger og baklue som de mest prominente. 309 er dessuten Peugeot's første store «kombi», hakket over den allerede suksessfulle 205, som 309 faktisk deler dørskaall med.

Peugeot 309 ble bygget fra sommeren 1985 til juli 1993. Totalt ble det produsert 1 635 123 stykker. Ikke dårlig.

Den ble hovedsakelig bygget i Poissy i Frankrike, men også i Spania. Biler med rattet på feil side ble produsert ved Ryton-anlegget i nærheten av Coventry, England – et produksjonsanlegg Peugeot fikk med på lasset da de overtok Chrysler Europe i 1978, ettersom

I PROFIL: 309 har et svært luftig drivhus med få blindsoner.

PRODUSENTEN

158 HESTER: Peugeot 405 Mi16 kom i 1987.

IKON: Det skjedde i 1983. Et Peugeot i økonomisk krise lanserte den aktive krabaten 205. En liten bil med tverrstilt motor og forhjulsdrift, som skulle få stor suksess, og sørge for at merket fikk ny vind i seilene. Så stor var 205-suksessen at det toneangivende britiske bilbladet Car i 1990 kåret den til tiårets beste modell. Det som karakteriserte Pininfarina-designede 205 var lav vekt, kort akselavstand og artige kjøreegenskaper. Egenskaper som ble satt på spissen i versjonen som i 1984 overtok for VW Golf GTi som den morsomste i sin klasse: Peugeot 205 GTi. Denne GTi-varianten var mindre, kjappere og responderte kvikkere enn sin mer berømte konkurrent. Den hadde videre en 1,6-liters firesylindret motor som ytte 104 hk, men siden 205-en bare veide snaut 900 kilo, var den ekornkvikk. Enda kjappere ble den i 1988, da 1,6-literen ble byttet ut med en 1,9-liter som ytte 127 hk. Med denne motoren noterte 205 GTi seg for 0–100 km/t på 7,8 sekunder, og en toppfart på 190 km/t.

PRODUSENTEN

KLINTE TIL: Dette var litt av en «sleeper» da den kom i 1993: 405 T16. Den hadde en voldsom turbomotor med 220 hestekrefter som sørget for en toppfart på 235 km/t. Firehjulsdrift med viskosekobling sørget for at kreftene ble plantet i bakken slik at den gjorde sprinten på rundt syv sekunder. Selv om ytelsene var kvasse, så var stilingen nøktern. 16-tommers felger, en liten vinge på bagaselokket og større luftinntak foran ble det ryddet plass til. Om T16 noen gang fant veien til Norge vet vi ikke, de fleste måtte uansett nøye seg med 405 Mi16 med 158 hestekrefter dersom de skulle ha Peugeot-sedan med GTI-lignende ytelser.

PRODUSENTEN

GTI-SÅ DET HOLDER: Interiøret er pur 80-tallet og pur GTI med tilhørende stoffseter med rød piping og røde detaljer. André er på jakt etter et sete i enda bedre stand.

GRILLKONGE: Grillen med Peugeot-Talbot-racing fargene kler bilen. Helt fantastisk. De fire gule tåkelysene bidrar til en utrolig barsk front. Franske biler har hatt gule lys siden 1930-tallet. Historien sier at grunnen var for å kunne skille franske biler fra eventuelle invaderende nasjoners biler.

HISSIGPROPP: XU9-motoren på 1.9 liter er en liten hissigpropp, med maks effekt ved 6000 omdreininger. Legg merke til fasongen på innsugsplenumet.

BIL-EIER: André Steenmark-Rødder dyrker sine «frankofile» sider.

STILRENT:

Baklyktene er nye. Rødt GTi-embblem betyr alvor for den som måtte prøve seg. Ellers har bilen et nokså typisk 80-talls design.

ROMSLIG: Et relativt romslig bagasjerom åpenbarer seg. Her er det plass til noen baguetter og noen flasker Bordeaux.

anlegget på daværende tidspunkt var eid av Rootes Group.

I 1995, en god stund etter endt produksjon begynte Premier Automobiles Limited i India å montere femdørs varianter av 309, kun med utstysvariant GL med bensinmotor.

Flere modeller

Nå klør du deg sikkert litt i hodet – hva betyr det at kun GL-modellen ble montert i India. Det var da vel flere? Jo, du har helt rett. Det var flere. Veldig mange faktisk. Det dreide seg om bensinmotorer på 1.1 til 1.3 liter, 1.6 og 1.9 liter, samt to dieselmotorer på 1.8 og 1.9 liter. I Spania fikk man også en 1.4-liters bensinmotor. Modellbetegnelsen høres nærmest ut som en tilfeldig oppramsing av alfabetet: XE, GE, XL, GL, GLX, XR, GR, SR, SRD, SR Injection, XS, SX, XA og XAD og GTi. Samt en GTX da, men den ble kun solgt i Spania. Modeller som begynner med G er femdørs

kombi, X betyr tredørs kombi. Alle SR-modellene var kun tilgjengelige som femdørs kombi. XS var tredørs, SX var femdørs. D på slutten betyr diesel. Forvirret? Vi også.

Andrés GTi er toppen av kransekaka. Levert enten som tre- eller femdørs, med XU9-motoren på 1905 kubikk med Bosch LE2-Jetronic injection, lånt fra ikoniske og mer kjente 205 GTi. Effekten lå på 130 hk ved 6000 omdreininger og 165 Nm ved 4750 omdreininger. Legg til en egenvekt på 930 kilo, og du har en bil som leverte svært respektable ytelser på den tiden: 0–100 km/t på 8.1 sekunder. Toppfart på 210 km/t.

I 1989 fikk 309 GTi en liten facelift og med det en begrenset versjon i form av GTi 16, som hadde 158-hestersmotoren 405 Mi16. Girkasser var det flere av; fire- og femtrinns manuell, samt tre- og firetrinns automat. GTi var kun tilgjengelig med femtrinns manuell.

Utvendig måler bilen 405 cm lengde, 163

cm bredde og 138 cm høyde. Nokså kompakt, men ikke liten og absolutt ikke trang på innsiden.

GTi ble også levert med noen unike funksjoner og utstyr, som spoileren på bakluken, kjøreløys i støtfangeren foran, fjernåpning av sidevinduerne bak (kun 3-dørs) og Speedline GTi-felger, hvor 309 er første bil som blir levert med disse felgene. I tillegg er GTi levert med kraftigere oppheng, tonede ruter, spoiler foran, ratt kledd i skinn og hovedlykter med justering fra cockpit. Som tilleggsutstyr kunne en velge sentrallås, elektriske vinduer, soltak i glass og metalliclakk.

Steller pent med «Estelle»

Før André overtok «Estelle», var den relativt hel og urørt, men den bar preg av bruk. Det mekaniske var i orden, men kosmetisk var det litt å ta tak i. I Andrés eie har «Estelle» fått masse pleie og kjærlighet. Vi aner at André har sans for å vaske og polere, siden vi har fått litt innsyn i denne delen av hans liv gjennom et forum. Der kommer det frem at «Estelle» er blitt møysommelig maskert og polert opp til fordums glans. Noe flekk-lakkeringer her og der, men den grå lakken skjuler det godt. Ny frontfanger inklusive tåkelys måtte til da den originale fangeren var skadet og lyktene manglet. Nye baklykter ble kjøpt inn da disse heller ikke holdt mål. André har også fått tak i en original grill med den korrekte stripen av «Peugeot-Talbot Sports» fargene. Felgene var slitne, så disse har han selv lakkert opp, med en kortstokk brukt som maskering. Kreativt.

«Estelle» er nok fornøyd med livet hos André, som hver vinter gir henne nok et «løft» og nødvendige forbedringer og reparasjoner slik at hun er klar for en ny vår. Mon tro hva som venter henne i år? □

80-tallets drømmebiler

Det var ikke bare Peugeot som vartet opp med fete GTI-biler på det glade 80-tallet.

Tekst: **Martin Jansen**

VW GOLF GTI

I september 1975 kom Golf GTI med 1,6-liters motor på 110 hk og ble pappa til 80-tallsfesten med GTI-biler. Sammenlignet med den vanlige versjonen var understellet modifisert. Bilen var senket to cm på fjærene og med stivere støtdempere. Den kom også med skikkelige bøtteseter og en girknott formet som en forvokst golfball. «Volkswagen Golf GTI er ikke noen sinke. Med en vognvekt på 810 kilo og 110 hester til å flytte på lasset er det ikke så rart at det blir pene prestasjoner. 0 til 100 km/t tilbakelegges på en tanke under 9 sekunder, og toppfarten ligger over 180», skrev Vi Menn i 1986. I juni 1985 kom Golf GTI med 16V og 138 hestekrefter, og satte med det i gang en ny trend for raske kompakter

VOLKSWAGEN

FORD ESCORT RS TURBO

Kompakt-rakkerne på 1980-tallet var – og er fortsatt – høyt elsket for at de kombinerte hverdagsnytte med sportslighet. Selvsagt hadde også Ford noe å tilby i denne klasse. Første bidrag var XR3i, en sportsversjon av vanlige Escort som ble produsert fra 1981 til 1985. Men med 105 hestekrefter manglet den syv til ti hestekrefter sammenlignet med konkurrentene med 1,8-litersmotor. I 1984 kom imidlertid RS Turbo. I første omgang var effekten 132 hestekrefter, henholdsvis 22 og 16 hestekrefter mer enn Golf GTI og Kadett GSi hadde. Den hadde en 1,6-liters turbo og gjorde 0-100 km/t på 8,6 sekunder. Toppfarten var 200 km/t.

PRODUSENTEN

OPEL KADETT GSi

Opel Kadett GSi (Grand Sport Injection) var en av de beste og mest behagelige av GTI-generasjonen på 80-tallet. Den kom i 1986 først med en 1,8-liter med 116 hester. Den virkelige stasmotoren kom i 1987. Da kom GSi 16V med toliters motor med 150 hestekrefter som senere dukket opp i Calibra. «Her er ikke spoilere, luftinntak og lavprofildekk staffasje for å pynte på utseendet. Alt er en dyd av nødvendighet for å holde de 150 hestekreftene sikkert i tøylene», het det i reklamen i 1990. Samme år kostet en tredørs kombiversjon av Kadett GSi 2,0i 16V 232 300 kroner. I 1988 kom en 16V-utgave som uten katalysator hadde 157 hk. Den gjorde 0-100 km/t på 7,7 sekunder og toppfarten lå rundt 220 km/t. Den var såpass sterk at den hadde problemer med å få kreftene i bakken på en skikkelig måte fra stillestående.

PRODUSENTEN

FIAT UNO TURBO IE

I 1985 kom Fiat Uno som Turbo ie med 105 hestekrefter. Det var nærmest sjokkerende hvor mye krefter man greide å dytte inn i en så liten bil. Turboforsinkelsen var heller ikke plagsom annet enn i motbakker på lave omdreininger da kraftløsheten ble påtrengende. «Man sitter med en skikkelig krutt-tønne mellom hendene med 845 kilo tomvekt, hvor hver hest skal dra drøye åtte kilo. Derfor er det godt å vite at Fiat har gjort understellet en del røffere. Først og fremst er fjærene blitt hardere og karosseriet senket med 10 mm skrev Vi Menn da bilen ble testet i 1986. Da kostet den 128 000 kroner.

PRODUSENTEN

FIAT RITMO ABARTH 130 TC

I 1984 entret Fiat GTI-markedet i Norge med en skikkelig barsking, Fiat Ritmo Abarth 130 TC (TwinCam). Den kom med en toliter på hele 130 hester. Den kunne sågar skilte med femtrinns girkasse og greide 0-100 km/t på åtte sekunder. «Det er ytelse som monner, og gjør bilen til en noe av det kjappeste som går på veien av serieproduksjon i de «midlere» prisklasser. Ikke bare er bilen lynkjapp og kjøreglad til tusen, den har også meget bra innvendig plass», skrev Vi Menn i 1984. Skåret i gleden var forsetene. Det ble derfor anbefalt å bruke 5000 kroner ekstra på Recaro-seter.

PRODUSENTEN

Førsteintrykk: Citroën C5 Aircross

Har funnet formen

Etter en periode med nokså kjedelige og lite distinkte bilmodeller, har Citroën funnet tilbake til seg selv. Det er nye C5 Aircross et bevis på, som kanskje kommer med klassens beste bakseter.

Tekst og foto: **Martin Jansen**

Nyskapende, annerledes og rar på en positiv måte har alltid kjennetegnet Citroën, men på 90- og 2000-tallet ble det noe tannløst

og normalisert over Citroën. En vellykket gjenoppliving av det rare kom med C4 Cactus i 2014. Den kan anses som starten på en prosess der Citroën ble til å kjenne igjen. Merket ble i 2021 en del av giganten Stellantis, noe

som innebærer at Citroën-modellene bygges på samme plattform som blant annet Opel-er, Jeep-er og Peugeot-er, og at det plukkes deler fra de samme hyllene. Likevel har Citroën lyktes med å holde på et særpreg.

Dersom vi holder oss til SUV/crossover-segmentet, så introduserte Citroën et nytt designspråk med kule og 402 centimeter store ë-C3, trolig Norges billigste bil som er produsert i Europa. Tidligere i år fikk den selskap av 440

centimeter lange ë-C3 Aircross, og nå kompletteres familien med C5 Aircross. Det dreier seg om en 465 centimeter lang SUV med en akselavstand på 278 centimeter. Den har fått et distinkt eksteriør-design, som blant annet inkluderer baklys med vinger og hjulbuer med kvadratisk preg.

Hjelp av Mads Østberg

Vi nylig tatt en nærmere kikk på bilen i Paris. C5 Aircross kommer med fjæringssystemet Progres-

sive Hydraulic Cushions, som ble introdusert med første generasjon C5 Aircross i 2017. Det er avledet av Citroëns rallysatsing og den norske rallysjåføren Mads Østberg har bidratt i utviklingen.

Der konvensjonelle fjærings-systemer består av en støtdemper, en fjær og en mekanisk endestopper, består Citroën-demperne av to hydrauliske endestopper foran og én bak. Hensikten er å bremse bevegelsen slik at man unngår brå stopp-

UTSTYR: Nye og elektriske Citroën C5 Aircross kommer i tre utstyrsnivåer og kan blant annet fås med blindingfrie LED-matrix-lys, adaptiv cruise-kontroll og 360-graderskamera. Den er også forberedt for V2L (Vehicle-to-Load)-funksjon, slik at bilen kan være strømkilde for elektrisk utstyr.

og sprettebevegelser. Dette er et rimeligere og langt mindre avansert dempersystem enn den hydropneumatiske dempingen som Citroën har vært kjent

for, men det fungerer etter hensikten.

Vår erfaring er at Progressive Hydraulic Cushions-systemet oppleves som en enkel form for luftfjæring, og bidrar til en svært behagelig og myk kjørekomfort, slik vi kjenner Citroën.

Elektrisk justering

Komforten kompletteres av meget bekvemme og godt polstrede forseter, som i C5 Aircross kan fås med elektrisk justering,

som også omfatter sidevangene. Setene kan fås med både varme og ventilasjon. Blant høydepunktene i C5 Aircross er baksetekomforten. Den har like stor benplass i baksetet som den 481 centimeter lange plug in-hybriden C5 X, som ikke lenger fås kjøpt i Norge. I tillegg er det mulig for en voksen person å få lårene helt ned på sitteputen, noe som ikke alltid er tilfelle i elbiler på grunn av batteripakkens plassering og påfølgende høyt gulv. Baksetene ►

kan fås med varme og vinkelen på seteryggen kan justeres manuelt.

Bagasjerommet er på rause 565 liter, som øker til 1668 med bakseteryggen felt ned. Den har 40:20:40-splitt, noe som innebærer at midtdelen kan felles ned individuelt. Smart dersom man må laste ski og staver innendørs.

Den største berøringsskjermen

C5 Aircross kan ikke fås med skinn og setene er dermed i stoff eller kunstskinn. Dørpaneler og deler av dashbordet er kledd i mykt stoff produsert av resirkulerte materialer. Rattet er tykt og godt og holde i og er kledd med kunstig skinn. Foran rattet ligger et 25 centimeter bredt og helt digitalt instrumentpanel, og det kan kompletteres med head up-display.

Som så mange andre biler er Citroën-en utstyrt med rattknapper i blank plast, men de virker brukervennlige. Det samme kan sies om den 33 centimeter brede og vertikale berøringsskjermen som er den største blant Stellantis-modellene. Den virker skarpt og rask. Rett under skjermen finnes hurtigknapper for klima og et lite gummihjul med spor for justering av lydvolument. Bilens navigasjonssystem kan legge opp ruten med ladepunkter underveis og forhåndsvarme batteriet ved lave temperaturer. Multimedie-systemet støtter trådløs tilkobling av to smarttelefoner samtidig via Apple CarPlay og Android Auto. Du kan velge mellom åtte bakgrunnsbelysninger.

Pyntet med chevron

Berøringsskjermen henger sammen med senterkonsollen som er utstyrt med girvelger, bryter for kjøreprogrammer, elektronisk håndbrekk, trådløs ladeplate med sklisikker matte og en kopholder. To kopholdere finnes også i rommet under konsollen, noe som ikke er verdens mest praktiske løsning. Her finnes også to USB-C-kontakter og 12V-uttak. Overflaten på senterkonsollen er i blank og hard plast, som vi muligens til det kjedsommelig beklager oss over. Plasteren er imidlertid pyntet med chevron-symboler som gjør det litt stiligere, og som trolig kan bidra til å kamuflere ripemerker som

INNBYDENDE: Stilig og lyst interiører der den øverste delen er i mykt kunststoff.

GODT GREP: Tykt og godt ratt trukket med kunststoff.

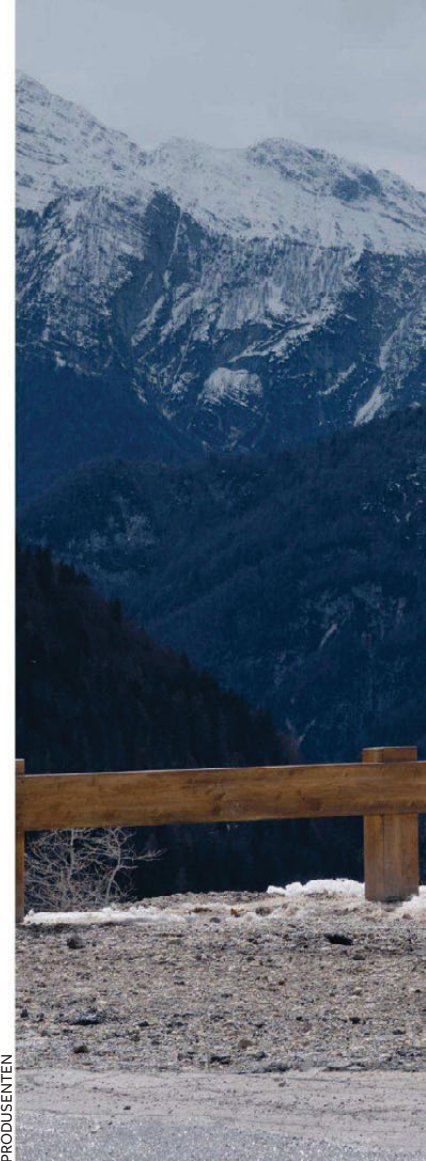
slike plastoverflater er mottagelige for.

Under 400 000 kroner

Citroën Norge regner med å starte salget av C5 Aircross i juni. Den skal produseres i Rennes i Frankrike, og de første bilene er ventet til Norge til høsten. I første omgang handler det om en versjon med 73 kWt-batteri (anvendelig kapasitet), 210 hestekrefter og en rekkevidde opptil 524 kilometer. Importøren sikter mot en startpris et godt stykke

under 400 000 kroner. Noe senere kommer også C5 Aircross med 97 kWt-batteri og opptil 680 kilometer rekkevidde. Begge modellene tilbyr hurtiglading med opptil 160 kW, noe som gir inntil 160 km rekkevidde på bare ti minutter. En 11 kW ombordlader er standard, og fra 2026 kan modellen også leveres med en 22 kW trefase-lader for enda raskere hjemmelading.

C5 Aircross har ikke firehjulsdrift, men trekker på forhjulene og har 20 centimeter bakke-

PRODUSENTEN

GRØNT LYS: Citroën Norge regner med å starte salget av C5 Aircross i juni og sikter seg inn på en startpris godt under 400 000 kroner. Et begrenset antall kan fås i fargen Incredible green.

klaring. Versjonen med 73 kWt-batteri kan trekke henger på 1200 kilo, mens Long Range-utgaven kan trekke 1350 kilo. Det er foreløpig begrenset med informasjon når det gjelder bilens tekniske data. □

VERDENS-PREMIERE: C5 Aircross ble vist frem i Paris.

Tester og nyheter finner du på: www.klikk.no/motor

KOMFORT: Meget komfortable seter der også sidevangene kan justeres elektrisk.

TEKNISKE DATA

Motor:	EL
Batteri, kW, netto:	73/97
Rekkevidde, (WLTP), km:	524/680
Effekt, hk:	210/230
Maks ladehastighet DC, kW:	160
Lengde/bredde/høyde, cm:	465/190/166
Akselavstand, cm:	278
Bakkeklaring, cm:	20
Bagasjerom, liter:	565-1668
Tilhengervekt, kg:	1200/1350
Pris fra, kr:	Under 400 000

JUSTERE VINKELN: Kanskje klassens beste bakseter. Vinkelen på seteryggen kan justeres.

PLASS: 565 liter bagasjeplass og bakseterygg med 40:20:40-fordeling.

KLASSIKER: Grand Hotel, med sine kjente og populære balkonger ut mot Karl Johans gate, har vunnet flere ganger tidligere.

Prestisjekamp

Disse kjemper om å bli Norges beste hoteller i reiselivsbransjens Oscar-utdeling.

WORLD TRAVEL AWARDS regnes som en av de mest prestisjefylte prisene i internasjonal reiselivsnæring. Helt siden starten i 1993 har prisutdelingen løftet fram hoteller, flyselskaper, reisemål og reiseoperatører. Hvert år stemmer både bransjefolk og vanlige reisende fram sine favoritter. En nominasjon regnes som et kvalitetsstempel i seg selv.

I hovedkategorien Norway's Leading Hotel 2025 møtes tungvektene fra Oslo og noen få hoteller fra resten av landet. Grand Hotel Oslo by Scandic, med røtter fra 1874, har vunnet kategorien flere ganger tidligere. De konkurrerer denne gangen blant annet mot Hotel Bristol og Hotel Continental – begge ærverdige hovedstadshoteller med historisk atmosfære. Men også nyere navn hevder seg: Sommerro, som åpnet i 2022 i gamle Oslo Lysverker, er med. Utenfor Oslo er det Moxxy Tromsø, Hotel Union Øye og Hotel Riviera i Moss som skal forsøke å vippe hovedstadshotellene ut av vinnerlisten.

Resort-kategorien er bredere geografisk og har nominerte som kombinerer naturopplevelser og komfort. Fýri Resort i Hemsedal er en av favorittene etter å ha vunnet i fjor. Kragerø Resort er også med – sammen med blant andre Norefjell Ski & Spa og Hotel Ullensvang. Sistnevnte er blant landets eldste hoteller og har vært i drift siden 1846.

RESORT: Fýri Resort i Hemsedal ble kåret til årets norske resorthotell i fjor.

VISIT NORWAY

1200

priser deles ut i World Travel Awards

Øvrige kategorier

Boutique-hotell: The Thief i Oslo er det mest profilerte navnet, men det finnes også mer intime alternativer på listen: Amerikalinjen, med New York-preg, og tømmerhotellet Storfjord Hotel utenfor Ålesund.

Konferansekategorien har også sterke navn. Britannia Hotel i Trondheim, Clarion Hotel The Hub i Oslo og Lily Country Club ved Gardermoen konkurrerer om å være landets beste møteplass for forretningsreisende og events.

Vil du stemme selv eller se alle de norske nominasjonene? Besøk worldtravelawards.com.

IMAGEBROKER/HANS-PETER VARSCHALL/NTB

Countryens hjerte

Nashville, Tennessees pulserende hovedstad, er kjent som «Music City», med legendariske scener som Grand Ole Opry og Ryman Auditorium. Byen har en livlig atmosfære, med honky-tonk-barer og levende musikk på hvert gatehjørne, og har lenge vært et mekka for musikkelskere.

Nå blir det enklere enn noen gang å oppleve den amerikanske kulturperlen. Aer Lingus har begynt med tidenes første direktefly mellom Dublin og Nashville, og Icelandair flyr direkte fra Reykjavik. Begge har fire flyvninger per uke.

Enten du vil utforske byens musikkhistorie, nyte ekte sørstatskjøkken eller oppleve varm gjestfrihet, er Nashville blitt mer tilgjengelig enn noen gang.

NTB

FELIX MIZIONIKOV/NTB

Stemningsskifte

Roosevelt Island strekker seg parallelt med Manhattan, fra omtrent 46. til 85. gate, med Queens på den andre siden. Her finner man en ro som nesten får deg til å glemme at du befinner deg i en av verdens mest hektiske storbyer.

Mange kommer hit for å besøke Four Freedoms Park. Like ved finner man ruinen av et gotisk hospital fra 1850-tallet og Blackwell House, en av byens eldste boliger. Mikroskogen Manhattan Healing Forest – som består av over 1500 trær – skal ha en økologisk effekt og lover mental hvile.

Det mest ikoniske transportmiddelet hit er Roosevelt Island Tramway, en taubane som krysser East River fra 59th Street i Manhattan.

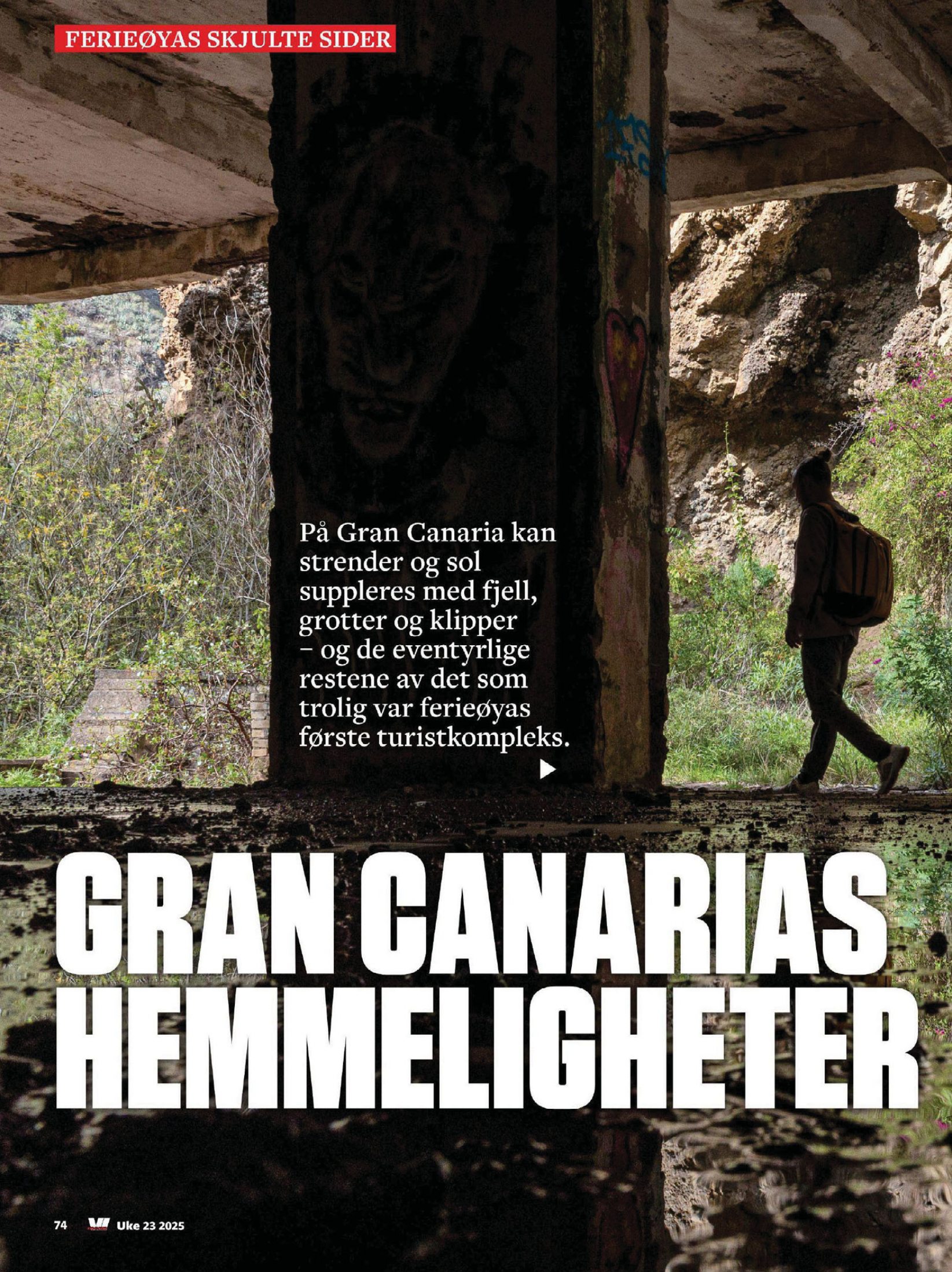
Klassikeren Trekanten

Trekanten i Trollheimen er en av Norges mest populære fjellturer – og det med god grunn. Den nesten 60 kilometer lange rundet mellom Gjevilvasshytta, Jøldalshytta og Trollheimshytta byr på flott natur og arkitektur og varierte dagsetapper. Hver hytte er bemannet deler av året, men er også selvbetjent utenom sesong.

Turen anbefales over to til tre dager, og med ekstra tid kan du også gå toppturer som Snøta (1668 moh.) og Blåhø (1672 moh.) via merkede stier. Du kan starte fra hvilken som helst av hyttene, men mange velger å ankomme første hytte kvelden før avgang, for en myk start.

Trollheimen byr også på gode forhold for terrengsykling, med ruter som passer både for korte og lengre turer.

På Gran Canaria kan strender og sol suppleres med fjell, grotter og klipper – og de eventyrlige restene av det som trolig var ferieøyas første turistkompleks.

GRAN CANARIAS HEMMELIGHETER

SOM EN KULISSE:

Det overgrodde spaet er som å tre inn i et eventyr. Eller en film. Hit kom de antatt første turistene til Gran Canaria.

Tekst og foto:
Johnny Haglund

Smale, svingete veier. Temperaturen er like over null. På den skyfrie nattehimmelen glitrer stjernene. Jeg finner en liten utkikkspost på rundt 1500 meter over havet, og venter. Venter på at natten skal slippe taket og en ny dag skal starte.

Snart brer et svakt, rosa lys seg over landskapet. Fra mørket materialiseres et enormt fjell i vest: Vulkanen Teide – 3718 meter over havet. Ikke bare Tenerifes høyeste punkt, men også Spanias høyeste fjell.

Men vulkanfjellet ses best fra en annen vulkan. På nabøya Gran Canaria står jeg på kraterkanten av Caldera de Tejeda. En vulkan som hadde vært like høy som Teide hadde den ikke eksplodert for 14 millioner år siden i et voldsomt utbrudd.

Det er rart på tenke på kontrasten til den ville naturen. Kun en liten time unna med bil ligger strender, blått hav, restauranter og varme, eller på godt norsk: Syden. Store, fancy hoteller og tusener av turister.

Gigantiske basaltklipper

Likevel står jeg her mutters alene med en fornemmelse av å være et sted i Himalaya, eller i Andesfjellene. En ting er det store fjellet i vest, men rundt meg trer et karig, underlig og vilt landskap frem i sollyset. Skog, grotter og klipper åpenbarer seg. Og en av dem er unik.

– Roque Nublo er en over åtti meter høy basaltklippe og faktisk en av de høyeste monolittene i verden, kan Lucas (32) fortelle. Han er akkurat ankommet og skal vise meg noen av Gran Canarias hemmeligheter. Og Lucas er kvalifisert til å være kjentmann.

– Jeg er født og oppvokst på Gran Canaria, og jeg har hele livet vandret i skogene og fjellene her, sier han stolt.

Lucas forteller gjerne om Roque Nublo på 1813 meter over havet, men ivrer enda mer etter å fortelle om en lignende klippe ikke langt unna: Roque Bentayga, som ligger 1404 meter over havet. Bentleys luksus-SUV er oppkalt etter den imponerende klippen

– Her holdt de siste opprinnelige innbyggerne på Gran Canaria stand mot spanjolene for mer enn 500 år siden, forteller han og viser vei tilbake til mørket. Men nå på innsiden av fjellet.

Stavsprang

Playa del Inglés, Arguineguín, Maspalomas, Puerto Rico. Svært mange nordmenn kjenner til disse stedene. Særlig vinterstid flykter frosne nordboere hit for å bytte snø og kulde med sol, strender og sangria for en stakket stund. Men av de rundt tre millionene med turister som årlig valfarter til Gran Canaria, er det få som besøker fjelltraktene. Og enda færre som krabber ned i dype kløfter og inn i mørke grotter.

Bosettingen av Gran Canaria har en historie som strekker seg

URINNVÅNERNES HJEM: I

klippeveggen på Roque Bentayga ligger flere grotter. De var bebodd av urbefolkningen på øya før spanjolene invaderte.

langt tilbake i tid, lenge før spanjolene invaderte på slutten av 1400-tallet. Øya ble opprinnelig bosatt av et urfolk kjent som canarii. De utviklet en særegen livsstil tilpasset øyas spesielle geografi og klima.

– De bodde blant annet i grotter, som denne, forteller Lucas.

Vi entrer en naturlig grotte i Bentayga-klippen. Her og der finnes spor av at det en gang har bodd folk i grotten. Men det som fascinerer mest, er beliggenheten. Grottene er nesten som små leiligheter i en skyskraper. Utenfor huleåpningene går det stupbratt ned. Utsikten er fantastisk.

« Her og der finnes spor av at det en gang har bodd folk i grotten.

– Ikke så verst å våkne opp om morgenen i disse omgivelsene, konstaterer Lucas og forteller at opprinnelsen til Gran Canarias urbefolkning har vært gjenstand for spekulasjoner og forskning.

Arkeologiske og lingvistiske funn tyder på at de første innbyggerne på Gran Canaria kom fra Nord-Afrika, mest sannsynlig fra berberstammer i dagens Marokko og Algerie. De antas å ha ankommet Kanariøyene mellom 1000 år f.Kr. og 100 år e.Kr., muligens i flere bølger.

– Hvordan de kom seg over det åpne havet mellom Afrika og Kanariøyene, er derimot fortsatt uklart, forteller Lucas. Han smiler nesten litt stolt når han forteller at øyas urinnvånere ga spanjolene kraftig motstand.

– De var et fredelig folk, canari-

ene, men da fremmede kom for å erobre øya og ødelegge levesteder deres, kjempet de hardt. Og canariene hadde en veldig interessant måte å forflytte seg på. De brukte lange pinner, omtrent som i stavsprang. Da spanjolene kom pesende opp de bratte skrentene, nedlesset med rustninger og våpen, spratt de ofte spinkle og lette urinnvånerne lekent fra dem, over til neste klippe, med sine lange staver, forteller Lucas.

Det tok spanjolene hele fem år å nedkjempe canariene.

Plystrende språk

Lucas smiler, for han føler seg litt i slekt med disse fordums innbyggerne. Og det er det flere på Kanariøyene som gjør. Enkelte skoler underviser fortsatt i urinnvånerens plystrespråk. ►

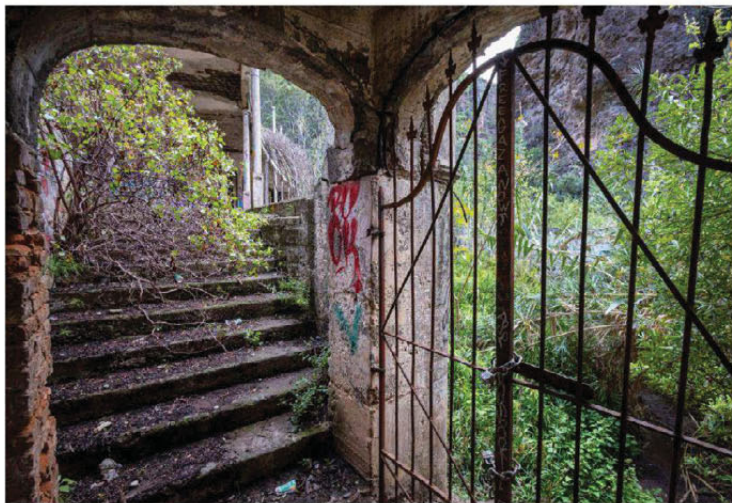
FANTASTISKE FORMASJONER: Like ved øyas høyeste punkt finnes flere slike underlige fjellformasjoner. Lenge ble 1949 meter høye Pico de las Nieves regnet som Gran Canarias høyeste topp, men Morro de La Agujereada skal være seks meter høyere.

FJELLFORMASJON: I skogen rundt Pico de las Nieves finnes flere slike spesielle fjellformasjoner.

ET SUS AV GAMLEDAGER: Ikke langt unna øyas turistmaskiner, finnes fortsatt de små, søvnige og enkle landsbyene. Her fra en liten kafé i vakre Santa Lucia.

GRANCAS FØRSTE: Dypt nede i kløften Barranco de Azuaje ligger restene etter Gran Canarias antatt første turistkompleks. Lukket og låst, og ukjent for de aller fleste av øyas turister.

MODERNE HIPPIER: Patrick og Csanád og flere andre moderne hippier har slått seg ned i det fraflyttede huset i bakgrunnen.

Lucas forklarer at det svært karrige og krevende landskapet gjorde at det kunne ta lang tid å bevege seg over selv kortere distanser. Å skulle rope åpnet for misforståelser. Derfor utviklet urinnvånerne et plystrespråk, Silbo Gomero, for å kommunisere over daler og kløfter.

Språket stammer ikke opprinnelig fra Gran Canaria, men fra naboøya La Gomera – og det brukes fortsatt enkelte steder i dag. Også på Gran Canaria. Silbo Gomero er et fullt fungerende plystrespråk basert på talespråket, tidligere det lokale berberspråket, og nå spansk. Lydene etterligner det menneskelige talespråket gjennom plystring, og kan nå opptil fem kilometer under gode forhold.

Språket ble nesten utryddet, men har fått en renessanse. Det undervises i språket på La

Gomera, men også på noen skoler på Gran Canaria.

Første turistkompleks

Om spanjolene erobret Gran Canaria på 1400-tallet, inntok en annen gruppe mennesker øya noen hundre år senere. De var riktignok ikke fullt så krigerske: turistene. Men de første turistene kom mye tidligere enn hva jeg var klar over.

– De kom hit for over hundre år siden, forteller Lucas.

Den utløsende årsaken til den første turismen skal ha vært en sauegjeter på den nordlige delen av øya som hadde problemer med øye og hud. Gjeteren følte en dag for å bade i den lille bekken som renner gjennom den dype ravinen Barranco de Azuaje. Mannen gjorde dette gjentatte ganger i løpet av noen dager, og ble til sin store overraskelse kurert for pla-

gene. Ryktet spredte seg ut over Gran Canarias grenser. Dr. Antonio Casares skal ha vært den første som gjennomførte en kjemisk analyse av vannet i Azuaje-kløften, og 1868 uttalte han at de varme kildene i Azuaje hadde gunstig helsemessig effekt, og blant annet stimulerte blodsirkulasjonen og virket beroligende på nervesystemet.

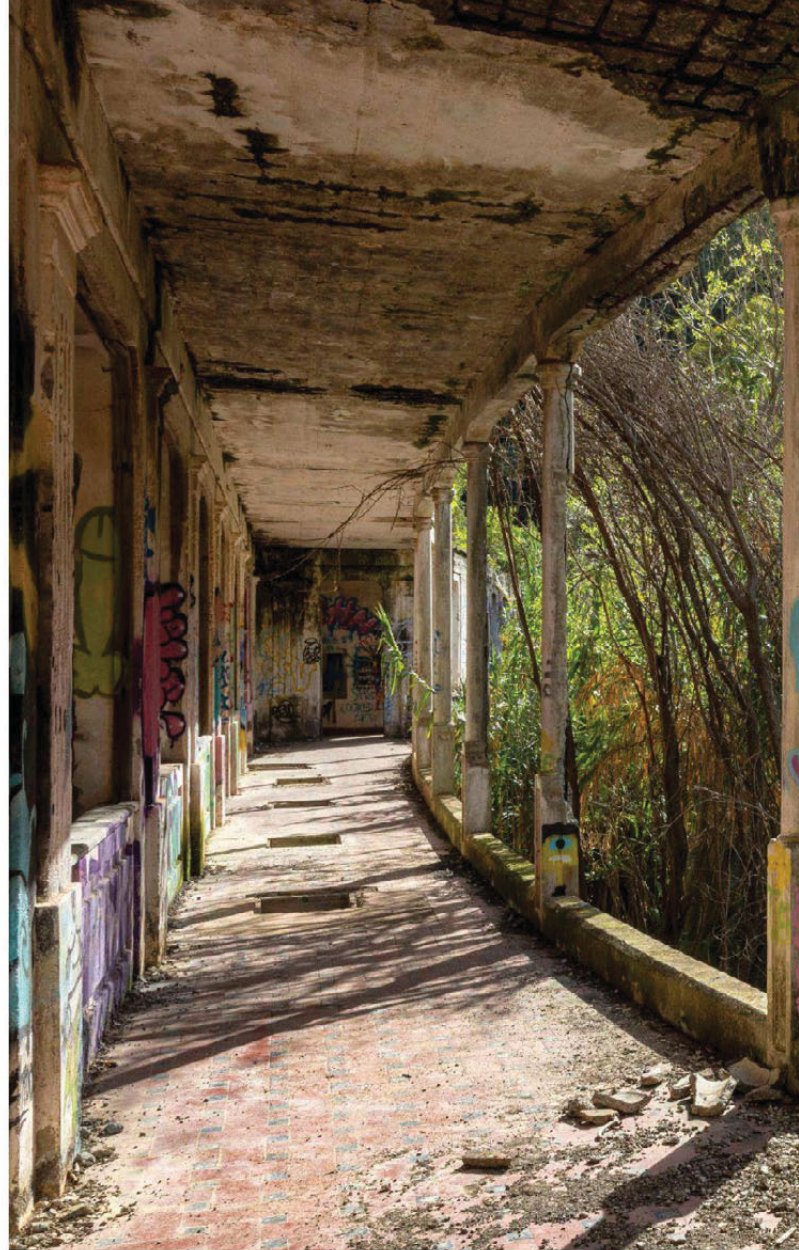
Et lite hotell ble bygget samme året rett ved en kilde kjent som «Fuente Santa» (Hellig Kilde), hvis vann var anerkjent for sine helbredende egenskaper, spesielt på grunn av sitt høye innhold av jern og hydrosulfider. Kilden ble på sett og vis starten på det første turistkomplekset på Gran Canaria.

– Men dette var selvsagt forbeholdt de velstående. De som hadde råd til å ta båt fra fastlandet og deretter bli fraktet inn hit med hester, forteller Lucas.

SPAHOTELL: Til Balneario de Azuaje kom velstående mennesker fra det kalde Nord-Europa for å nyte kildene i Azuaje-ravinen, som etter sigende hadde helbredende virkning.

En eventyrlig verden

Etter rundt 400 meter med bratt nedstigning fra landsbyen Firgas langt der opp, dukker restene av det forlatte og overgrodde spahotellet opp. Og det er rett og slett som et eventyr. De bygde solid den gang, mange av bygningene står fortsatt. Men naturen prøver å ta tilbake hva den engang ble frarøvet, noe som skaper en magisk atmosfære. Vegetasjonen er nesten like vill og frodig som i jungelen på Papua i Indonesia. Og full av liv. Lyden av fugler og insekter fyller luften i det jeg sniker meg inn i det gamle spaet. Søyler og trapper, et par rom, et lite basseng. Her koste fiffen seg for over hundre år siden.

– Her fantes 16 gjesterom, en spisesal og en dansesal, forteller Lucas.

Spahotellet opererte med stor suksess frem til 1938, da den spanske borgerkrigen brøt ut med påfølgende økonomiske utfordringer for hotellet. Men selv om hotellet måtte stenge dørene, fortsatte lokalbefolkningen å bruke «Fuente Santa» for kildens angivelige helbredende egenskaper. Det foregikk frem til midten av 1950-tallet da en voldsom flom trengte gjennom Azuaje-ravinen. Mange av bygningene og de

anlagte badeplassene ble ødelagt.

I dag ligger Balneario de Azuaje der som en kulisser i en Indiana Jones-film. Det var imidlertid ikke bare velstående turister fra det kalde Nord-Europa som søkte til ravinen.

Bøndene kom

– Vannet, klimaet og jordsmonnet i Azuaje er veldig gunstig for jordbruk. Derfor bodde det bønder her inntil for rundt 50-60 år siden, forteller Lucas.

– Men det var et hardt liv. Turen fra landsbyen Firgas på øst-

siden av kløfta, eller landsbyen Moya på vestsiden, er bratt og krevende. Det var ingen enkel jobb å frakte redskaper ned og jordbruksprodukter opp. De brukte selvsagt hester eller muldyr, men likevel var det tidkrevende og strabasiøst. Så da noen fant på å legge vannet i rør og pumpe det opp, begynte man å dyrke jorden høyere opp i stedet. Dermed ble Azuaje forlatt, sier Lucas.

Tilbake står flere tomme og fraflyttede hus. Hvem som faktisk eier bygningene er det få som vet.

– Folkene som bodde her ble veldig gamle. Vannet, den friske luften, ferske grønnsaker og frukter, samt det faktum at innbyggerne daglig måtte bevege seg i bratte skrenter, var svært helsefremmende. Mange av dem ble både 100 og 110 år gamle, hevder Lucas.

Han legger til at folket i Azuaje også var kjent for store ungeflokker, gjerne 10-12 barn. Det førte

«MINI-KONTINENT»

Gran Canaria er en av de syv Kanariøyene. Gran Canaria er den tredje største av Kanariøyene. Tenerife er størst. Alle tilhører Spania, selv om de ligger nær Afrika.

Gran Canaria ligger omtrent 210 km vest for kysten av Marokko. Øya kalles ofte et «mini-kontinent» fordi den har så variert natur – fra sanddyner og strender til fjell og frodige skoger.

Klimaet er mildt og stabilt hele året – mange kaller det derfor «evig vår», med temperaturer mellom 20-28 grader. Men om sommeren, juni til september, kan det bli varmere. Når det blåser varm, tørr luft fra Sahara, kjent som calima, kan temperaturen kryper opp mot 40 varmegrader. I sjeldne tilfeller, under kraftig calima, har temperaturen nådd over 44 grader.

Det bor rundt 850 000 mennesker på øya, og hovedstaden heter Las Palmas de Gran Canaria. Las Palmas har en av de største havnene i Atlanterhavet – Puerto de la Luz. Årlige strømmer rundt 2,8 millioner turister til Gran Canaria, hvorav omkring 650 000 er skandinaver.

EROBRET AV SPANJOLENE

Spanjolene begynte sin erobring av Gran Canaria i 1478 og fullførte den i 1483.

Dette var en del av den kastiljanske kronens kampanje for å underlegge seg Kanariøyene, som på den tiden var befolket av urbefolkningen kjent som canariier (også kalt canarios eller guancher).

til at det ble uoversiktlig mange arvinger på hver lille gård. Så mange arvinger at de fleste har mistet oversikten. Det har noen utnyttet.

Okkupanter

– Vi kom hit for rundt seks år siden, forteller Csanád fra Ungarn. Han sitter utenfor et hus litt høyere opp i ravinen, sammen med kameraten Patrick fra

« Her fantes 16 gjesterom, en spisesal og en dansesal.

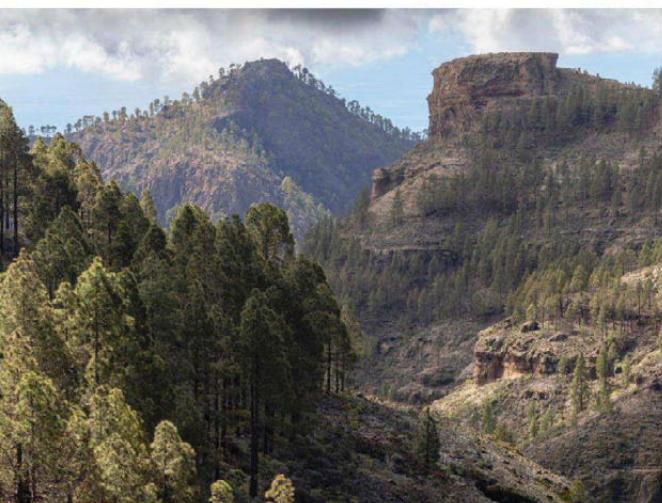

Bulgaria. Rundt kåken bugner det av grønne vekster.

– Vi dyrker allslags mulige urter og planter, forteller Csanád. Sammen med flere andre

utlendinger, samt en spanjol, har de rett og slett okkupert det forlatte huset og flyttet hit.

– Vi har sjekket litt, altså, hevder Csanád.

**VILT
LANDSKAP:**
Ikke Canada
eller Alaska,
men Gran
Canaria.

– Det viste seg at huset ble forlatt på 70-tallet. Det har minst tolv eiere, men ingen av dem var interessert i å bo her eller bruke huset, sier han.

De to vennene ser på seg selv som moderne, fredelige hippier. Alt de ønsker, er å leve i pakt med naturen.

– Denne veiløse, avsidesliggende lille gården, er som et paradis for oss, sier karene og suger

inn den friske luften, mens de klapper to løshunder de har adoptert.

– To utlendinger i idyllisk natur. De gjør ingen skade, sier Lucas, som ikke er like begeistret for alle typer turister.

Satte fyr på skogen

Like ved Gran Canarias geografiske midtpunkt, ligger et av øyas høyeste punkt, Pico de las

« Den miljøengasjerte turisten brant ned hele skogen.

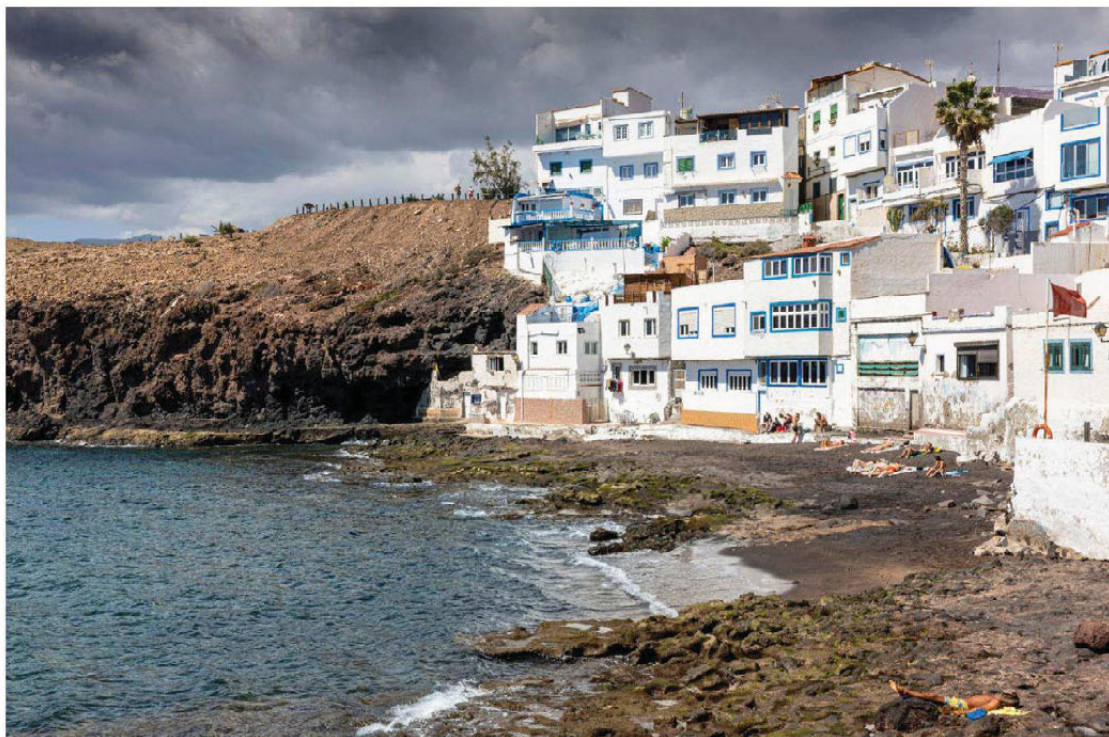

UTKIKK MOT NABOEN: Fra kraterkanten av en vulkan på Gran Canaria er det perfekt utsikt mot Spanias høyeste fjell; vulkanen Teide på naboøya Tenerife.

Nieves på 1949 meter over havet. Vi skuer utover et landskap som like gjerne kunne vært i Kashmir. Eller Utah. En portal, som minner sterkt om fjellformasjonene som staten Utah er så kjent for, ruver i landskapet. Like ved står en mindre steinsøyle. De er omgitt av tykk furuskog.

Og skog finnes det mye av på Gran Canaria. Skog, som kan minne om Norge. Men flere steder finner jeg spor etter skogbrann.

– Vi har vært plaget av skogbrann flere ganger de siste årene, forteller Lucas.

STRØMLØST: Ikke alt på Gran Canaria er en moderne turistmaskin. Landsbyen Tufia, som ikke ligger langt fra Playa del Inglés, fikk strøm først i 1997.

Ikke så rart. Temperaturen kan sommerstid stige over 40 grader, med minimalt av nedbør. Nå er riktignok Kanarifuruen, med sin solide bark, eksepsjonelt motstandsdyktig mot brann. Kanarifuruen dominerer de fleste skogene i høylandet, særlig på den vestlige delen øya, men heller ikke den robuste tresorten kan stå imot en hissig brann, antent av en turist like skjodesløs som vettløs.

– For ikke så lenge siden var en gruppe turister i skogen her. En av dem måtte på do, forteller Lucas.

Han vet ikke helt om han skal le eller gråte, for denne turisten hevdet å være opptatt av miljøet. Så istedenfor å grave ned møkk og papir, slik normale folk gjør, valgte vedkommende å sette fyr på toalett-papiret.

– Når du befinner deg i en tørr furuskog om sommeren, hvor bakken er dekket av tørre barnåler, og du tenner på papir uten kontroll på flammene, får det ofte kjedelige konsekvenser. Den miljøengasjerte turisten brant ned hele skogen, sier Lucas.

– Vi er glade i turister på Gran Canaria, men ikke den typen. □

SPØKELSESSENTERET I SKOGEN

For dem som liker å grave litt i historien til Gran Canaria, er det mye underlig som dukker opp.

Det kan gjerne være historie av nyere dato, som ruinen av spahotellet. Men også i den kanskje mest uberørte delen av øya, ved det fredede området Tamadaba, ligger det noe underlig. Her står forlatte bygninger, små skur samt et stort og tomt svømmebasseng midt i skogen.

– En religiøs gruppering hadde tilhold her i flere år. Deres kall var blant annet å hjelpe mennesker med problemer. Narkomane, alkoholikere og andre med avhengighetsproblemer kunne få hjelp her, forteller Lucas.

Den katolske ledelsen ved senteret mente at skog, fjelluft og sol, langt unna fristelser, ville være til hjelp. Men for rundt førti år siden, rett før området ble vernet, trakk myndigheten tilbake senterets lisens.

– Vi vet jo av erfaring at religiøse grupper som lever isolert, ofte har en annen agenda enn å bare være barmhjertige samaritaner, men jeg har aldri hørt noe negativt om det religiøse senterets aktiviteter. Virksomheten måtte nedlegges da området ble vernet, sier Lucas.

FORLATT: Det er lenge siden det var vann i dette bassenget.

Der heksedoktorene suger

I fjellene i det nordlige India tyr mange fortsatt til eldgammel alternativ legebehandling. Heksedoktorer suger og slikker vekk alt fra traumer og smerter til ekteskapstrøbbel. Les hvordan det gikk da Vi Menns egen Johnny Haglund skulle kureres for hodepine – og hvordan Jonas Gahr Støre ble del av behandlingen.

**Vi gir deg saker
du ikke finner andre
steder – hver uke**

Paring i parken

Når ungdommene ikke vil flytte ut, griper foreldrene inn. I parken i Shanghai er det hver søndag ekteskapsmarked, der ivrige foreldre og profesjonelle agenter tropper opp med plakater og kontaktannonser for å finne livspartner til barna.

Nordmannens krigsbilder

Blant soldatene som gikk i land på Juno Beach under D-dagen i Normandie, befant det seg en nordmann. Ole Friele Backer trosset ordrene og hev seg med angriperne, med fotoapparatet på magen som eneste forsvarsmiddel mot tyske kuler.

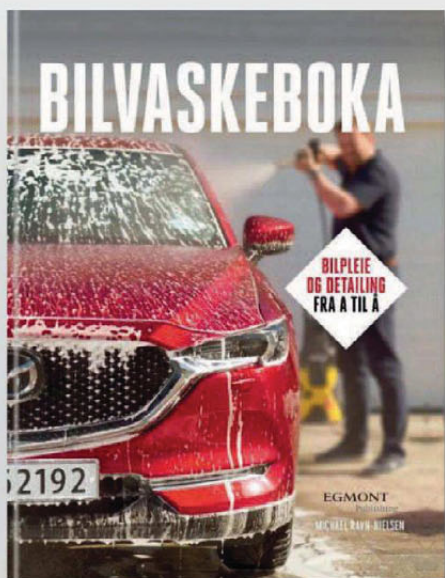
FASTE SIDER

Sløseriombudsmannen
TimeOut
Blinkskudd
Yans 10 på topp
Kule sider
Ny viten
Skjenkens historie
Bilmix
Grafikk
Kryssord
Sudoku
Vi Menn quiz
Reisemix

Er du glad i eldre biler? Prøv et abonnement på

Norsk Motorveteran har siden 1991 vært Norges største og mest profesjonelle magasin for alt som har med motorisert samferdselshistorie å gjøre, med tyngde på gamle biler og motorsykler i Norge.

Få 'Bilvaskeboka' i velkomstgave!

Alt du trenger å vite om bilvask og polering - det man i dag har begynt å kalle «detailing»! Michael Ravn-Nielsen deler sin erfaring og kompetanse i Norges første bok om bilvask og bilpleie. Boka er rikt illustrert av den profesjonelle detalieren Reidar Talset, og alle fremgangsmåter er beskrevet i detalj med forslag til hvilke bilpleieprodukter som kan brukes. Les om hvorfor god bilpleie kan spare deg for tid og penger. Forebygg skader og øk verdien på bilen. Oppdag gleden ved å ha bilpleie som hobby!

**Bestill på ved å skanne QR-koden:
Velg mellom:**

**Et halvt år kr 599
Ett år kr 1099**

+ kr 49 i porto i forsendelse for gaven

Abonnementet løper til oppsigelse. Etter introduksjonstilbudet vil faktura for neste periode være kr 679 for halvår og kr 1179 for ett år

Den katastrofale operasjonen

Et Chinook-helikopter har fraktet soldater fra en Airborne-divisjon på oppdrag i Afghanistan. I juni 2005 fikk opprørerne inn et sjeldent lykketreff, og skjøt ned et slikt helikopter med 16 mann om bord som alle døde. I tillegg til tre av fire Navy Seals på bakken. Bare en kom tilbake.

Side 54

... og mye mer

US ARMY